

landschapsonwikkelingsplan West Maas en Waal

LOOP

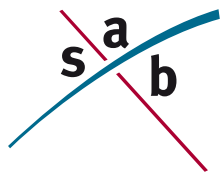
Colofon

SAB

Bezoekadres:
Frombergdwarsstraat 54
6814 DZ Arnhem

Correspondentieadres:
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T » (026) 3576911
F » (026) 3576611
I » www.sab.nl
E » arnhem@sab.nl

SAB
Guido Baten
Barbara van Dijk

Bronvermelding foto's en afbeeldingen:
foto's en afbeeldingen SAB
www.doelbeelden.nl
www.google.nl
www.panoramio.com
www.westmaasenwaal.nl

De gebruikte nummers bij bepaalde afbeeldingen in dit rapport komen overeen met de fotonummers in de bronvermelding van bijlage 2.

Landschapsontwikkelingsplan West Maas en Waal
Projectnummer: 100431
Datum: augustus 2011

Opdrachtgever:
Gemeente West Maas en Waal

Correspondentieadres:
Postbus 1
6658 ZG Beneden-Leeuwen

T » (0487) 599500
F » (0487) 594549
I » www.westmaasenwaal.nl
E » info@westmaasenwaal.nl

Vastgesteld: PM

Inhoud

1 Inleiding	08
1.1 Aanleiding	09
1.2 Doel	09
1.3 LOP in relatie tot structuurvisie buitengebied 2020	09
1.4 Aard van het LOP: toepassen en uitvoeren	09

Deel 1

2 Landschapsontwikkelingsvisie 2020	16
2.1 Inleiding	16
2.2 Doel	20
2.3 Opzet visie	20
2.4 Landschappelijke basisvisie	24
Komgebied/rivierduin	26
Oeverwallen	30
Uiterwaarden	34

Deel 2

3 Handreikingen - beeldenboek	42
3.1 Inleiding	42
3.2 Landschappelijke versterking en inpassing erven	42
Uiterwaarden Waal en Maas	47
Oeverwal Waal en Maas	49
Komgebied	51
Rivierduin Altforst	53
3.3 Zoekzones landschappelijke versterking en kernranden	55
3.4 Waterberging	63
3.5 Versterken natuurwaarden	67
3.6 Vergroten recreatieve beleefbaarheid	69

4 Uitvoeringsprogramma	72
4.1 Inleiding	72
4.2 Uitvoering via samenwerking	72
4.3 Programmering van projecten	74

Bijlage

Bijlage 1: plankaart basisvisie totaal

Bijlage 1: index natuur en landschap (natuurbeheertypen)

Bijlage 2: bronvermelding

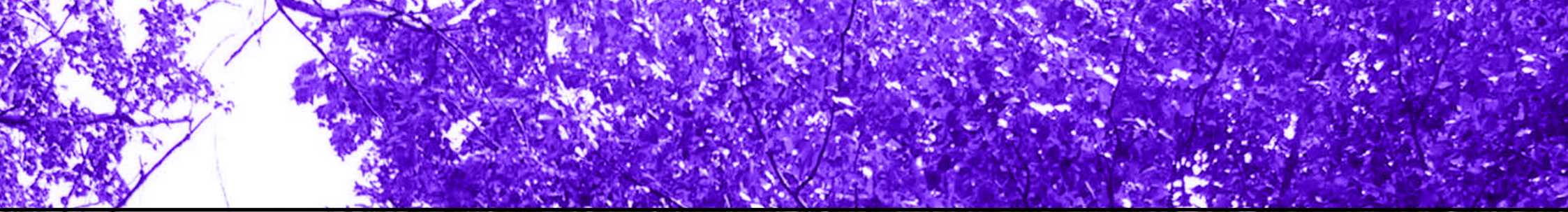
78

80

82

84

landschapontwikkelingsplan West Maas en Waal

LOOP

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente West Maas en Waal heeft zich voorgenomen een landschapsontwikkelingsplan (LOP) op te stellen. Het doel van dit landschapsontwikkelingsplan is om als gemeente nadrukkelijk in samenwerking met maatschappelijke organisaties die betrokken zijn bij het landschap en met particulieren actief vorm te geven aan behoud en ontwikkeling van streekeigen landschapswaarden.

In het kader van de Structuurvisie Buitengebied 2020, die is vastgesteld in februari 2010, is er tevens een visie opgesteld voor de landschappelijke en ruimtelijke structuur van de gemeente West Maas en Waal. Deze visie vormt de basisvisie voor voorliggend LOP.

1.2 Doel

De gemeente West Maas en Waal stelt een LOP op, met als doel om in aanvulling op de Structuurvisie Buitengebied 2020 te komen tot concrete handreikingen voor een streekeigen landschappelijke inpassing van bestaande en nieuwe functies, om hiermee de karakteristieke landschappelijke verschillen binnen de gemeente te behouden.

Daarnaast heeft het LOP tot doel om handreikingen te geven voor het beheer en ontwikkeling van landschapselementen, zodat deze elementen de verschillende landschappelijke kenmerken versterken en tevens een recreatieve of ecologische functie vertegenwoordigen.

1.3 LOP in relatie tot Structuurvisie Buitengebied 2020

De gemeente West Maas en Waal heeft in februari 2010 de Structuurvisie Buitengebied 2020 vastgesteld. In deze structuurvisie heeft de gemeente haar visie op de toekomst van het landelijk gebied uitgewerkt. Deze structuurvisie vormt een voorbode van het LOP. De doelen ten aanzien van de ruimtelijke, maar vooral ook landschappelijke ontwikkeling zijn hierin reeds vastgelegd. Daarnaast geeft de structuurvisie richting aan een aantal specifieke opgaven die in het LOP worden uitgewerkt in handreikingen.

In de structuurvisie zijn hoofdkeuzen ten aanzien van de ruimtelijke en landschappelijke ontwikkelingen gemaakt. Tevens is in de structuurvisie bepaald dat bepaalde nieuwe ontwikkelingen zorgvuldig in het landschap moeten worden ingepast. Voor de wijze waarop deze inpassing moet plaatsvinden wordt verwezen naar het LOP.

Door in een LOP op een inspirerende wijze concrete handreikingen te bieden voor het versterken van het landschap bij de inpassing van ontwikkelingen, wordt bevorderd dat de doelstellingen in de structuurvisie ook daadwerkelijk worden bereikt.

De handreikingen hebben betrekking op de volgende aspecten:

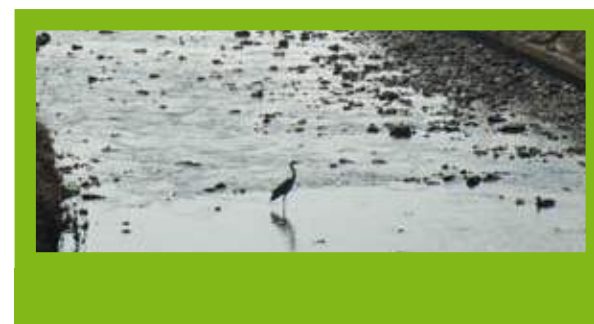
- » landschappelijke versterking en inpassing erven;
- » zoekzones landschappelijke versterking en kernranden;
- » waterberging;
- » versterken natuurwaarden;
- » vergroten recreatieve beleefbaarheid.

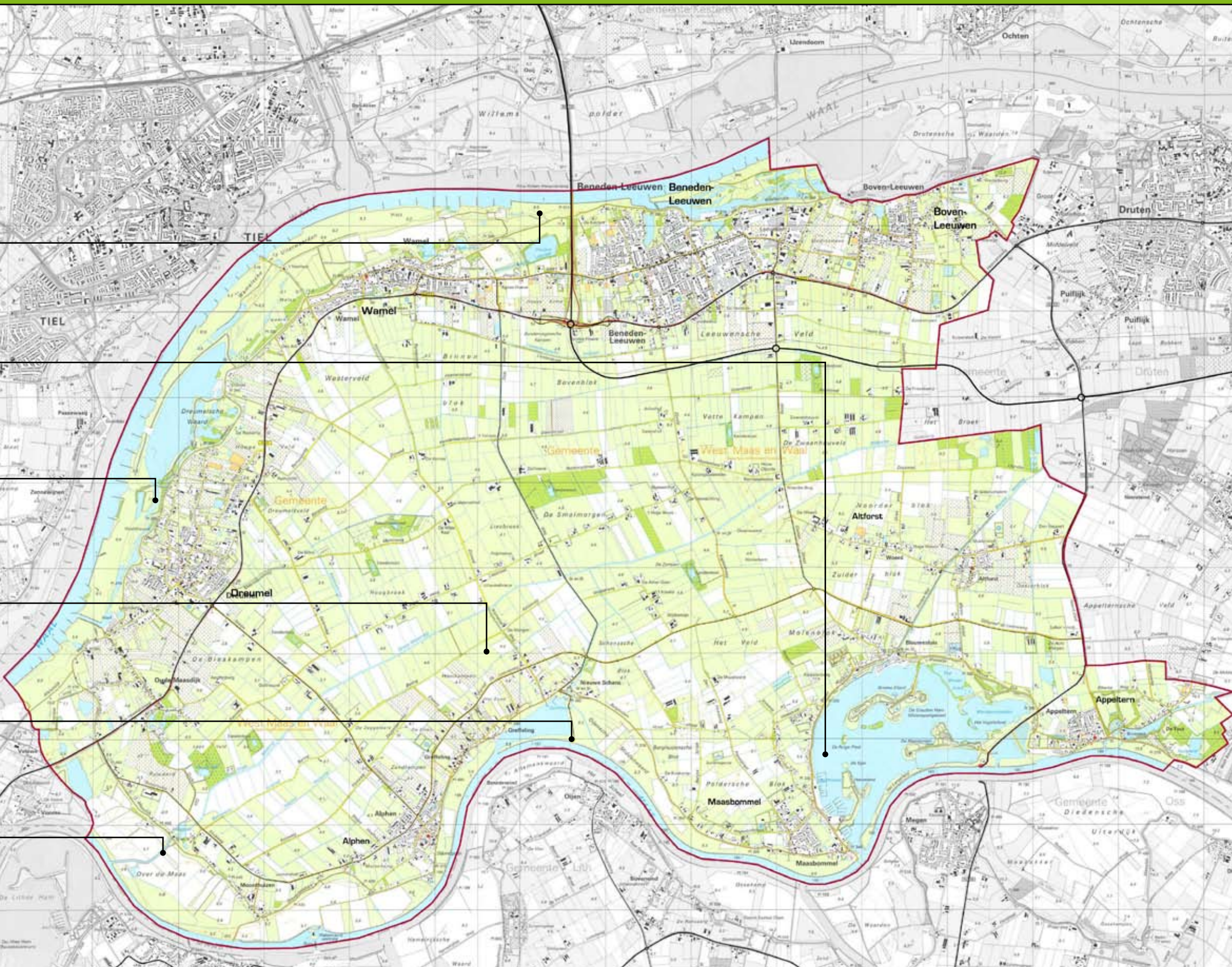
In de Structuurvisie Buitengebied 2020 is een uitgebreide inventarisatie en analyse uitgevoerd. Deze analyse is voldoende basis voor dit LOP. Er heeft geen nieuwe analyse plaatsgevonden en er wordt voor dit onderdeel verwezen naar de analyse van de structuurvisie. Dit LOP richt zich op het uitwerken van de visie en de handreikingen om uiteindelijk een uitvoerbaar kader te hebben ten behoeve van het beheer van het landschap en het realiseren van nieuwe landschappelijke ontwikkelingen.

1.4 Aard van het LOP: toepassen en uitvoeren

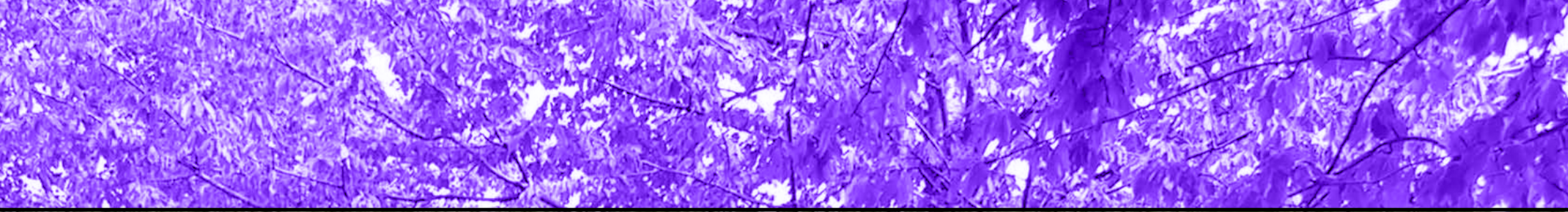
In het LOP ligt het accent op toepassing en uitvoering. Toepassing betreft het gebruik van het LOP door initiatiefnemers als inspiratiebron en door ambtenaren als toetsingskader. Daarnaast ligt het accent op het formuleren en realiseren van concrete uitvoeringsprojecten.

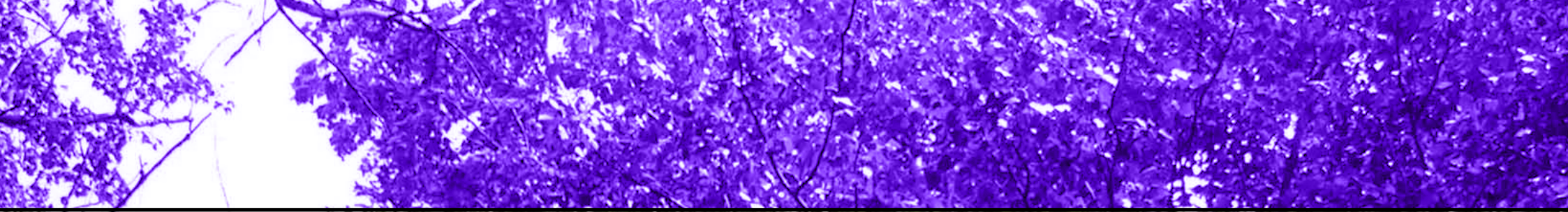
DEEEL 1

landschapontwikkelingsplan West Maas en Waal

LOOP

landschapontwikkelingsplan West Maas en Waal

LOOP

2 Landschapsvisie 2020

2.1 Inleiding

De Structuurvisie Buitengebied 2020 die is vastgesteld in februari 2010 vormt een belangrijke basis voor dit LOP. In de structuurvisie is de inventarisatie en analyse van de landschappelijke en ruimtelijke structuur uitgevoerd. In dit LOP vindt dan ook geen inventarisatie en analyse plaats en wordt voor dit onderdeel verwezen naar de structuurvisie. In het kader van de planvorming van de structuurvisie zijn er destijds verschillende scenario's ontwikkeld voor de toekomstige ontwikkeling van het buitengebied van West Maas en Waal. De scenario's zijn bediscussieerd, beoordeeld en hebben uiteindelijk geleid tot de huidige vastgestelde structuurvisie. Voor het LOP vormt de landschappelijke en ruimtelijke visie van de structuurvisie de basis voor de landschappelijke uitwerking en het uitvoeringsprogramma. In het LOP wordt uitwerking gegeven aan deze basisvisie die inzet op het behouden, versterken en ontwikkelen van de landschappelijke verscheidenheid tussen de drie karakteristieke landschappelijke eenheden van het buitengebied, te weten: de uiterwaarden, de kom en de oeverwallen.

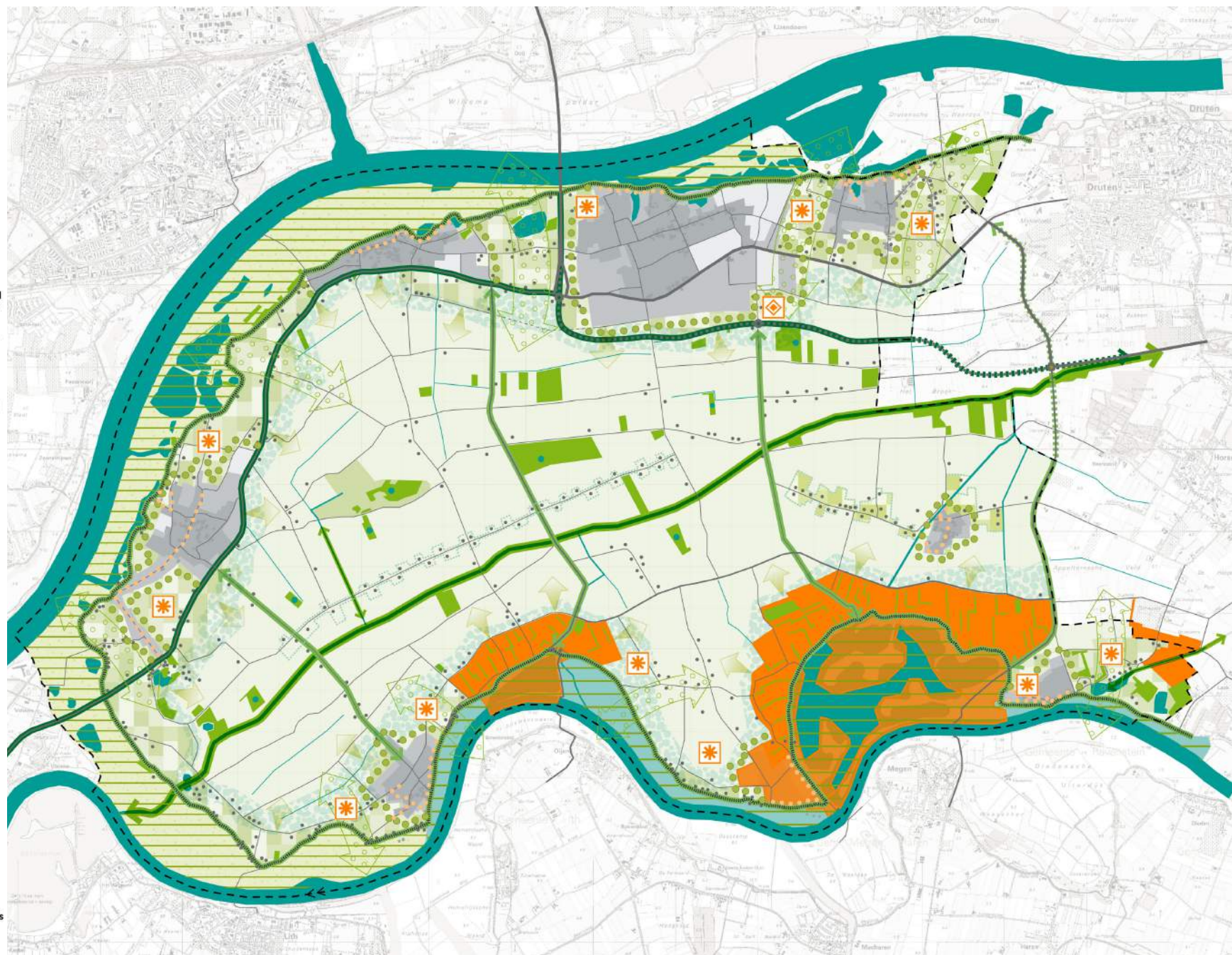
De basisvisie gaat in op de uitgangspunten, maatregelen en spelregels die betrekking hebben op het behouden en versterken van de karakteristieke landschappelijke structuren. Per landschapstype wordt aangegeven op welke wijze erven moeten worden ingepast. Daarnaast is voor een aantal opgaven in het buitengebied een zogenaamde handreiking opgesteld. Specifieke spelregels en maatregelen zijn opgesteld voor de volgende handreikingen:

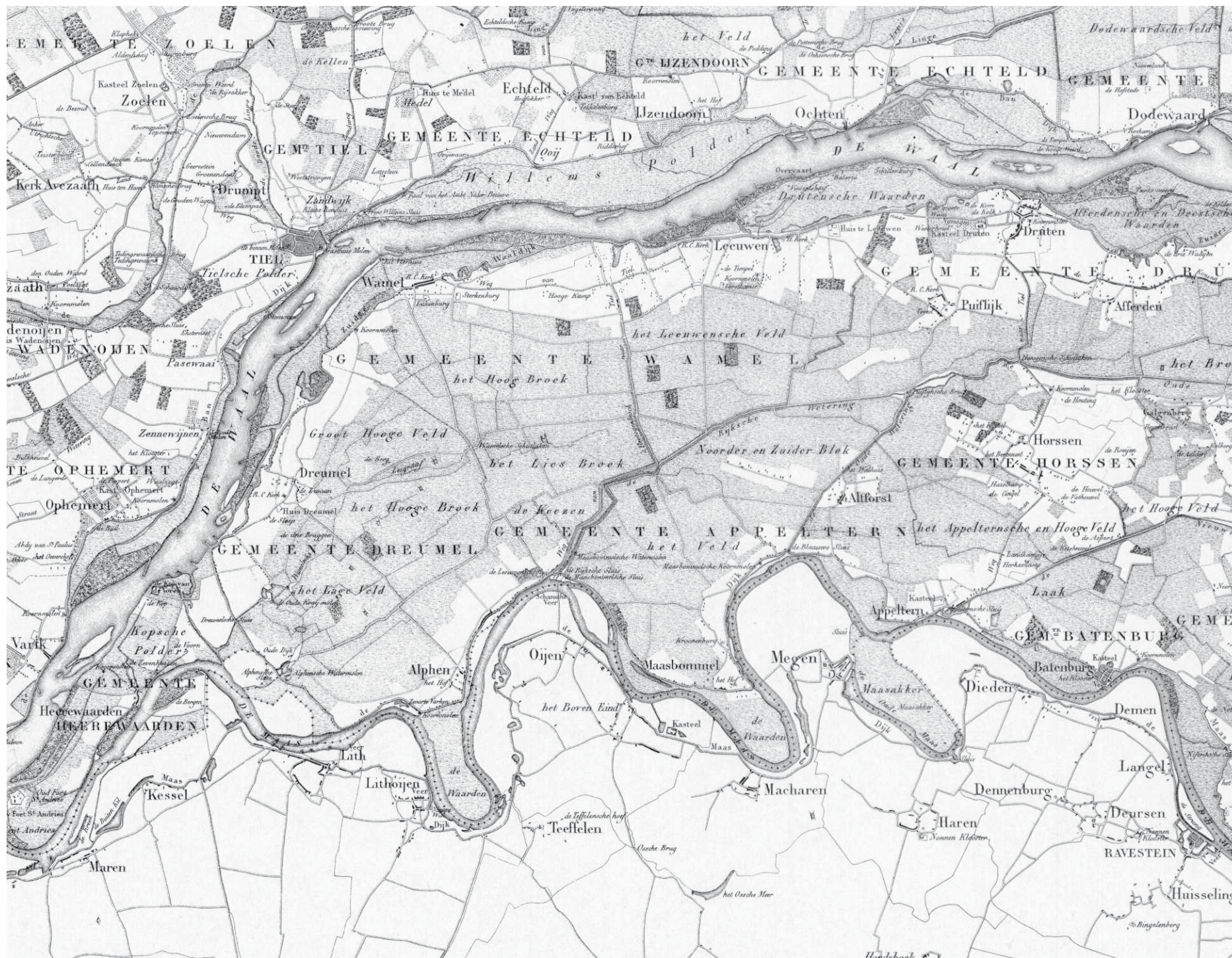
- » landschappelijke versterking en inpassing erven;
- » zoekzones landschappelijke versterking en kernranden;
- » waterberging;
- » versterken natuurwaarden;
- » vergroten recreatieve beleefbaarheid.

In dit hoofdstuk wordt de landschappelijke basisvisie beschreven. In hoofdstuk 3 wordt uitwerking gegeven aan de hierboven benoemde aspecten in de vorm van handreikingen en het beeldenboek.

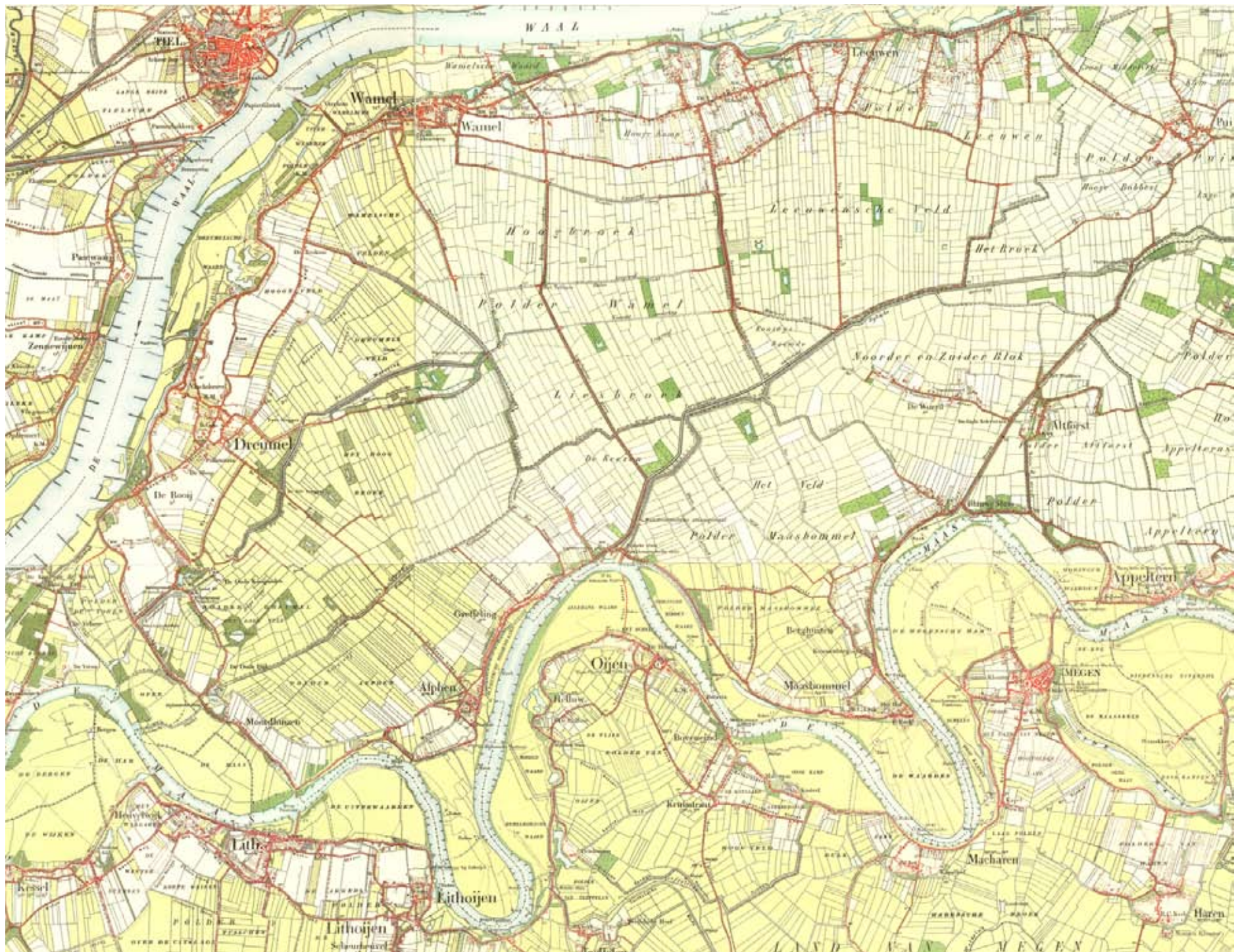
Landschapsonwikkelingsvisie 2020

- historische kern
- kern
- bedrijventerreinen
- boerderij | wonen buitengebied
- bestaande infrastructuur (grijs) en watergangen (blauw)
- natuurontwikkeling | EHS (uiterwaarden)
- verweving water-recreatie en natuurontwikkeling (uiterwaard)
- behoud en versterken kleinschaligheid oeverwal d.m.v. functiemenging, versterken landschap en behoud cultuurhistorische waarden
- bijzondere landschappelijke eenheid behouden en versterken (rivierduin bij Altforst)
- ontwikkelingsruimte in de kom voor extensieve agrarische bedrijvigheid (mogelijkheden VAB-beleid)
- bijzondere landschappelijke eenheid behouden (Papsteeg-Liesbroekstraat-Hoogbroekstraat)
- beleid in ontwikkeling door provincie en Rijk
- ontwikkeling ecologische verbindingzone
- beleid in ontwikkeling door provincie en Rijk
- zoekzones landschappelijke versterking
- versterken landschappelijke structuren rand oeverwal/kom
- versterken landschappelijke structuren noord-zuid
- behouden en versterken landschapselementen kom (laanbeplanting en eendenkooien)
- natuurontwikkeling De Meren
- zoekgebied waterberging rand oeverwal/kom
- behouden en versterken zichten richting kongebied
- natuurlijke overgang landschap-kern
- kleinschalige verblijfs- en dagrecreatie (randzones dorpskernen)
- geleidingszone; groene buffer tussen kernen
- recreatieontwikkeling met aandacht voor landschappelijke inpassing (visie en toetsingskader Gouden Ham/De Schans en bestemmingsplan De Tuinen van Appeltern)

uitsnede historische kaart 1843

uitsnede historische kaart 1910

2.2 Doel

De voorliggende landschapsvisie heeft als doel te komen tot een robuust landschap met een eigen identiteit.

De visie wil de unieke landschappelijke kwaliteit behouden en versterken, omdat deze op zichzelf van bijzondere waarde is. Het streven is bovendien gericht op het aanbrengen of herstellen van samenhang. Het gaat daarbij om samenhang tussen het landschap en de verschillende functies die daarbinnen hun plek hebben. Gedacht kan worden aan samenhang met een recreatief netwerk van routes, of ecologische relaties tussen verschillende deelgebieden, maar ook de verbondenheid van de plek en de mensen die er wonen en werken, en relaties tussen de verschillende tijdslagen met respect voor relictten uit eerdere culturen.

De drijvende kracht om met elkaar aan het landschap te willen bouwen zal voort moeten komen uit de verbondenheid en verantwoordelijkheid die mensen voelen en beleven bij het landschap. Nieuwe functies moeten op een landschappelijk verantwoorde wijze worden ingepast. Het zichtbaar maken van de landschappelijke kenmerken in dit landschap vergroot de leesbaarheid van het gebied. Een landschap is leesbaar door de samenhang die waargenomen kan worden tussen verschillende tijdslagen, van het ontstaan tot de meest recente ontwikkelingen. Wanneer de gebruiker het landschap begrijpt, zal de waardering van het landschap en de lokale identiteit van de streek waarin men leeft, vergroot worden.

Door het versterken van de beleving van de aanwezige kwaliteiten gaan deze kwaliteiten een belangrijkere rol vervullen voor de recreant, de huidige bewoners en gebruikers van het gebied.

Het streven is erop gericht om te blijven bouwen aan het landschap met respect voor alle functies die daar in een plek hebben. De visie wil daarvoor concrete handreikingen bieden.

2.3 Opzet visie

De landschapsontwikkelingsvisie voor de gemeente West Maas en Waal wordt opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- » Landschappelijke basisvisie. Hiermee kan de geleidelijke landschappelijke ontwikkeling van het gebied in goede banen worden geleid. Het vormt een inspiratiebron en een toetsingskader.
- » De uitwerking van de handreikingen. Deze handreikingen hebben tot doel om actief te komen tot een versterking van de landschappelijke kwaliteit voor specifieke thema's en aspecten.

De basisvisie vormt het landschappelijke toetsingskader voor nieuwe ontwikkelingen. Het doel van de basisvisie is om de basiskenmerken van het landschap van West Maas en Waal te behouden. Bij de beoordeling van initiatieven wordt op basis van de basisvisie bezien in hoeverre het initiatief passend is of op een juiste wijze wordt ingepast vanuit het streefbeeld dat is geformuleerd voor het betreffende landschapstype. Ook vormt de basisvisie een inspiratiebron voor initiatiefnemers.

In de basisvisie wordt voor de verschillende landschapstypen de gewenste ontwikkelingsrichting beschreven. De basisvisie gaat in op de huidige basis-kwaliteiten van het landschap die behouden dienen te worden en op mogelijkheden om deze waarden te versterken.

De landschapsvisie wordt verbeeld in een basisvisiekaart en uitgewerkt in de handreiking "landschappelijke versterking en inpassing erven". De pijlen, landschapselementen en andersoortige lijnen of vlakken op de kaarten in het LOP zijn veelal indicatief weergegeven en vormen een mogelijke toekomstige weergave van de werkelijkheid. Aan de kaarten in het LOP kunnen geen rechten worden ontleend.

In de handreikingen en beeldenboek zijn inspirerende voorbeelden opgenomen van de specifieke eigenschappen van de verschillende landschapstypen en de wijze waarop deze kunnen worden versterkt. Dit beeldenboek geldt als een praktische handreiking voor initiatiefnemers en voor toetsers van initiatieven.

uiterwaard met geulen, meanderruggen en welvingen

vlaktes ontstaan door afgraving of egalisatie

doorbraakwaaier (kolk)

rivierkom- en oeverwalachtige vlakte (overgangsgebied)

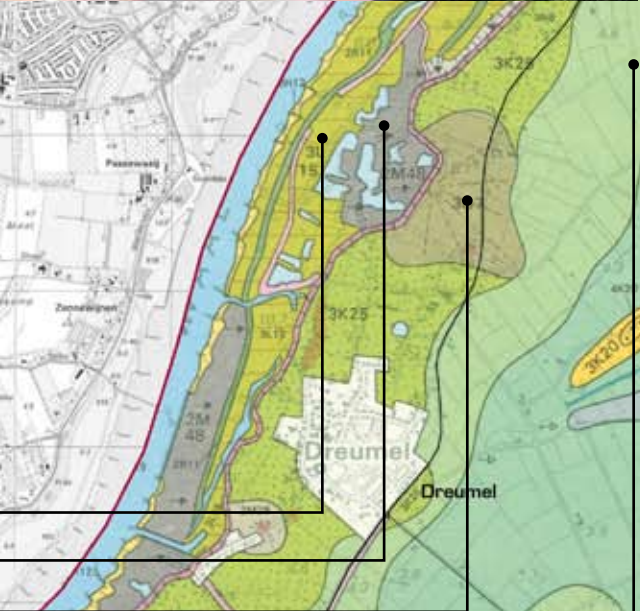
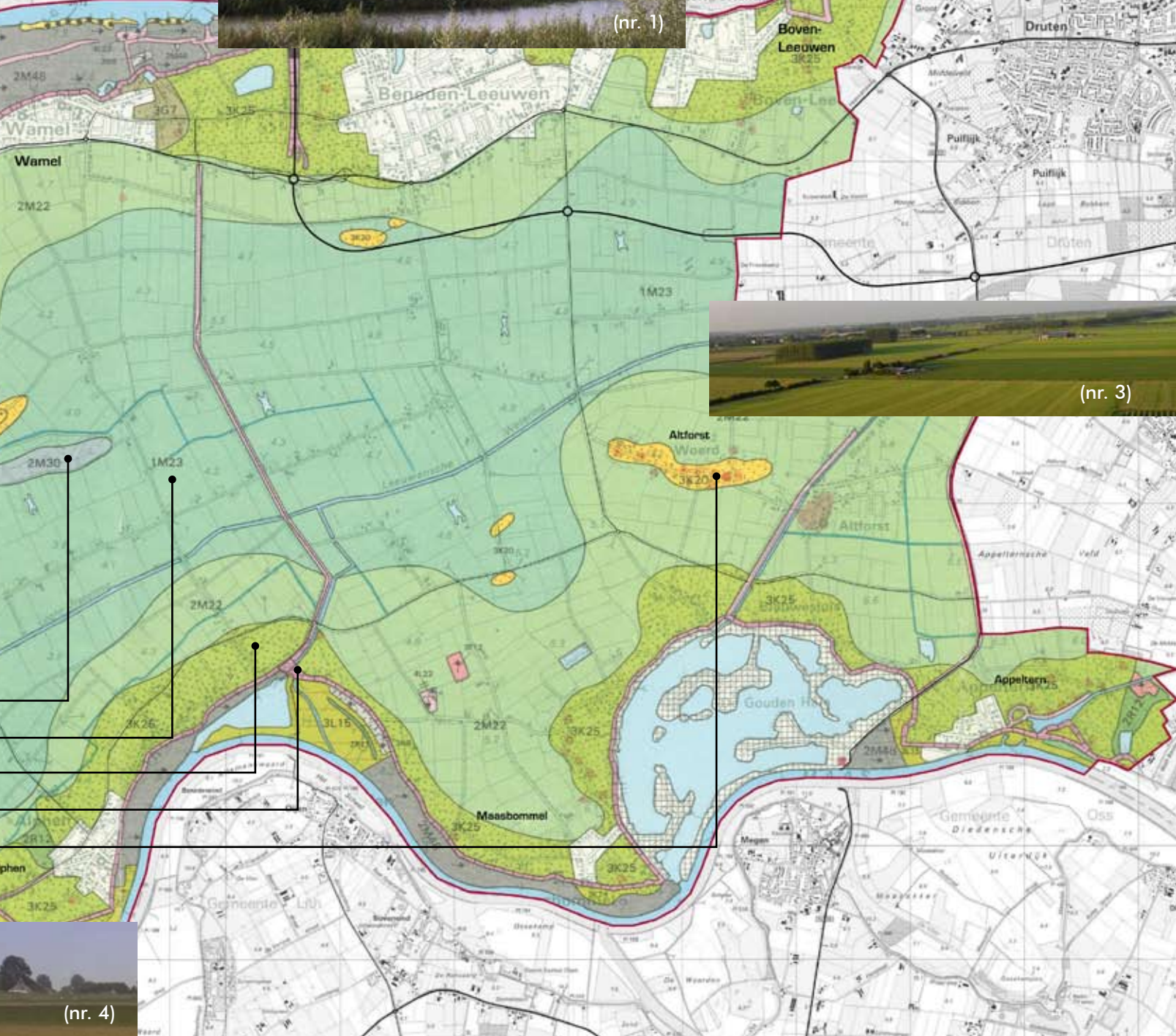
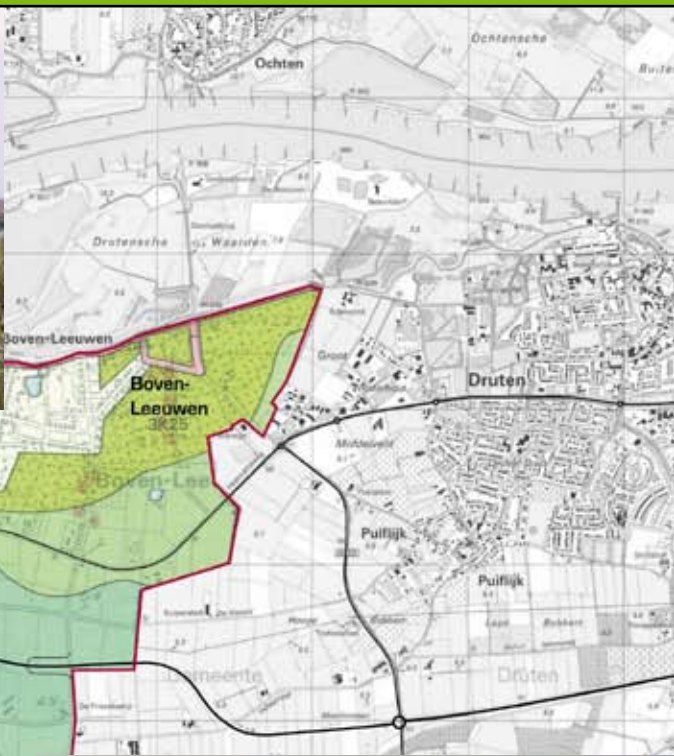
moerassige vlakte (vlietland)

rivierkom

rivieroeverwal

dijken

rivierduin

geomorfologische kaart

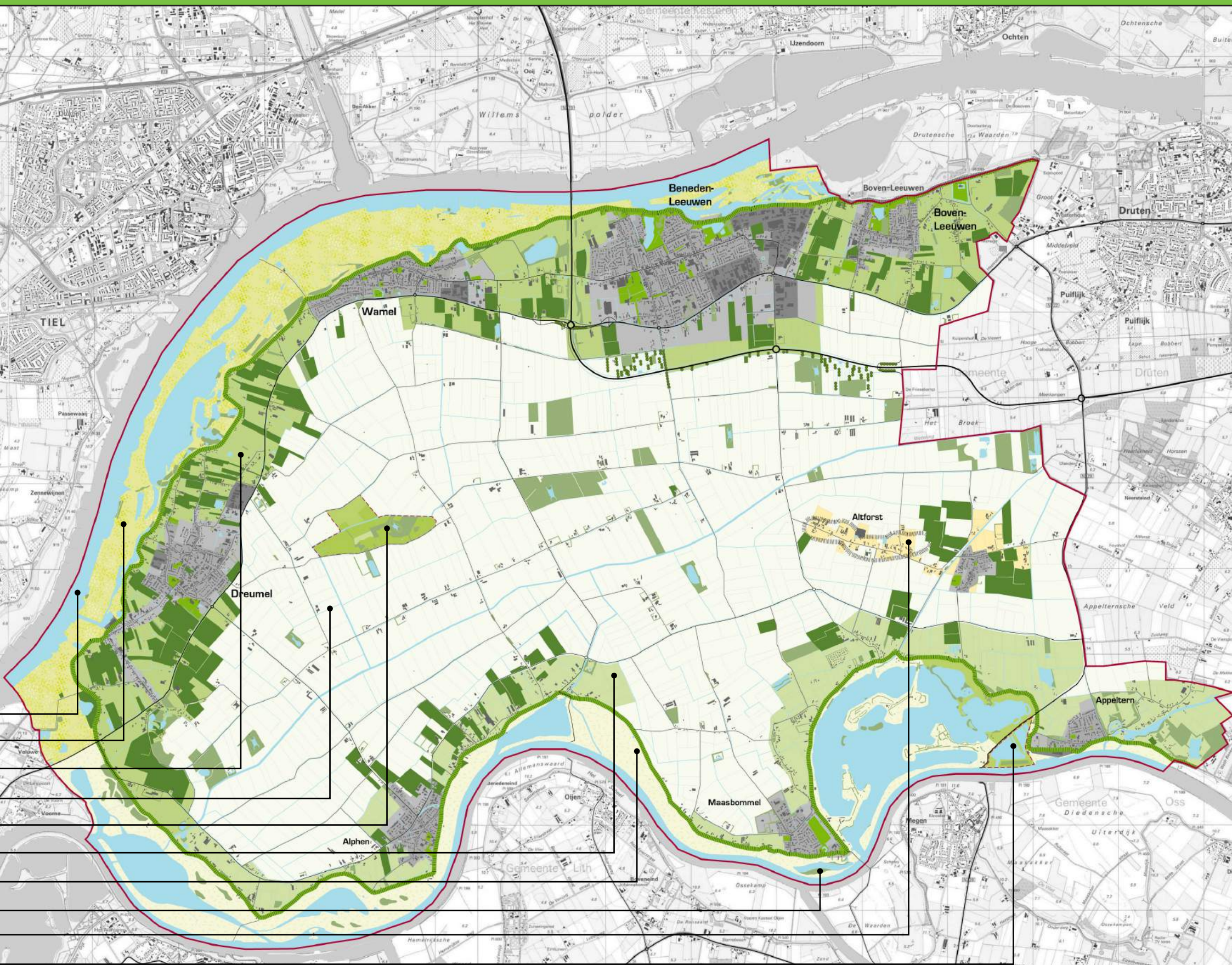
Vervolgens wordt de basisvisie aangevuld met de handreikingen die uitgeschreven en verbeeld worden in hoofdstuk 3. Waar de basisvisie gericht is op de landschappelijke zonering binnen de gemeente en het versterken van de ruimtelijke kwaliteit, overstijgen de handreikingen deels deze zonering en wordt ingegaan op belangrijke aspecten die bijdragen aan de leefbaarheid en de beleving van het landschap.

In de basisvisie en de handreikingen van het LOP wordt inzichtelijk gemaakt op welke wijze de landschappelijke kwaliteit van de gemeente West Maas en Waal de komende 10 jaar versterkt zal gaan worden. De visie op het landschap wordt aangevuld met een uitvoeringsprogramma in hoofdstuk 4. Hierdoor kan ook echt een start gemaakt worden met het actief versterken van het landschap. Een jaarlijkse evaluatie van het uitvoeringsprogramma en eventuele bijstelling is noodzakelijk om adequaat op nieuwe of veranderende inzichten te reageren.

natuurgebied De Meren (nr. 7)

- rivier de Waal _____
- uiterwaarden Waal _____
- oeverwal Waal _____
- komgebied _____
- natuurgebied De Meren _____
- oeverwal Maas _____
- uiterwaard Maas _____
- rivier de Maas _____
- rivierduin Altforst _____
- natuurgebied Moringer Waarden _____

landschapstypen West Maas en Waal

2.4 Landschappelijke basisvisie

Het rivierenlandschap is een dynamisch landschap waar de rivieren de basis hebben gelegd voor de uiterlijke verschijningsvorm en het functioneren van het landschap. De gegevens in de ondergrond, de geomorfologische opbouw, de bodem en de waterhuishouding bepalen al sinds lange tijd de ontwikkelingsmogelijkheden in het riviereengebied. De te onderscheiden landschappelijke zones (uiterwaarden, oeverwal en kom) zijn in de visie op deze gegevens gebaseerd.

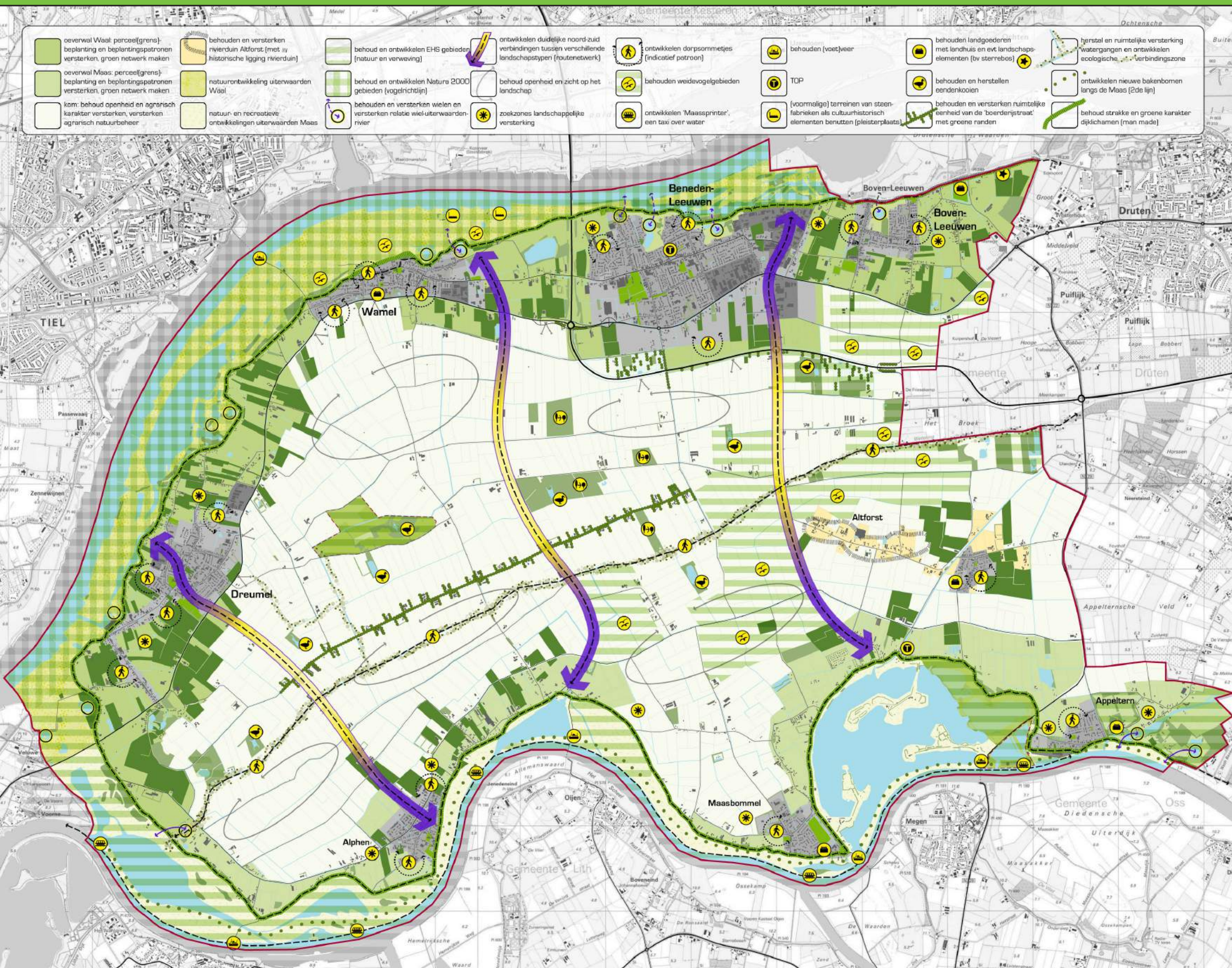
De uiterwaarden behorend bij de rivier zijn in gebruik als extensief te beheren grasland, natuurgebied en water, maar ook voor de zand- en kleiwinning. De oeverwallen vormden de eerste bewoningsgebieden in het riviereengebied. Daar ontwikkelden de landbouw en de kernen zich als eerste. Later, toen de komgebieden ontgonnen werden en de ontwatering goed was, bleken de gronden ook zeer geschikt voor agrarische bedrijvigheid (landbouw en veeteelt). Deze basisprincipes zijn nog steeds herkenbaar in het riviereengebied.

Door de groei van de kernen, een veranderende vraag van onder andere de agrariër en de recreant, worden ontwikkelingen in gang gezet, die vragen om heldere keuzes over de ontwikkeling van het buitengebied. Het gerespecteerde en gewaardeerde onderscheid en de karakteristieke indeling van oeverwal, kom en uiterwaard moeten worden gewaarborgd. De druk op het landschap is groot. Toch zal het landschap ingezet moeten worden om de kwaliteiten van het riviereengebied te versterken en op voort te bouwen. Ingespeeld moet kunnen worden op nieuwe vragen (ruimteclaims) en veranderende behoeftes in het gebied. Dit vraagt om spelregels waarmee sturing kan worden gegeven aan de gewenste ontwikkelingsrichting van het buitengebied.

Het uitgangspunt bij de visie is dat het onderscheid tussen kom, oeverwal en uiterwaard behouden moet blijven en waar mogelijk versterkt moet worden om zo de eigenheid en leesbaarheid van het landschap te bewaren. De basisvisie richt zich op het waarborgen en behouden van de basiskwaliteit van het landschap. Daarbij staat het behouden en versterken van de karakteristieke elementen van de verschillende landschapstypen voorop.

een duidelijke laan als onderdeel van de noord-zuidverbindingen

oeverwal Waal: perceel(grens)-beplanting en beplantingspatronen versterken, groen netwerk maken	behouden en versterken rivierduin Altforst (met iv historische ligging rivierduin)	behoud en ontwikkelen EHS gebieden (natuur en verweving)	ontwikkelen duidelijke noord-zuid verbindingen tussen verschillende landschapstypen (routenetwerk)	ontwikkelen dorpsommetjes (indicatief patroon)	behouden (voet)veer	behouden landgoederen met landhuis en ext landschaps-elementen (bv sterrebos)	herstellen en ruimtelijke versterking watergangen en ontwikkelen ecologische verbindingzone
oeverwal Maas: perceel(grens)-beplanting en beplantingspatronen versterken, groen netwerk maken	natuurontwikkeling uiterwaarden Waal	behoud en ontwikkelen Natura 2000 gebieden (vogelrichtlijn)	behoud openheid en zicht op het landschap	behouden weidavegelgebieden	TOP	behouden en herstellen eendenkooien	ontwikkelen nieuwe bakenbomen langs de Maas (2de lijn)
kom: behoud openheid en agrarisch karakter versterken, versterken agrarisch natuurbeheer	natuur- en recreatieve ontwikkelingen uiterwaarden Maas	behouden en versterken wielen en versterken relatie wiel-uiterwaarden-rivier	zoekzones landschappelijke versterking	ontwikkelen 'Maassprinter', een taxi over water	(voormalige) terreinen van steenfabrieken als cultuurhistorisch elementen benutten (pleisterplaats)	behouden en versterken ruimtelijke eenheid van de 'boerderijstraat' met groene randen	behoud strekte en groene karakter dijkluchamen (man made)

visie LOP: basisvisie totaal

Komgebied

Landschap en cultuurhistorie

Het komgebied kent een relatief korte en late ontwikkelingsgeschiedenis. Toch kan de wijze waarop het komgebied is ontgonnen en de daarbij behorende karakteristieke elementen beschouwd worden als cultuurhistorisch waardevol. De boerderijen lagen in het begin nog op de rand van de oeverwallen. De kom was in gebruik als hooiland, rietland en er lagen eendekooien en grienden in dit lage natte gebied. Van noord naar zuid liepen er al wel enkele verbindingswegen die de oeverwallen van de Waal en de Maas met elkaar verbonden.

Het komgebied van West Maas en Waal was een van de eerste ruilverkavelingsgebieden van Nederland. Pas toen veranderde het komgebied in een bewoond en agrarisch bruikbaar gebied. De boerderijen werden van de rand van de oeverwal verplaatst naar het komgebied en gesitueerd in een zogenaamde 'boerderijstraat'. Deze boerderijen zijn nog steeds herkenbaar aan hun eigen karakteristieke opbouw van het erf en jaren '50-60 architectuur. Deze zogenaamde boerderijstraat langs de Papesteeg, Liesbroekstraat en Hoogbroekstraat is nog steeds een herkenbaar en structuurbepalend element. Behoud en versterking van deze straat vormt een belangrijk uitgangspunt. Karakteristiek voor de kom is het in die tijd ontwikkelde orthogonale patroon van weteringen en wegen. Het behouden en versterken van deze structuren als bijzonder landschappelijk en cultuurhistorisch element wordt dan ook nagestreefd.

Open en grootschalig

Karakteristiek voor de kom is de grote mate van openheid en de grootschalige robuuste structuren. Lange zichtlijnen, lange rechte wegen en weinig bebouwing zijn kenmerkend. De eendekooien en opgaande populierenbossen vormen de blikvangers in het komgebied. De populieren zijn ook vaak dicht langs de wegwand aangeplant, waardoor opdruk van de weg ontstaat door de wortels. Bij eventuele nieuwe aanplant dient hier rekening mee te worden gehouden. Verdere verdichting van het komgebied met opgaande dichte beplanting dient dan ook te worden voorkomen.

Beplanting dient als oriëntatie in het open landschap, de grote maat van de open ruimtes mag niet 'verstoord' worden door grotere oppervlakten opgaande beplanting. Het realiseren van goede erfbeplantingen wordt gestimuleerd.

Daarbij is het tevens van belang dat er goed en regelmatig onderhoud plaatsvindt van de bestaande erfbeplantingen en landschapselementen. Ook de erven vormen 'blikvangers' in het open landschap van de kom. Bebouwing mag op een terughoudende wijze best hier en daar zichtbaar zijn in het landschap maar moet gezien worden als een incident en ondergeschikt zijn aan de landschappelijke elementen en openheid.

Populierenpercelen

Populierenbossen vormen een karakteristiek element van het komgebied. Van oudsher werden populieren geplant ten behoeve van onder andere klompen. De populierenpercelen maakte deel uit van het totale agrarische functioneren. Die functie hebben de bospercelen nu verloren en er is veelal sprake van achterstallig onderhoud en kaprijpheid van de bomen. Er wordt echter wel gestreefd naar het behoud van deze opgaande bospercelen. Deze bospercelen kunnen een grotere betekenis krijgen in het ecologische functioneren van het landschap. Dat betekent dat er gestreefd wordt naar natuurbeheertypen zoals het haagbeuken- en essenbos, of vochtig hakhout en middenbos met inheemse en streekeigen soorten, zoals essen en elzen.

Noord-zuidverbindingen

Zowel in noord-zuid- als oost-westrichting zijn aanzetten van wegbeplantingen aanwezig. De samenhang en helderheid wordt gemist en geven een versnipperd beeld. Gestreefd wordt naar het ontwikkelen van samenhangende en herkenbare laanstructuren in het komgebied. Daarbij wordt voorgesteld om een continue laanbeplanting langs de noord-zuidwegen aan te brengen. Er wordt geen onderbeplanting aangebracht waardoor het ervaren van de openheid gewaarborgd blijft.

Deze beplantingslijnen verbinden tevens de oeverwallen van de Maas en de Waal met elkaar en kunnen daar waar mogelijk doorgezet worden in de kernen of de oeverwal. Hierdoor ontstaat een sterke landschappelijke maar ook recreatieve verbinding tussen de verschillende landschapstypen. De wegen kunnen 1- of 2-zijdig worden beplant. De soorten dienen streekeigen te zijn en te passen bij de voorkomende bodemsoort en waterhuishouding.

N322

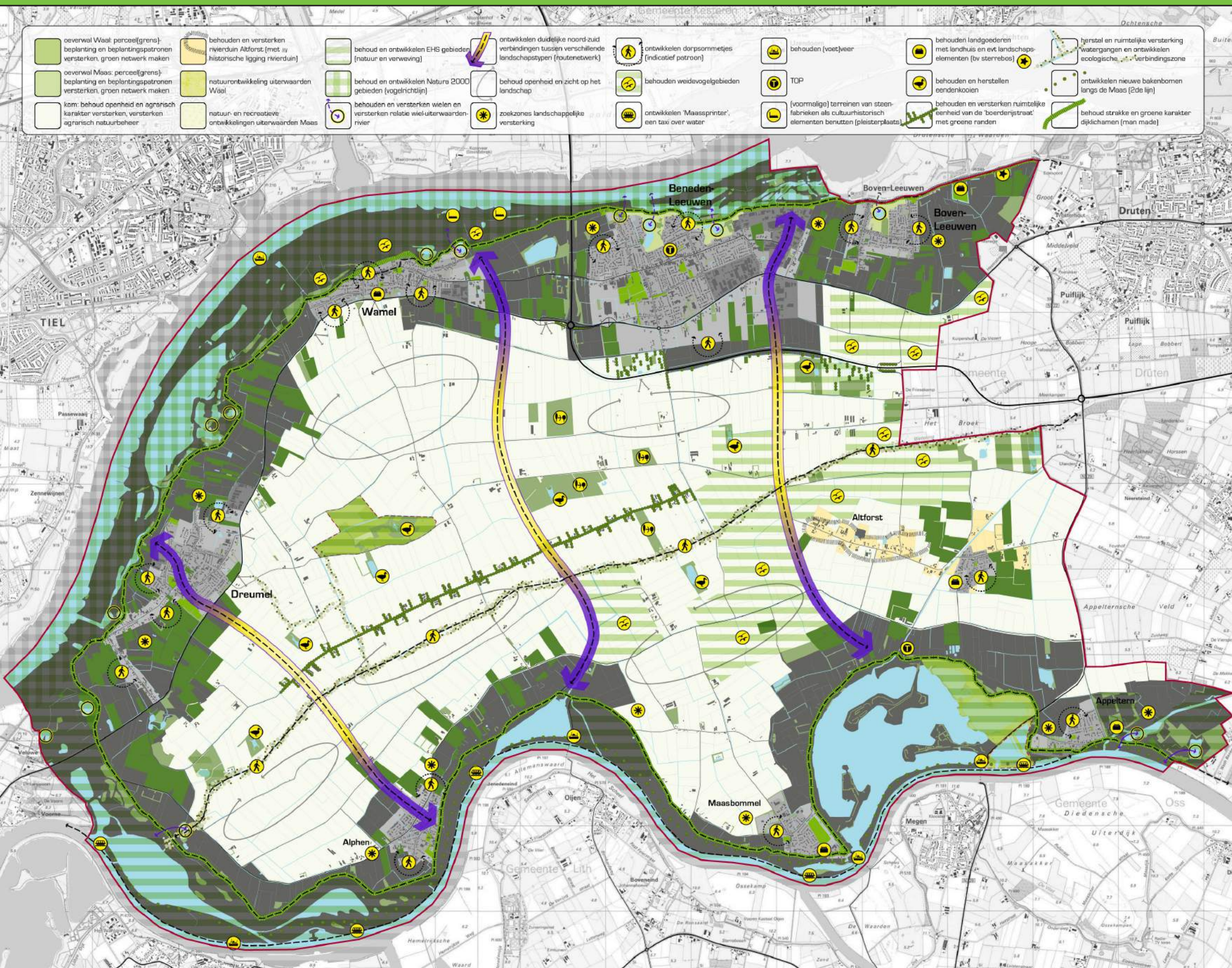
Voor de N322 is een landschapsplan gemaakt. Dit plan is als uitgangspunt meegenomen in dit LOP. De weg wordt niet over het gehele tracé van bomen voorzien maar er worden lage natte gebieden ontwikkeld voorzien van wilgenstruwelen in noord-zuidrichting. Hierdoor blijven zichtlijnen vanaf de oeverwal richting de kom gewaarborgd.

Weteringen

De Grote Wetering en Nieuwe Wetering vormen de hoofdwatervangsten van het komgebied. Het huidige beeld wordt bepaald door strak gemaaide oevers. Door het ontbreken van beplanting is deze lijn niet in het landschap waar te nemen en herkenbaar. De Wetering wordt als ecologische verbindingzone ingericht waarbij ook vanuit het ruimtelijke beeld gestreefd wordt naar brede natuurvriendelijke oevers waar riet- en moerasvegetaties zich kunnen ontwikkelen. Opgaand struweel mag zich ontwikkelen maar een begeleiding door bomen wordt niet voorgesteld. Het komgebied dient zijn openheid te behouden. Door de bredere rietkragen en het struweel is de Grote Wetering herkenbaar als een nat element in het komgebied.

Eendekooien

De eendekooien zijn karakteristieke landschapselementen voor het komgebied en dateren soms al vanuit de 13^e of 14^e eeuw en worden dan ook beschermd. Herstel en het goed onderhouden van de eendekooien is van groot belang voor het veilig stellen van de cultuurhistorische waarde in de toekomst.

visie LOP: basisvisie komgebied en rivierduin

De Meren

In het westelijke deel van het komgebied ligt het natuurgebied De Meren. Het gebied (+3,3m NAP) ligt tussen de Merenweg en De Reefwetering. Deze wetering ten noorden van het natuurgebied vormt een scheiding tussen het bestaande reservaat en de rivierdonk (+4,3m NAP) met de 'Dreumelse berg' (+8,7m NAP). Dit gebied wordt gekenmerkt door ruige bloemrijke graslanden, water, opgaand struweel en een bosperceel. Het vormt een besloten 'idylle' in het open komgebied en dient in die vorm gewaarborgd te worden. Uit onderzoek is gebleken dat De Meren van oorsprong een crevasse is, een geul die ontstaat wanneer een rivier door zijn oeverwal breekt. Deze geul is vervolgens gedeeltelijk dichtgeslibd met klei. Wat resteerde was een ondiepe plas die daarna verder is verland. Dit verklaart de hogere organische stofgehalten in de bodem van de slenk. Momenteel bestaat de geul grotendeels uit verruigd rietland. Ook treedt verbossing op. Staatsbosbeheer staat een verdere uitbreiding van De Meren voor waarbij het beheer en onderhoud afgestemd moet worden op het huidige beeld.

Grienden westzijde

In de uiterste westhoek van de kom zijn enkele grienden gelegen. Deze van oudsher als geriefhout gebruikte struwelen van wilgen vormen cultuurhistorisch gezien waardevolle elementen. Ook vanuit het ruimtelijke beeld zijn deze grienden behoudenswaardig. Er wordt dan ook gestreefd naar behoud van deze grienden. Het beheer dient hierop te zijn afgestemd.

Rivierduin Altforst

De rivierduin bij Altforst vormt een bijzonder gebied in het komgebied. Deze wat hoger gelegen rivierduin werd eerder ontgonnen dan het nattere komgebied, waardoor het nu als bijzonder landschappelijk element in het relatief jonge komgebied ligt. De bebouwing en verkavelingstructuur van de rivierduin bij Altforst zijn dan ook cultuurhistorisch waardevolle elementen. Landschappelijk wordt er gestreefd naar het versterken van het contrast tussen de kom en de beslotenheid en kleinschaligheid van de rivierduin. Dit kan bereikt worden door de aanleg van erfbeplantingen te stimuleren en de rand van de rivierduin te markeren.

Dit laatste kan bijvoorbeeld door de aanleg van struweel op de rand kom-rivierduin. Hierdoor ontstaat een meer besloten en omsloten gebied. Een ander mogelijkheid is het aanbrengen van kavelgrensbeplantingen waardoor er een kleinschaligere structuur ontstaat in contrast met de grote open kavels van de kom. Vanaf de rivierduin blijft er dan wel zicht op het open komgebied.

Water

De watergangen, weteringen en slotenpatroon in de kom zorgen ervoor dat agrarische bedrijvigheid in de kom mogelijk is. Dit is en zal de hoofdfunctie zijn en blijven van de watergangen. Daarnaast zorgen deze watergangen ook voor de aan- en afvoer van het water uit de kernen en de oeverwallen. In droge periodes wordt er water vanuit de komgebieden aangevoerd naar de kernen en de oeverwallen. Tijdens natte periodes wordt het water afgevoerd richting de kom en vervolgens via de wetering naar de Maas.

Het waterschap streeft naar en stimuleert het ontwikkelen van natuurlijke/ecologische oevers. Hierbij wordt gestreefd naar het verwerven van een aantal meters grond direct naast de A-watergangen ten behoeve van de natuurlijke oevers. Het aanleggen van natuurvriendelijke oevers levert extra mogelijkheden op voor waterbering en het verbetert eveneens de kwaliteit van het water.

Het waterschap heeft subsidieregelingen voor waterbergingsoevers voor particulieren (natuurvriendelijke oevers), waarbij particulieren delen van hun gronden verkopen/verhuren aan het waterschap en die oevers afgraven en natuurvriendelijk inrichten ten behoeve van waterberging. Het waterschap voert het beheer uit van de A watergangen, de belangrijkste aan- en afvoerroutes. De aangrenzende grondeigenaren van de overige watergangen voeren het beheer uit van deze zogenaamde. B en C watergangen.

Natuur en ecologie

De Grote Wetering en de Nieuwe Wetering zijn aangewezen als ecologische verbindingszone. Deze verbindingszones bestaan uit een schakeling van natuurelementen (stapstenen) die het multifunctionele komgebied doorsnijden.

De ecologische verbindingszone langs de Grote Wetering begint bij de aansluiting bij de nieuwe N322 tot het gemaal van Quarlers van Uffort. De zuidelijke oever krijgt een breedte van 10 meter en de noordelijke oever wordt 3 meter breed. Voor de inrichting van de zone gelden de voorwaarden van het "model Kamsalamander" uit de uitwerking van het streekplan Gelderland. Dit model bestaat uit een corridor met stapstenen, ingebed in een landschapszone. 'Natte' elementen, met name poelen, zijn essentieel in dit model.

De Reef Wetering is eveneens aangewezen als te ontwikkelen natuurgebied. Deels is dit inmiddels aangelegd, deels nog gepland. Hierdoor ontstaat een ecologische verbinding tussen de Grote Wetering en het gebied rondom De Meren. Dit gebied blijft gehandhaafd en zal verder worden ontwikkeld als natuurgebied.

Het komgebied heeft ook een belangrijke ecologische waarde voor weidevogels. Het beheer van de gronden die aangewezen zijn als weidevogelgebied dient afgestemd te zijn op de weidevogels. Forse hoog opgaande bomen dienen beperkt te worden toegepast op en rondom de erven in verband met de aantrekkende kracht hiervan voor roofvogels. Deze hebben immers een ongunstig effect op het weidevogelbestand in de weidevogelgebieden.

Agrarisch gebruik

In de toekomst zullen er in de kom minder agrariërs zijn, maar die wel beschikken over grotere bedrijven en een groter areaal aan grond. De gemeente wil dan ook ruimte bieden voor ontwikkelingen gericht op schaalvergroting van de productie.

Verdichting in de kom heeft hier in zekere zin al plaatsgevonden en bovendien bestaan er meer mogelijkheden voor landschappelijke inpassing en zijn er naar verhouding minder burgerwoningen aanwezig.

Vanwege het feit dat de kom ruimte moet bieden aan de agrariërs wil de gemeente toestaan dat burgerwoningen mogen worden omgezet in een agrarisch bedrijf. Voorwaarde bij deze schaalvergroting en functieverandering is dat de nieuwe bebouwing en de erven landschappelijk en stedenbouwkundig goed worden ingepast.

Hierbij moet bijvoorbeeld rekening worden gehouden met het behoud van zichtlijnen naar het achterland, dat boerderijerven niet aan elkaar mogen groeien, et cetera. In de handreiking “landschappelijke versterking en inpassing erven” worden richtlijnen aangegeven voor de wijze waarop de erven dienen te worden ingepast.

Recreatie en toerisme

Het komgebied heeft momenteel geen specifieke recreatieve functie, maar gezien de lokale en landelijke ontwikkelingen bij agrarische bedrijven en de toename van de vraag naar recreatieve voorzieningen wil de gemeente meer ruimte gaan bieden aan recreatie in de kom.

In de kom is dan ook slechts ruimte voor extensieve recreatie en kleinschalige dagrecreatie. Kleinschalige dagrecreatie is slechts onder bepaalde voorwaarden mogelijk. Het gaat daarbij om het benutten van mogelijkheden voor de uitbreiding van de wandel- en fietsroutes. Ook is in delen kleinschalige verblijfsrecreatie toegestaan. Het is van groot belang dat de kampeerterrainen landschappelijk goed ingepast worden.

In de kom zullen recreatie- en landbouwverkeer gezamenlijk gebruikmaken van de bestaande infrastructuur.

In de handreiking “vergroten recreatieve beleefbaarheid” wordt ingegaan op de wijze waarop de beleefbaarheid van het landschap vergroot kan worden voor zowel de recreant als ook voor de bewoners in het gebied. Het ontwikkelen van lokale ommetjes is hier een voorbeeld van.

Wonen

Het toevoegen van nieuwe burgerwoningen is niet toegestaan. Reden hiervoor is dat agrarische bedrijvigheid voorop staat en deze bedrijven niet beperkt mogen worden in hun bedrijfsvoering en ontwikkelingsmogelijkheden. Daarnaast moet verstening van het landschap worden voorkomen en de identiteit worden behouden. Wel zijn er mogelijkheden om bij vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing woningen te realiseren. Aangezien het gaat om een open landschap is het van belang dat de woningen qua aard en schaal passend zijn.

Nieuwe gebouwen dienen landschappelijk te worden ingepast. Daarom is mede gekozen voor vrijstaande woningen en niet voor woongebouwen. Ook hier gelden de spelregels die beschreven worden in de handreiking “landschappelijke versterking en inpassing erven”.

basisvisie komgebied, a: kleinschalig en groen karakter rivierduin Altforst, b: ontwikkelen padennetwerk komgebied, c: natuur ontwikkeling langs Reef Wetering, d: cultuurhistorisch waardevolle grienden

Oeverwallen

Landschap en cultuurhistorie

De oeverwallen zijn parallel aan de rivieren gelegen en vormden door hun hogere en droge ligging de oudste bewoningplaatsen langs de rivier. Al vroeg werd hier landbouw bedreven en ontstonden verschillende kernen. De kwaliteit van de gronden langs de Maas is geringer en eveneens is opvallend dat deze oeverwallen smaller zijn dan langs de Waal. Daardoor ontwikkelden de kernen langs de Maas zich direct aan de dijken terwijl langs de Waal de kernen, door de bredere oeverwal, meer van de dijken en de rivier af lagen. De oeverwallen variëren in breedte waardoor er een wisselend beeld ontstaat. Karakteristiek voor de oeverwallen is de kleinschalige structuur met onregelmatige blokverkevelingen, verspreid liggende wegen en een verspreid patroon van bebouwingselementen. De oude gemalen, kastelen en buitenplaatsen dienen behouden te blijven, deze geven de oeverwal een eigen identiteit.

Vanwege de grondslag zijn de oeverwallen van oudsher zeer geschikt voor fruitteelt. Kenmerkend zijn dan ook de vele boomgaarden waarvan enkele zelfs nog met hoogstambomen. Oude wielen en kolken herinneren aan tijden dat de dijken nog wel eens doorbraken en liggen nu als cultuurhistorische relictten achter de dijken op de oeverwal. Bebouwing ontwikkelde zich langs de dijken en wegen waardoor lintbebouwingen ontstonden. Deze oude lint- en dijkstructuren met karakteristieke bebouwing en zichtlijnen naar het achterliggende landschap vormen belangrijke cultuurhistorische kenmerken op de oeverwal die gewaarborgd moeten blijven.

Op de oeverwal is ook een aantal landgoederen en/of kastelen terug te vinden. Deze iconen in het landschap met bijbehorende landschapselementen zoals bosschages, waterpartijen, lanen etc. laten de rijke historie van het gebied zien. Behoud van deze elementen is belangrijk voor de identiteit van het gebied. Het kasteel te Leeuwen, oostelijk gelegen van Boven Leeuwen, met bijbehorend 'sterrebos' is hier een voorbeeld van. Het sterrebos wordt gekenmerkt door een stervormig grondpatroon en maakte vroeger deel uit van het grotere landgoed rondom het kasteel.

De dijken vormen de begrenzing tussen de oeverwal en de uiterwaard en vormen duidelijk herkenbare karakteristieke lijnen in het landschap. De dijken vormen belangrijke routes in de beleefbaarheid van het landschap voor de bewoners, de recreant en de toerist.

Kleinschalig en gevarieerd

Het kleinschalige en gevarieerde karakter van de oeverwallen van de Maas en de Waal worden landschappelijke versterkt en uitgebouwd. Landschappelijke structuren en elementen vormen het 'raamwerk' voor toekomstige ontwikkelingen.

Daarbij dienen bestaande waardevolle landschapselementen goed te worden beheerd en daar waar nodig hersteld. Het gaat vaak om kleinschalige elementen zoals elzensingels, houtwallen en hagen die particulier eigendom zijn. Op enkele plaatsen is nog een aantal restanten te vinden van oude knip- en scheerheggen van bijvoorbeeld meidoorn. Ook hier geldt dat behoud en herstel van deze kenmerkende landschapselementen belangrijk zijn voor de kwaliteit van het landschappelijke raamwerk. In de buurt van boomgaarden (circa 1 km) dient echter terughoudend te worden omgegaan met het herstel van specifieke meidoornhagen in verband met bacterievuur. Ook het beleefbaar maken van elementen, zoals de wielen en kolken, speelt daarbij eveneens een belangrijke rol. Door het creëren van doorzichten in beplanting of het afzetten van de onderbeplantingen kan er op een eenvoudige manier vormgegeven worden aan deze doelstelling. Belangrijk is dat daarnaast wordt ingezet op het ontwikkelen en realiseren van nieuwe landschappelijke elementen. Het landschap moet worden ingezet om verrommeling te voorkomen, maar ook om te voorkomen dat de dorpskernen aan elkaar groeien (zie hierna). Het is gewenst om het groene karakter ook voor de toekomst te waarborgen. Ingezet wordt op het onderhouden, behouden en ontwikkelen van goede erfbeplantingen, kavelgrensbeplantingen, (hoogstam)boomgaarden, wielen en kleinschalige open ruimtes.

Het mozaïekachtige karakter, de afwisseling van verschillende functies, open weides, boomgaarden en bebouwing vormen de basis voor de toekomstige ontwikkelingen. Dit betekent niet dat de oeverwal op slot zit. Het landschap vormt immers ook een belangrijke drager voor economische functies zoals het toerisme.

Langs de Maas zijn er twee recreatieve concentratiegebieden aangewezen. Op deze oeverwallen mag intensieve recreatie zich ontwikkelen. Het is van groot belang dat deze ontwikkelingen zo worden opgezet dat deze recht doen aan de maat en schaal van het oeverwallenlandschap. Er kan sprake zijn van een grootschalige ontwikkeling, maar het is echter van belang dat er een landschappelijke geleiding plaatsvindt binnen de totale ontwikkeling die zorg draagt voor het mozaïekachtige karakter van het landschap.

Afwisseling, doorzichten en het gebruiken van inheems en streekeigen beplantingsmateriaal is dan van wezenlijk belang.

Ook is het van belang om de zichtlijnen (ruimtelijke relatie) naar de kom en andersom te handhaven, zodat het verschil tussen beide landschapstypen zichtbaar is. Er wordt gestreefd naar het versterken van het contrast tussen de kleinschalige oeverwal en de grootschalige en open kom op de overgang. Dat betekent dat er mogelijkheden zijn om beplanting op de randen aan te brengen om de 'grens' te markeren. Of het verdichten van de structuur op de oeverwal door het aanbrengen van kavelgrensbeplantingen. Ook hierdoor wordt het contrast tussen beide landschapstypen versterkt en beleefbaar gemaakt.

Kernranden

De kernen zijn altijd sterk verweven geweest met het omringende landschap. De bebouwingsplaatsen zijn ontstaan langs de wegen op de oeverwallen op een lintvormige manier. Verdichting van de linten vond als eerste plaats en pas later werden er planmatige uitbreidingen ontwikkeld tussen de linten.

visie LOP: basisvisie oeverwallen

Met name de kernen langs de Waal hebben zich ontwikkeld tot grotere plaatsen. Langs de Maas hebben minder uitbreidingen plaatsgevonden. De oeverwal is daar ook veel smaller en de kernen richten zich op de dijk. In tegenstelling tot de kernen langs de Waal die juist veel meer een ´achterkant´ hebben gecreëerd naar de Waal. De doorgaande wegen langs de Waal lagen immers midden op de oeverwal en niet langs de dijk zoals bij de Maas. Door de organische groei langs de wegen en de bebouwingslinten die daardoor zijn ontstaan, gaan de kernen vaak geleidelijk over in het landschap. Het lint wordt dunner en het landschap krijgt steeds meer de overhand. Deze geleidelijke overgangen dienen gewaarborgd te blijven. De balans tussen groen en bebouwing dient evenwichtig te zijn. Daar waar er sprake is van randen die bepaald worden door de meer planmatige uitbreidingen wordt eveneens gestreefd naar een balans tussen bebouwing en groen. Een harde rand met een open zicht op de bebouwing is niet wenselijk.

Bebouwing mag best zichtbaar zijn maar wordt ´verzacht´ door het ontwikkelen van groene opgaande elementen langs de randen. Een transparante bomenrij, dus zonder onderbegroeiing, fruitbomen en kleinschalige bospercelen zouden als rand kunnen dienen.

De schakering van verschillende elementen staat voorop. Daar waar de kern de rand van het komgebied raakt dient juist wel ingezet te worden op het vormgeven van een duidelijke rand. Het versterken van het contrast en het benadrukken van de begrenzing vormt het uitgangspunt.

Groene geleiding

In de structuurvisie is aangegeven dat de kernen in de toekomst niet aan elkaar mogen groeien, ze moeten als afzonderlijke kernen herkenbaar blijven. Tussen de kernen is daarom een groene geleidingszone aangebracht, die een groene buffer tussen de kernen vormt. Het behouden, versterken en ontwikkelen van de karakteristieke mozaïekachtige structuur van de oeverwal wordt in deze geleidingszones voorgestaan.

Zoekzones landschappelijke versterking

De provincie Gelderland heeft in het streekplan gebieden aangewezen als zoekzones landschappelijke versterking. Deze zones zijn in de gemeente West Maas en Waal gelegen op de oeverwal nabij de kernen. Het betreft overgangsgebieden tussen de dichter bebouwde kernen en het landschap. Zoals eerder beschreven gaat het met name om die gebieden waar de lintbebouwingen sterker verweven zijn met het landschap. Verrommeling vormt een bedreiging omdat er veel verschillende functies, en dus bebouwing naast elkaar is ontwikkeld en de landschappelijke samenhang in het gebied dreigt te verdwijnen, of al is verdwenen. De doelstelling van de zoekzones is het versterken en ontwikkelen van een samenhangend landschappelijke raamwerk. Het ontwikkelen van nieuwe landschappelijke elementen dient bij te dragen aan de algemene doelstelling van de landschappelijke versterking van de oeverwal. Het groene mozaïekachtige karakter staat daarbij voorop.

Om echter het ontwikkelen van groene elementen mogelijk te maken wordt er ruimte geboden aan het ontwikkelen van nieuwe landgoederen volgens de provinciale regelingen. In dit LOP wordt in de handreiking “zoekzones landschappelijke versterking en kernranden” per zone aangegeven welke spelregels en uitgangspunten er gelden. De handreiking geeft inzicht in de wijze waarop het landschap versterkt en verder ontwikkeld kan worden.

Agrarisch gebruik

Evenals in de kom is begrazing van gronden (intensief en extensief) toegestaan. Gestreefd wordt naar een inrichting waarbij de huidige landbouw kan voortbestaan en zo mogelijk kan uitbreiden. Uitbreiding van bestaande grondgebonden maar ook niet-grondgebonden bedrijven is mogelijk. Het toekomstperspectief van deze bedrijven is gunstig. De gemeente wil dan ook ruimte bieden voor ontwikkeling gericht op schaalvergroting van de productie. Hierbij dient wel rekening te worden gehouden met de ruimtelijke, landschappelijke en milieuhygiënische inpasbaarheid.

Recreatie en toerisme

De oeverwallen hebben door hun kleinschalige karakter en de nabijheid van de rivier grote aantrekkingskracht op de recreant. De oeverwallen vormen ook een belangrijk uitloopgebied direct vanuit de verschillende kernen, het benutten van dorpsommetjes en kerk- en klompenpaden.

Waal

Op de oeverwal van de Waal wordt de mogelijkheid geboden voor recreatie en toerisme en is het toevoegen en daarmee uitbreiden van verschillende vormen mogelijk. Gedacht wordt aan extensieve dagrecreatie, kleinschalige dag- en verblijfsrecreatie, kleinschalige kampeerterrainen, kleinschalige recreatie als nevenactiviteit bij een agrarisch bedrijf en extensieve verblijfsrecreatie in vrijkomende agrarische bebouwing. Het is van groot belang dat deze functies landschappelijk goed ingepast worden.

Maas

Langs de Maas zal ruimte worden geboden aan de ontwikkeling van intensievere recreatievormen, deels gebonden aan de rivier en de watersport. De aangewezen concentratiegebieden bij de Gouden Ham en De Schans bieden deze ruimte. Daarbij dient tevens een bijdrage te worden geleverd aan de gewenste ruimtelijke kwaliteit van de oeverwal (landschappelijke inpassing). Hierbij kan gedacht worden aan het aanplanten (herstellen) van scheerheggen op en langs de dijk. Door de aanplant van scheerheggen kan een geleidelijke overgang gecreëerd worden van landschap naar recreatie. Zie ook de voorgaande tekst over landschap en cultuurhistorie.

Wonen

Het omzetten van een agrarisch bouwperceel naar burgerwoning, volgens de VAB-regeling, maar ook het omzetten van een burgerwoning naar agrarisch bouwperceel is passend op de oeverwal. Daarnaast zijn er mogelijkheden om bij vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing woningen te realiseren. Een voorwaarde is dat alle vrijgekomen (agrarische) bedrijfsgebouwen zonder karakteristieke of monumentale waarde worden gesloopt.

Dit houdt in dat handhaving van bestaande karakteristieke panden of panden met een monumentale waarde voorop staat. De nieuwbouw dient in principe plaats te vinden op de plek van het voormalige hoofdgebouw. Nieuwbouw op een andere plek op het perceel kan uitsluitend plaatsvinden als daarvoor belangrijke stedenbouwkundige en landschappelijke argumenten ten grondslag liggen. In de handreiking "landschappelijke versterking en inpassing erven" worden de uitgangspunten en spelregels beschreven voor de landschappelijke inpassing op de oeverwal van bestaande, om te vormen en nieuwe erven.

Water

Op de oeverwal is met name behoefte aan waterbergingsgebieden vanuit stedelijk gebied. In de kernen is het water veelal onzichtbaar weggewerkt in duikers. De gemeente streeft naar het beleefbaar en zichtbaar maken van water in de kernen. Op de overgangen tussen de oeverwal en de kom en de kernen zijn zoekgebieden aangewezen die ingericht kunnen worden als waterbergingsgebied. In de handreiking "waterberging" worden uitgangspunten geformuleerd ten behoeve van de inpassing van de waterbergingsopgave.

Natuur en ecologie

Op de oeverwal zijn geen gebieden aangewezen als onderdeel van de ecologische hoofdstructuur. De oeverwal wordt wel doorsneden door de weteringen die afwateren op de Maas. Op deze plaatsen langs de weteringen kan een ecologische verbinding worden ontwikkeld.

Ten behoeve van de landschappelijke versterking van de kleinschaligheid op de oeverwal wordt de aanleg van erfbeplantingen en kleinschalige landschapselementen gestimuleerd. Deze kleinschalige landschapselementen dragen bij aan een groen raamwerk op de oeverwal voor een beter ecologisch functioneren. De wielen en kolken spelen daarin eveneens een belangrijke rol. Het beheer dient hierop gericht te zijn.

basisvisie oeverwallen, a: wandelen en dorpsommetjes bij de kernen, b-c: nieuw wonen op de oeverwal (omzetting agrarisch naar burgerwoning), d: fruitboomgaarden als belangrijke drager van de oeverwal, e: begrazing van weidegronden

Uiterwaarden

Landschap en cultuurhistorie

De uiteindelijke vorming van de uiterwaarden is pas in de tweede helft van de 19^e eeuw voltooid na aanleg van de dijken. Voor de aanleg van de dijken werden vanaf de 10^e eeuw 'zijwinden' aangelegd. Dit waren kaden dwars op de stromingsrichting die als waterkering diende. Er zijn enkele van die zijwinden in het landschap terug te vinden.

De uiterwaarden hebben lange tijd een functie gehad voor de steenfabrieken. Er werd klei maar ook zand gewonnen in de uiterwaarden van de Waal. De steenfabrieken zijn inmiddels verdwenen maar de open waterplassen en tichelgaten herinneren nog aan deze winning. Langs de Waal hebben deze gebieden met name een ecologische functie en worden slechts extensief recreatief gebruikt.

Langs de Maas werd, en wordt nog steeds, zand gewonnen. Ter hoogte van Appeltern zijn grote aaneengesloten waterplassen ontstaan die nu als intensieve recreatiegebieden dienst doen. Langs beide rivieren is er ook nog sprake van, weliswaar beperkt, agrarisch gebruik. De uiterwaarden herbergen geen bijzondere cultuurhistorische waarden. De karakteristieke, voormalige steenfabrieken langs de rivier zijn al geruime tijd verdwenen in de gemeente West Maas en Waal. Echter de oude strangen langs de Waal en de oude meanders van de Maas (of beddingen daarvan) zijn nog wel hier en daar terug te vinden in de uiterwaarden. Deze elementen dienen gewaarborgd te blijven.

Waal

De uiterwaarden van de Waal maken deel uit van de ecologische hoofdstructuur en zijn voor een groot deel aangewezen als Natura 2000-gebied. Natuurontwikkeling staat hier voorop. De uiterwaarden zijn landschappelijk en ecologisch van grote betekenis met name door hun ruimtelijke afwisseling en de regelmatige overstroming. Het landschappelijke beeld van de uiterwaarden van de Waal wordt bepaald door de robuustheid en grootschaligheid van de opgaande struwelen, oobossen, waterplassen en de weidsheid van de ruigere graslanden. Doordat de uiterwaarden op sommige plekken erg breed zijn is de Waal niet beleefbaar vanaf de dijk.

Ter hoogte van Beneden-Leeuwen is de uiterwaard echter vrij smal en is het contact met de rivier vanaf de dijk mogelijk. Gestreefd wordt naar het creëren van zichtlijnen naar de Waal, zodat het water beter beleefbaar wordt vanaf zowel de dijk als de uiterwaard zelf.

De uiterwaarden van de Waal moeten meer ruimte gaan bieden aan de grote wateropgave langs de rivieren in het kader van de beleidslijn Ruimte voor de Rivier. Verschillende mogelijkheden worden in het kader van Waalweelde onderzocht en zullen betrekking hebben op het verwijderen van kades, het verlagen van het maaiveld en het realiseren van nevengeulen.

Maas

De uiterwaarden van de Maas hebben een ander karakter dan de uiterwaarden van de Waal. Door de kanalisatie zijn oude armen afgesneden waardoor de uiterwaarden sterk wisselen in hun omvang. De ene keer smal waarbij de dijk en de kern de rivier elkaar bijna raken om vervolgens te verbreden daar waar een oude Maasarm loopt of heeft gelopen. Zandwinning heeft plaatsgevonden en zal plaatsvinden in de Maasuitwaarden. De uiterwaarden bij Over de Maas zullen na de zandwinning ingericht worden als natuurgebied en daarmee deel uitmaken van de ecologische hoofdstructuur. De overige uiterwaarden van de Maas hebben naast een betekenis voor natuur ook een belangrijk recreatieve betekenis. Naast natuurontwikkeling is er ruimte voor recreatie.

Landschappelijke gezien wordt gestreefd naar behoud van kenmerkende landschapselementen in de uiterwaarden van de Maas, zoals de bakenbomen langs de rivier en leilindes aan de Maasdijk in Maasbommel en Appeltern. Deze uiterwaarden hebben een opener karakter dan de uiterwaarden van de Waal. Dit beeld dient als uitgangspunt en opgaande dichte beplantingen worden niet voorgesteld.

De Gouden Ham

Het recreatiegebied de Gouden Ham vormt een bijzonder en eigen gebied in de uiterwaarden van de Maas. Deze zelfstandige waterplas en oevers zijn grotendeels ingericht ten behoeve van recreatie.

Strak afgewerkte oevers met zwemstranden en ligweides. De oostelijke hoek van dit gebied heeft echter een natuurfunctie, een daarbij passend beheer en een landschappelijk beeld van natuurvriendelijke oevers en ruigere graslanden. Deze tweedeling blijft gehandhaafd. De oevers direct grenzend aan de Maas hebben een natuurlijk karakter en sluiten aan op de uiterwaarden aan de west- en oostkant van de Gouden Ham.

Water

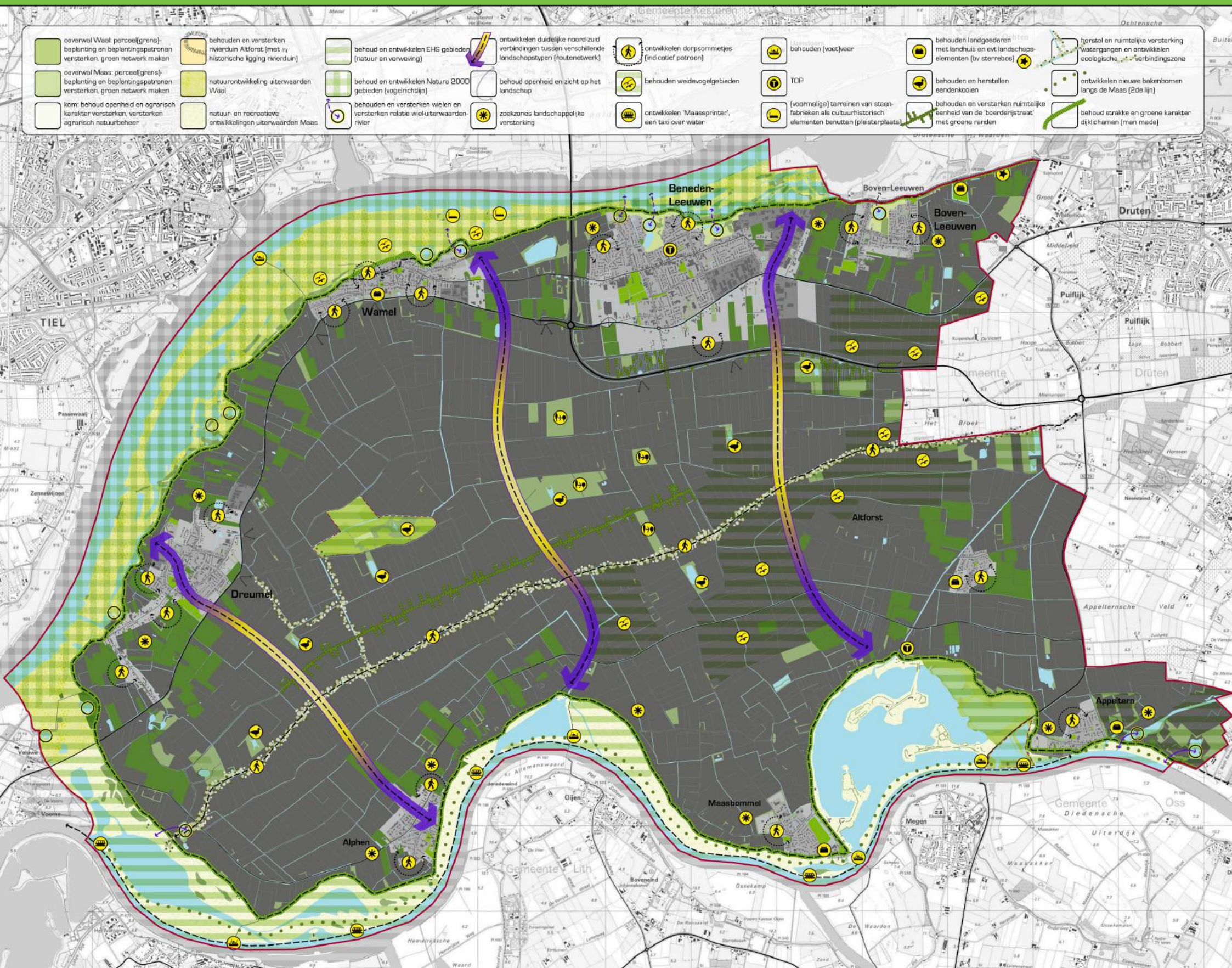
De uiterwaarden dienen als waterberging voor de rivieren. Het waterbeheer is nu afgestemd op het huidige agrarische gebruik. Bij ontwikkeling van de EHS langs de Waal zal het beheer afgestemd worden op de natuurfunctie.

In de uiterwaarden van de Maas zal zand gewonnen gaan worden. Het project 'Over de Maas' is een zandwinproject in combinatie met natuurontwikkeling en ruimte voor de rivier. Uiteindelijk zal ook hier het waterbeheer worden afgestemd op de gewenste natuurfunctie. De overige Maasuitwaarden kennen een gemengde functie waar ook het toekomstige waterbeheer op afgestemd zal moeten worden.

Natuur en ecologie

Waal

Grote delen van de uiterwaarden vallen onder de EHS natuur en zijn dan ook grotendeels bedoeld voor de ontwikkeling van natuur langs de grote rivieren. De uiterwaarden langs de Waal zijn in hun geheel onderdeel van EHS. De natuurontwikkeling richt zich op het ontstaan van opgaande struwelen, oobossen, waterplassen en de weidsheid van de ruigere graslanden. Begrazing (intensief en extensief) van gronden is daar mogelijk. De dynamiek van de rivier zal ervoor zorgen dat er ook een dynamische natuur ontstaat. De maatregelen vanuit de ruimte voor de rivier projecten zijn, naast de waterbergingsopgave voor de uiterwaarden van de Waal gericht op het ontwikkelen van een robuuste ecologische hoofdstructuur.

oeverwal Waal: perceel(grens)-beplanting en beplantingspatronen versterken, groen netwerk maken	behouden en versterken rivierduin Altforst (met iv historische ligging rivierduin)	behoud en ontwikkelen EHS gebieden (natuur en verweving)	behoud en ontwikkelen Natura 2000 gebieden (vogelrichtlijn)	ontwikkelen duidelijke noord-zuid verbindingen tussen verschillende landschapstypen (routenetwerk)	behoud openheid en zicht op het landschap	ontwikkelen dorpsommetjes (indicatief patroon)	behouden (voet)veer	behouden landgoederen met landhuis en evt landschapselementen (bv sterrebos)	herstellen en ruimtelijke versterking watergangen en ontwikkelen ecologische verbinding zones
oeverwal Maas: perceel(grens)-beplanting en beplantingspatronen versterken, groen netwerk maken	natuurontwikkeling uiterwaarden Waal	behoud en ontwikkelen Natura 2000 gebieden (vogelrichtlijn)	behouden en versterken wielen en versterken relatie wiel-uiterwaarden-rivier	behoud weidavegelgebieden	zoekzones landschappelijke versterking	ontwikkelen 'Maassprinter', een taxi over water	TOP	behouden en herstellen eendenkooien	ontwikkelen nieuwe bakenbomen langs de Maas (2de lijn)
kom: behoud openheid en agrarisch karakter versterken, versterken agrarisch natuurbeheer	natuur- en recreatieve ontwikkelingen uiterwaarden Maas						(voormalige) terreinen van steenfabrieken als cultuurhistorisch elementen benutten (pleisterplaats)	behouden en versterken ruimtelijke behoud van de 'boerderijstraat' met groene randen	behoud strek en groene karakter dijkluchamen (man made)

visie LOP: basisvisie uiterwaarden

Maas

Langs de noordelijke Maasuitwaarden wordt een verweving voorgestaan van natuur en recreatie, na de zandwinning bij Over de Maas. Het gebied worden ingericht als natuurgebied. Het gebied beslaat een oppervlakte van circa 277 hectare. Door middel van de winning van minimaal 15 miljoen ton industriezand ontstaan uiteindelijk een viertal plassen van verschillende omvang welke verspreid liggen over het gebied in de uiterwaarden. In het gebied wordt circa 205 ha nieuwe natuur gerealiseerd met langs de oevers van de plassen aaneengesloten moeras- en oeverzones. De agrarische functie komt te vervallen. Bij de situering en vormgeving van de plassen is zo veel mogelijk rekening gehouden met nog aanwezige cultuurhistorische en landschappelijke waarden.

Ook wordt er gedacht aan de aanleg van enkele extensieve recreatieve elementen zoals een doorgaand fietspad, een kleine natuurschaatsbaan en wandelroutes die aansluiten op historische kenmerken en struinroutes (een zogenaamd laarzenpad). Ook is aansluiting gezocht op bestaande routes. Daarnaast wordt gedacht aan elementen zoals een vogelkijkhut, opvang voor grote grazers (bijvoorbeeld brandrode runderen die mogelijk zullen worden ingezet voor het beheer) et cetera.

Plassen liggen geïsoleerd van de Maas of staan juist in open verbinding met het water van de Maas, zodat deze hetzelfde peil hebben als het benedenstrooms van de stuw gelegen deel van deze rivier. Deze open verbindingen zijn van groot belang om gebruik te kunnen maken van de aanwezige getijdenwerking (eb en vloed). De dynamiek die door deze getijdenwerking ontstaat is vanuit het perspectief van natuurontwikkeling van groot belang. Allerlei planten en dieren profiteren van de verschillen tussen nat en droog.

Daarnaast zijn extra aansluiting op de Maas voorzien om de verversing van water in de grote plas door middel van getijdenwerking verder te optimaliseren. Deze extra aansluiting vormt samen met de uitloop van de plas in de Moleneindsche Waard een soort nevengeul. Hierdoor ontstaat tussen de plassen en de Maas een soort eiland, waarbij de veerpont naar Lith blijft bestaan.

Agrarische bedrijvigheid

Bestaande agrarische bedrijven (zowel grondgebonden als niet-grondgebonden) mogen hun bedrijfsvoering voortzetten. Uitbreiding of verplaatsing is niet mogelijk. De nieuwvesting van agrarische bedrijvigheid is eveneens niet toegestaan. Het optimaliseren van de uiterwaarden voor agrarisch gebruik is gezien de slechte productieomstandigheden, maar ook vanwege de beoogde natuurontwikkeling en ruimte voor de rivier niet zinvol.

Recreatie en toerisme

Waal

Grote delen van de uiterwaarden zijn nog landbouwkundig in gebruik of zijn in eigendom van natuurbeschermende instanties. Rekening houdend met de karakteristiek van het gebied wil de gemeente beperkt recreatief medegebruik in de vorm van extensieve recreatie en kleinschalige dagrecreatie toestaan. Denk daarbij aan het benutten en ontwikkelen van wandel- en fietspaden, struinroutes, dorpsommetjes en overige routes. De recreatieve mogelijkheden zijn ondergeschikt en dienen te worden ingepast in de natuur- en landschapsonwikkeling.

Maas

De intensieve recreatie is langs de Maas geconcentreerd rondom de Gouden Ham bij Maasbommel. Daarbij gaat het met name om watersport en verschillende vormen van verblijfsaccommodatie. De overige uiterwaarden hebben een extensieve recreatieve functies. Ook rondom de toekomstige waterpartijen bij Over de Maas ligt het accent op natuurbeleving, rust en extensieve recreatieve voorzieningen.

Wonen uiterwaarden

Nieuwe woonvormen (burgerwoningen, VAB-woningen, nieuwe landgoederen, et cetera.) zijn in de uiterwaarden niet toegestaan, omdat het gaat om buitendijks gebied, waarbij primair wordt ingezet op natuurontwikkeling en ruimte voor de rivier. Wonen is niet alleen een kwetsbare, maar ook een belemmerende functie.

Wel mag een agrarisch bouwperceel worden omgezet naar burgerwoning. Aangezien het gaat om een open landschap is het van belang dat de woningen qua aard en schaal passend zijn.

Bovendien is een voorwaarde dat alle vrijgekomen (agrarische) bedrijfsgebouwen zonder karakteristieke of monumentale waarde worden gesloopt.

a

b

c

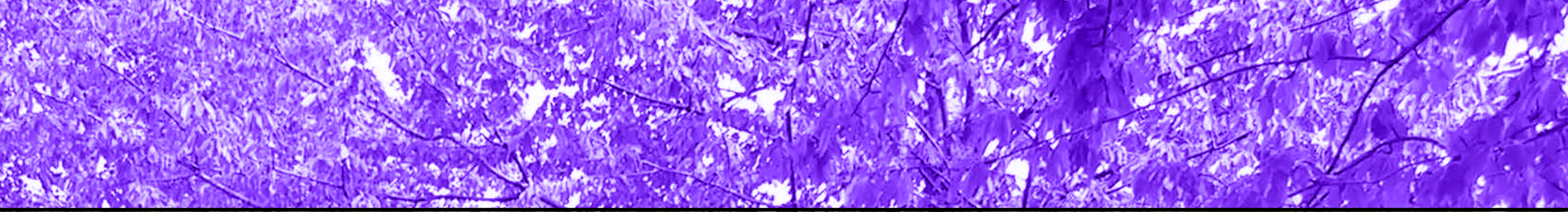
d

e

basisvisie uiterwaarden, a: recreatie en toerisme aan de Maas (nr. 9), b-c: flora & fauna langs de Waal en struinpaden, d: graafwerkzaamheden zandwinning (Over de Maas), e: natuur in de uiterwaarden langs de Waal (nr 8)

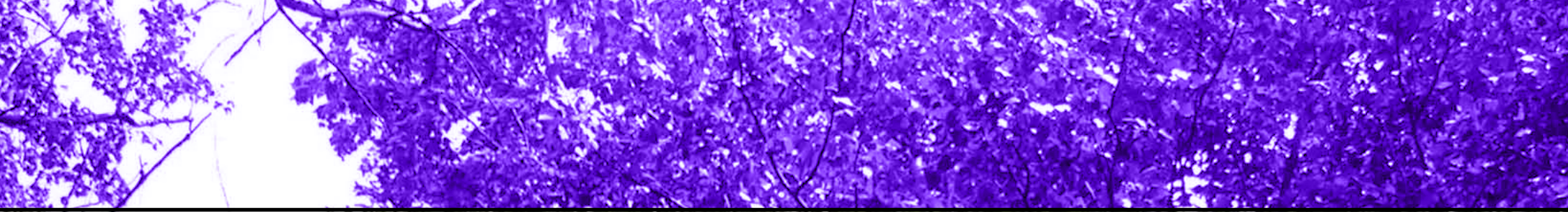
DEEELS

landschapontwikkelingsplan West Maas en Waal

LOOP

landschapontwikkelingsplan West Maas en Waal

LOOP

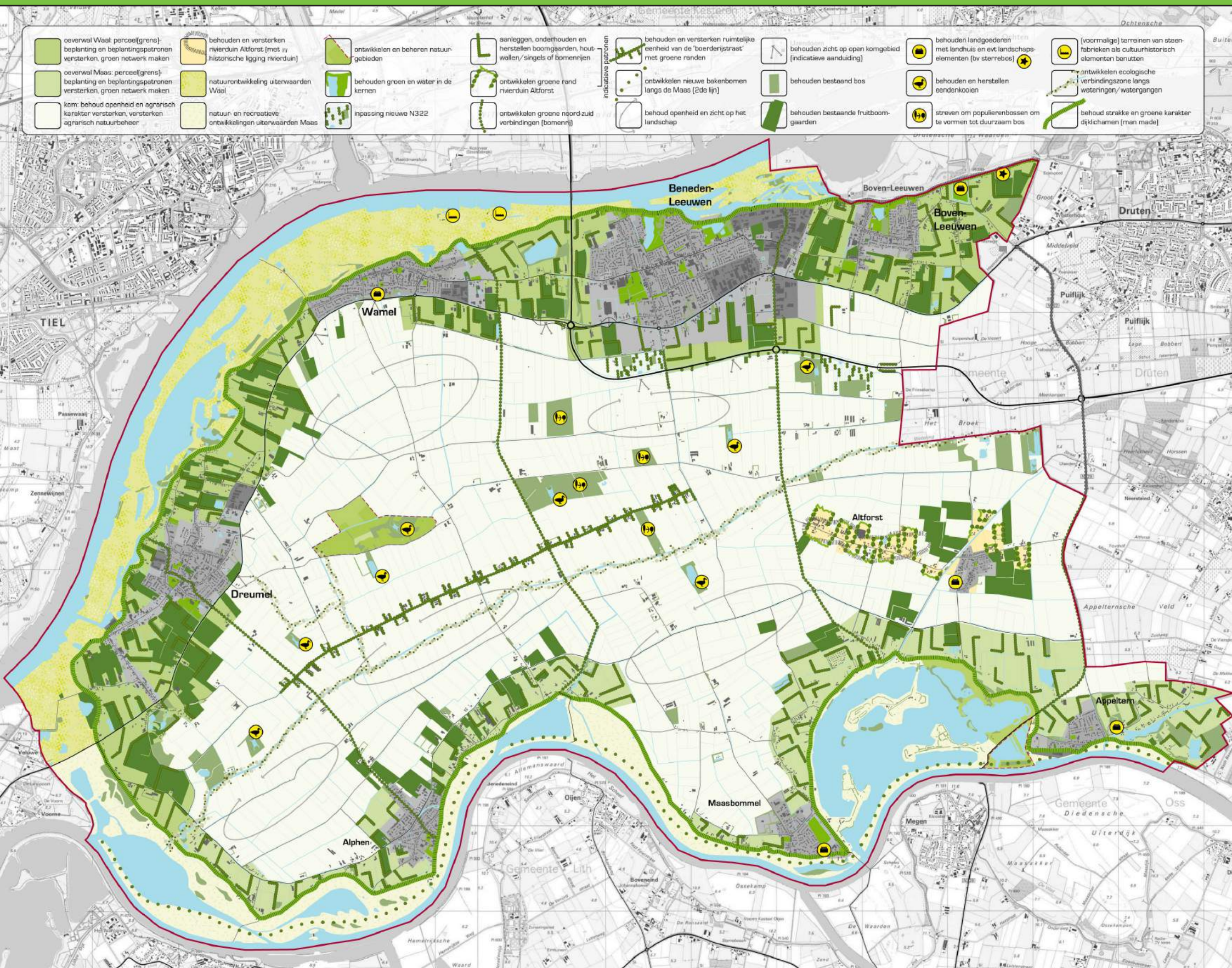
3 Handreiking - beeldenboek

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt uitwerking gegeven aan de verschillende handreikingen. Er worden concrete maatregelen, spelregels en uitgangspunten geformuleerd. Principetekeningen en referentiebeelden ondersteunen de voorgestelde maatregelen. Tevens wordt aangegeven welke beplantingsoorten en elementen karakteristiek zijn voor de verschillende handreikingen. Dit hoofdstuk vormt het praktische en handzame toetsingskader voor zowel de gemeente als initiatiefnemers op het gebied van natuur- en landschapsontwikkeling.

3.2 Landschappelijke versterking en inpassing erven

De landschapsontwikkelingsvisie in hoofdstuk 2 heeft de streefbeelden beschreven van de gewenste ontwikkelingsrichting van de verschillende landschapstypen. Het streven is gericht op het versterken van de landschappelijke verschillen tussen de te onderscheiden landschapstypen: de kom, de uiterwaarden en de oeverwallen. Daarbij is het van belang dat er gedegen en regelmatig onderhoud plaatsvindt van bestaande karakteristieke elementen om deze voor de toekomst te waarborgen. Daarnaast is het streven gericht op het realiseren van nieuwe landschapselementen die bijdragen aan het herstellen, versterken en ontwikkelen van karakteristieke landschappelijke patronen. Per landschapstype wordt kort en bondig aangegeven welke landschappelijke versterking wordt voorgesteld en welke elementen daarvoor moeten worden ingezet.

visie LOP: handreiking landschappelijke structuren

Inpassing erven

De erven maken wezenlijk onderdeel uit van de verschillende landschapstypen en dragen bij aan de gewenste landschappelijke versterking door een goede inpassing en het gebruik van de juiste beplantingssoorten. Zowel in het komgebied als op de oeverwallen is sprake van een eigen karakteristieke opbouw en inpassing van de erven. Omdat deze gebonden zijn aan de verschillende landschapstypen wordt de inpassing van de erven samengevoegd met de handreiking landschappelijke versterking. De spelregels en uitgangspunten hebben betrekking op bestaande erven maar ook op erven waar schaalvergroting of uitbreiding speelt of sprake is van het beëindigen van de agrarische bedrijfsvoering en er gebruikgemaakt kan worden van de VAB-regeling. Ook de nieuwe erven die in het kader van de zoekzones landschappelijke versterking mogen worden gerealiseerd dienen zich aan de spelregels voor de inpassing van de erven te houden. De spelregels dienen als inspiratiebron voor nieuwe initiatieven en toetsingskader voor de gemeente. Het opstellen van een landschapsplan kan als vereiste worden meegegeven bij de ontwikkeling, uitbreiding of omvorming van de erven in het buitengebied. Het is tevens belangrijk het onderhoud aan de bestaande erfbeplantingen te stimuleren waarbij zo nodig gestreefd kan worden naar omvorming van de erfbeplanting naar streekeigen beplantingen en kenmerken.

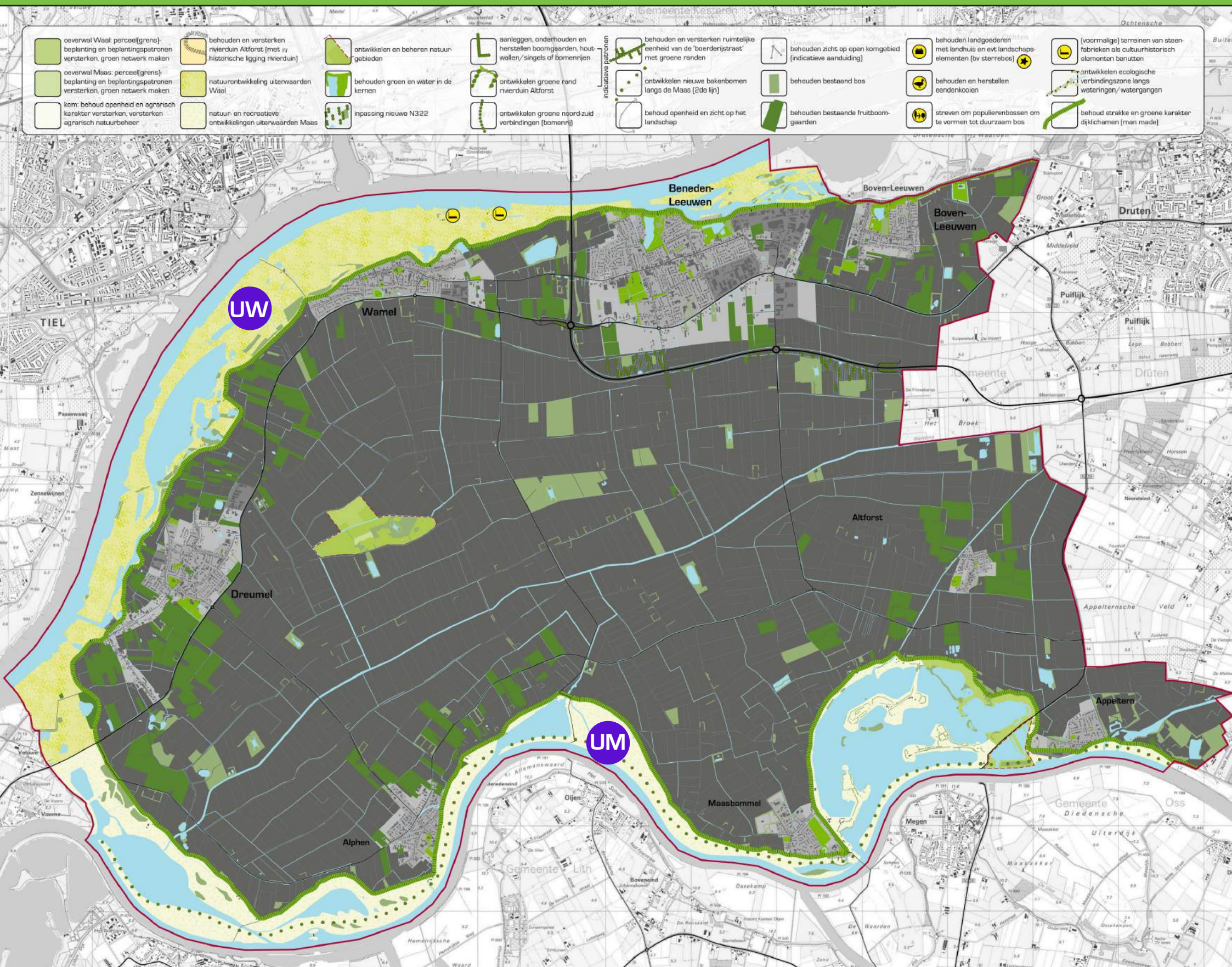
Elk voorkomend landschapstype heeft zijn eigen karakteristieke erven. De boerderijen en de wijze waarop deze zijn gesitueerd op het erf en gelegen zijn in het landschap verschilt. Ook de erfbeplantingen en opbouw van het erf kennen hun eigen karakteristiek. Per landschapstype wordt in het beeldenboek de specifieke kenmerken beschreven van de voorkomende erven en worden richtlijnen aangegeven voor de inpassing van zowel bestaande als nieuwe, om te vormen agrarische erven.

visie LOP: landschapstype en landschappelijke structuren

landschapsontwikkelingsplan west maas en waal

visie LOP: landschapstypen uiterwaarden Waal en Maas

Uiterwaarden Waal en Maas

3.2.1 Uiterwaarden Waal en Maas

- » EHS (uiterwaarden Waal in zijn geheel)
- » Langs de Maas: natuur en recreatie
- » Overstromingsgebied
- » Zandwinning aan de Maas; inrichten als natuurgebied
- » Recreatie Maasuitwaarden
- » Kenmerkende landschapselementen: leilindes langs de Maasdijk, Maasbommel en Appeltern
- » Begrazing (intensief en extensief)
- » Zicht op rivier behouden vanuit de uiterwaarden (ook vanuit kernen)
- » Verwijzingen creëren naar voormalige steenfabrieken
- » Strangen langs Waal en meanders van Maas behouden
- » Behouden beperkte agrarisch gebruik
- » Recreatieroutes
- » Geen nieuw wonen en nieuwe erven
- » Voornamelijk lichte klei en klei op grof zand

Landschapselementen

Veel voorkomende landschapselementen binnen de uiterwaarden zijn:

- » Knotbomen
- » Houtwal/singel
- » Struweelhaag

Natuurtype

Op basis van het natuurtype kan sturing worden gegeven aan de beoogde natuurkwaliteit binnen een gebied of landschapstype. Binnen een landschapstype kunnen meerdere natuurtypen voorkomen. Voor de uiterwaarden zijn dit de onderstaande typen.

Beheertypen

- » Rivier en moeraslandschap
- » Rivier
- » Kruiden en faunairijk grasland
- » Glanshaver hooiland
- » Zilt- en overstromingsgrasland

- » Vochtig weidevogelgrasland
- » Rivier- en beekbegeleidend bos

Natuurdoeltypen

- Laag/hog dynamisch rivierenlandschap
- Gebufferde poel en wiel
- Nat, matig voedselrijk grasland
- Glanshaverhooiland van het rivieren- en zeeleigebied
- Binnendijs zilt grasland, Zilverchoongrasland en matig voedselrijk grasland
- Bloemrijk weidevogelgrasland van het rivieren- en zeeleigebied
- Ooibos, Bos van voedselrijke, Vochtige gronden, Zoom, mantel en droog struweel van het rivieren- en zeeleigebied, Beekbegeleidende bossen, Bronbos

Soorten

Elzenrijke Essen-lepenbos

:

Bomen

- » Fraxinus excelsior
- » Ulmus minor/carpinifolia
- » Alnus glutinosa
- » Salix alba
- » Quercus robur
- » Prunus avium

Struiken:

- » Crataegus monogyna
- » Salix cinerea
- » Ribes rubrum
- » Viburnum opulus
- » Ribes nigrum

Randen:

- » Prunus spinosa
- » Cornus sanguinea

begrazing

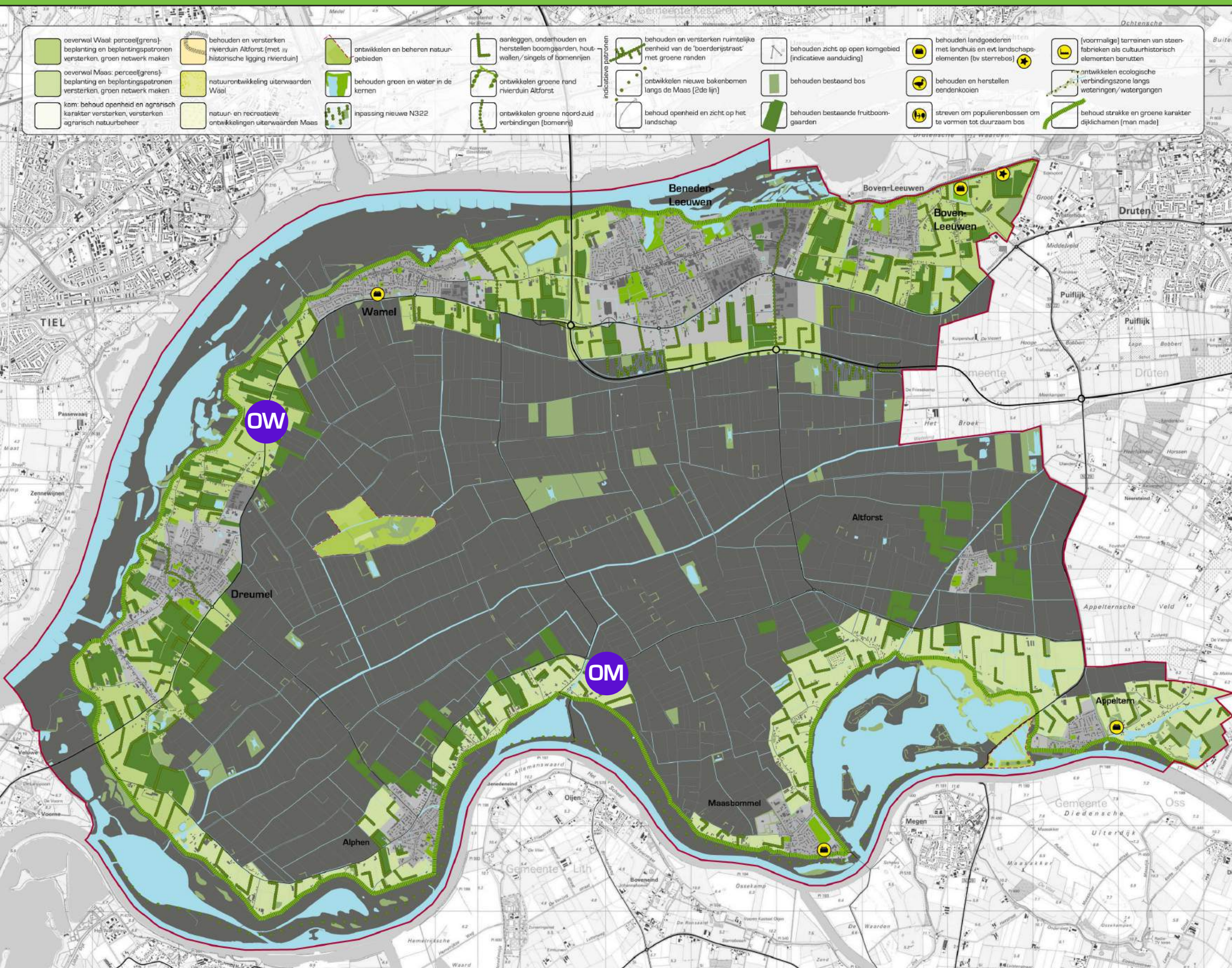

openheid en zicht (nr. 11)

bloemrijke natuur (nr. 10)

landschapsonwikkelingsplan west maas en waal

oeverwal Waal: perceel(grens)-beplanting en beplantingspatronen versterken, groen netwerk maken	behouden en versterken rivierduin Alforst (met iv historische ligging rivierduin)	ontwikkelen en beheren natuurgebieden	aanleggen, onderhouden en herstellen boomgaarden, houtwallen/ singels of bomenrijen	behouden en versterken ruimtelijke eenheid van de 'boerderijstraat' met groene randen	behouden zicht op open komgebied (indicatieve aanduiding)	behouden landgoederen met landhuis en evt landschapselementen (bv sterrebos)	(voormalige) terreinen van steenfabrieken als cultuurhistorisch elementen benutten
oeverwal Maas: perceel(grens)-beplanting en beplantingspatronen versterken, groen netwerk maken	natuurontwikkeling uiterwaarden Waal	behouden groen en water in de kernen	ontwikkelen groene rand rivierduin Alforst	ontwikkelen nieuwe bakenbomen langs de Maas (2de lijn)	behouden bestaand bos	behouden en herstellen eendekooien	ontwikkelen ecologische verbingszone langs weteningen/ watergangen
kom: behoud openheid en agrarisch karakter versterken, versterken agrarisch natuurbeheer	natuur- en recreatieve ontwikkelingen uiterwaarden Maas	inpassing nieuwe N322	ontwikkelen groene noord-zuid verbindingen (bomenrij)	behoud openheid en zicht op het landschap	behouden bestaande fruitboomgaarden	streven om populierenbossen om te vormen tot duurzaam bos	behoud strekde en groene karakter dijkluchamen (man made)

visie LOP: landschapstypen oeverwallen Waal en Maas

Oeverwal Waal en Maas

3.2.2 Oeverwal Waal en Maas

- » Kleinschalig halfopen landschap (wonen-werken-agrarisch)
- » Behoud groene ruimten tussen de kernen
- » Mozaïek: afwisseling open weides, boomgaarden en bebouwing
- » Wielen behouden
- » Zichtlijnen naar kom handhaven
- » Waterberging overgang oeverwal-kom
- » Begrazing toegestaan (intensief en extensief)
- » Geen glastuinbouw
- » Zoekzones landschappelijke versterking
- » Langs Maas kernen aan de dijk, Waal: meer van de dijken en rivieren af
- » Lint- en dijkstructuren met zichtlijnen
- » Natuurlijke overgang kern – landschap
- » Kleinschaligheid versterken: erfbeplanting en kleine landschapselementen
- » Voornamelijk lichte en zware zavel en lichte klei
- » Afzettingen op de oeverwal zijn kalkrijk
- » Afzettingen op de maas zijn kalkloos

Landschapselementen

Veel voorkomende landschapselementen op de oeverwallen zijn:

- » Houtwal en houtsingel
- » Knip of scheerheg, of struweelhagen
- » Geriefhoutbosjes
- » Bossingel/kleine bosschages
- » Hoogstamboomgaard

Natuurtype

Op basis van het natuurtype kan sturing worden gegeven aan de beoogde natuurkwaliteit binnen een gebied of landschapstype. Binnen een landschapstype kunnen meerdere natuurtypen voorkomen. Voor de oeverwallen zijn dit de onderstaande typen.

Beheertypen

- » Rivier
- » Zoete plas
- » Kruiden en faunarijck grasland
- » Ruigteveld
- » Haagbeuken- en essenbos

Natuurdoeltypen

- Gebufferde poel en wiel
- Gebufferde poel en wiel
- Nat, matig voedselrijk grasland
- Natte strooiselruigte
- Bos van voedselrijke vochtige gronden, Zoom en droge ruigte van het rivieren- en zeekleigebied

Soorten

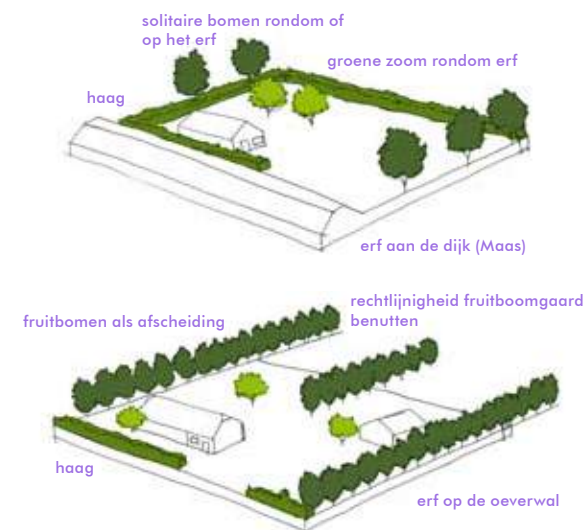
Essen-lepenbos

Bomen:

Fraxinus excelsior
 Ulmus minor/carpinifolia
 Tilia platyphyllos
 Quercus robur
 Aesculus hippocastanum
 Prunus avium

Struiken:

Crataegus monogyna (gevoelig voor bacterievuur, mogelijk gevaar voor fruitboomgaarden)
 Euonymus europaeus
 Ribes rubrum
 Rosa canina
 Ribes nigrum
 Prunus spinosa
 Corylus avellana

wiel aan de dijk

rechtlijnigheid fruitboomgaard

fruit oogsten

afwisseling oeverwal

landschapsonwikkelingsplan west maas en waal

oeverwal Waal: perceel(grens)-beplanting en beplantingspatronen versterken, groen netwerk maken	behouden en versterken rivierduin Alforst (met iv historische ligging rivierduin)	ontwikkelen en beheren natuurgebieden	aanleggen, onderhouden en herstellen boomgaarden, houtwallen/ singels of bomenrijen	behouden en versterken ruimtelijke eenheid van de 'boerderijstraat' met groene randen	behouden zicht op open komgebied (indicatieve aanduiding)	behouden landgoederen met landhuis en evt landschapselementen (bv sterrebos)	(voormalige) terreinen van steenfabrieken als cultuurhistorisch elementen benutten
oeverwal Maas: perceel(grens)-beplanting en beplantingspatronen versterken, groen netwerk maken	natuurontwikkeling uiterwaarden Waal	behouden groen en water in de kernen	ontwikkelen groene rand rivierduin Alforst	ontwikkelen nieuwe bakenbomen langs de Maas (2de lijn)	behouden bestaand bos	behouden en herstellen eendekooien	ontwikkelen ecologische verbingszone langs weteningen/ watergangen
kom: behoud openheid en agrarisch karakter versterken, versterken agrarisch natuurbeheer	natuur- en recreatieve ontwikkelingen uiterwaarden Maas	inpasning nieuwe N322	ontwikkelen groene noord-zuid verbindingen (bomenrij)	behoud openheid en zicht op het landschap	behouden bestaande fruitboomgaarden	streven om populierenbossen om te vormen tot duurzaam bos	behoud strekde en groene karakter dijkluchamen (man made)

visie LOP: landschapstype komgebied

3.2.3 Komgebied

- » Sterk agrarisch (schaalvergroting): open karakter
- » Geen glastuinbouw
- » Geen woongebouwen
- » Orthogonale karakter van weteringen en wegen en boerderijstraat behouden en versterken door:
 - » Aanbrengen transparante beplanting langs noord-zuidwegen
 - » Openheid
- » Grote Wetering en Nieuwe Wetering zijn aangewezen als ecologische verbindingzone (stapstenen)
- » Grote Wetering: zuidelijke oever 10, noordelijke 3 meter: model kamsalamander
- » Komgebied is belangrijk voor weidevogels. Oostelijk deel is weidevogelgebied
- » Enkele eendenkooien aangewezen als natuurgebied en beschermd
- » Voornamelijk zware klei, zavel en lichte klei.

Landschapselementen

Veel voorkomende landschapselementen in de kom zijn:

- » Houtwal en houtsingel
- » Elzensingel
- » Struweelhaag
- » Laan/bomenrij
- » Knotbomen
- » Rietzoom en kleine rietpercelen
- » Natuurvriendelijke oevers

Natuurtype

Op basis van het natuurtype kan sturing worden gegeven aan de beoogde natuurkwaliteit binnen een gebied of landschapstype. Binnen een landschapstype kunnen meerdere natuurtypen voorkomen. Voor de kom zijn dit de onderstaande typen.

Beheertypen

- » Gemaaid Rietland
- » Vochtig Hooiland
- » Kruiden en faunarijck grasland
- » Ruigteveld
- » Wintergastenweide
- » Rivier- en beekbegeleidend bos
- » Haagbeuken- en Essenbos
- » Vochtig bos met productie
- » Vochtig hakhout en middenbos
- » Eendenkooi

Soorten

Elzenrijke Essen-lepenbos

Bomen:

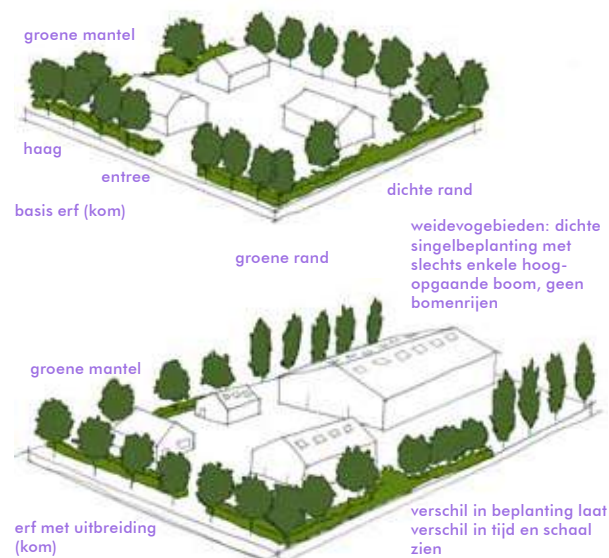
Fraxinus excelsior
 Ulmus minor/carpinifolia
 Alnus glutinosa
 Salix alba
 Quercus robur
 Prunus avium

Struiken:

Crataegus monogyna
 Salix cinerea
 Ribes rubrum
 Viburnum opulus
 Ribes nigrum

Randen:

Prunus spinosa
 Cornus sanguinea

Grote Wetering als EHS

behoud eendenkooien

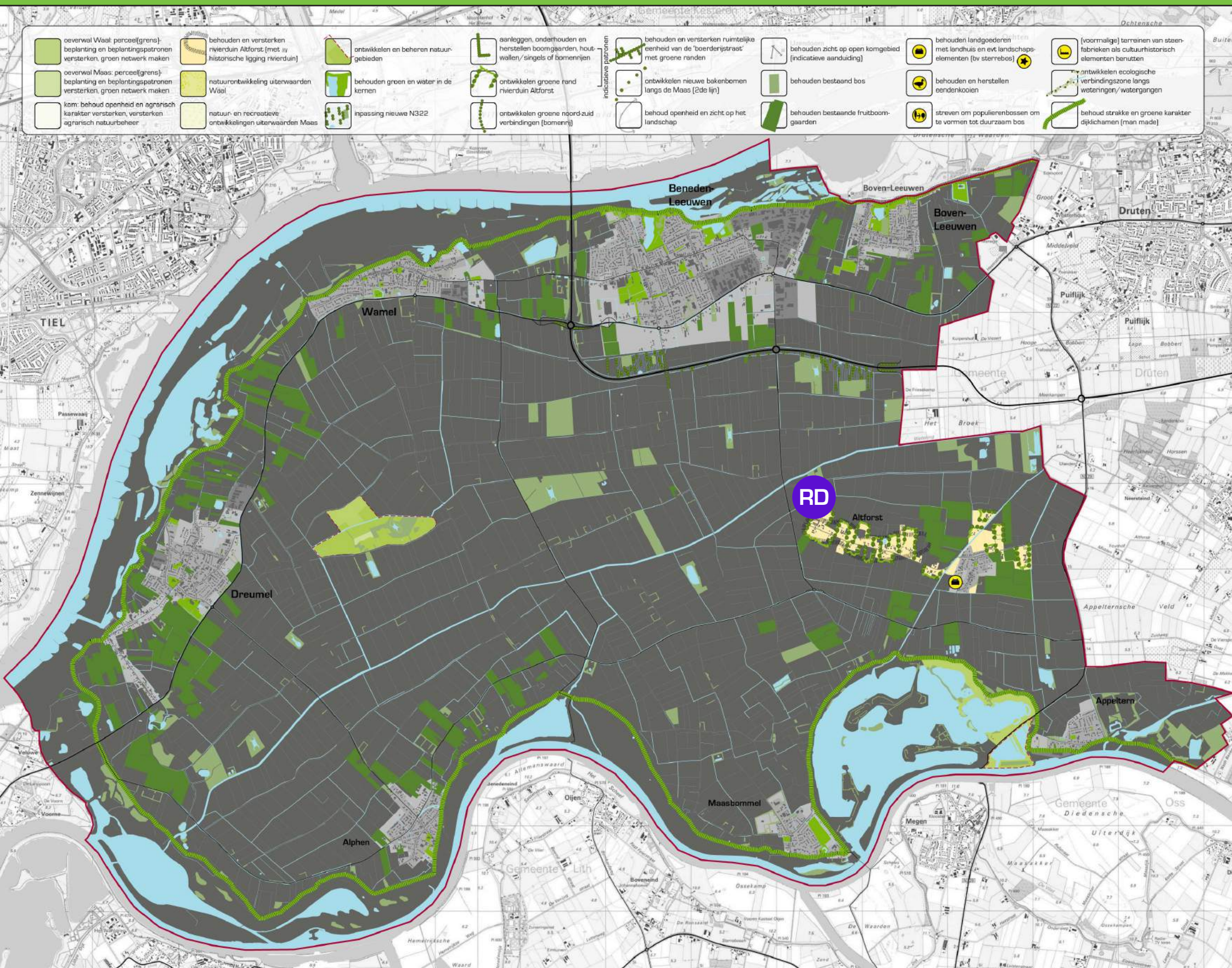
wilgentenen (grienden)

groene mantel (links en ontbreekt rechts)

Natuurdoeltypen

- Moeras
- Kievitsbloem- en Pimpernelgrasland
- Nat, matig voedselrijk grasland
- Natte strooiselruigte
-
- Ooibos, Bos van voedselrijke, Vochtige gronden, Zoom, mantel en droog struweel van het rivieren- en zeeleigebied, Beekbegeleidende bossen, Bronbos
- Bos van voedselrijke vochtige gronden, Zoom en droge ruigte van het rivieren- en zeeleigebied
- Multifunctionele afgeleiden van vochtige bossen
- Elzen-Essenhakhout en middenbos
-

oeverwal Waal: perceel(grens)-beplanting en beplantingspatronen versterken, groen netwerk maken	behouden en versterken rivierduin Altforst (met iv historische ligging rivierduin)	ontwikkelen en beheren natuurgebieden	aanleggen, onderhouden en herstellen boomgaarden, houtwallen/ singels of bomennijen	behouden en versterken ruimtelijke eenheid van de 'boerderijstraat' met groene randen	behouden zicht op open komgebied (indicatieve aanduiding)	behouden landgoederen met landhuis en evt landschapselementen (bv sterrebos)	(voormalige) terreinen van steenfabrieken als cultuurhistorisch elementen benutten
oeverwal Maas: perceel(grens)-beplanting en beplantingspatronen versterken, groen netwerk maken	natuurontwikkeling uiterwaarden Waal	behouden groen en water in de kernen	ontwikkelen groene rand rivierduin Altforst	ontwikkelen nieuwe bakenbomen langs de Maas (2de lijn)	behouden bestaand bos	behouden en herstellen eendekooien	ontwikkelen ecologische verbindingzone langs weteningen/ watergangen
kom: behoud openheid en agrarisch karakter versterken, versterken agrarisch natuurbeheer	natuur- en recreatieve ontwikkelingen uiterwaarden Maas	inpassing nieuwe N322	ontwikkelen groene noord-zuid verbindingen (bomenrij)	behoud openheid en zicht op het landschap	behouden bestaande fruitboomgaarden	streven om populierenbossen om te vormen tot duurzaam bos	behoud strekde en groene karakter dijkluchamen (man made)

visie LOP: landschapstype rivierduin

Rivierduin

3.2.4 Rivierduin Altforst

- » Bijzondere eenheid in open komgebied
- » Agrarisch karakter lintbebouwing Woerdsestraat
- » Doorzichten naar achterland behouden
- » Opstreckende verkaveling
- » Bebouwingsconcentratie Altforst op verhoging (rivierduin)
- » Behoud en versterken groene randen
- » Aanwezigheid veel opgaand groen
- » Voornamelijk grof zand op de rivierduin

Landschapselementen

Veel voorkomende landschapselementen op de rivierduin zijn:

- » Houtwal en houtsingel
- » Bossingel en kleine bosschages
- » Geriefhoutbosje
- » Struweelhaag
- » Laan/bomenrij
- » Hoogstamboomgaard

Natuurtype

Op basis van het natuurtype kan sturing worden gegeven aan de beoogde natuurkwaliteit binnen een gebied of landschapstype. Binnen een landschapstype kunnen meerdere natuurtypen voorkomen. Op de rivierduin zijn dit de onderstaande typen.

Soorten

Essen-lepenbos

Bomen:

Fraxinus excelsior
Ulmus minor/carpinifolia
Tilia platyphyllos
Quercus robur
Aesculus hippocastanum
Prunus avium

Struiken:

Crataegus monogyna
Euonymus europaeus
Ribes rubrum
Rosa canina
Ribes nigrum
Prunus spinosa
Corylus avellana

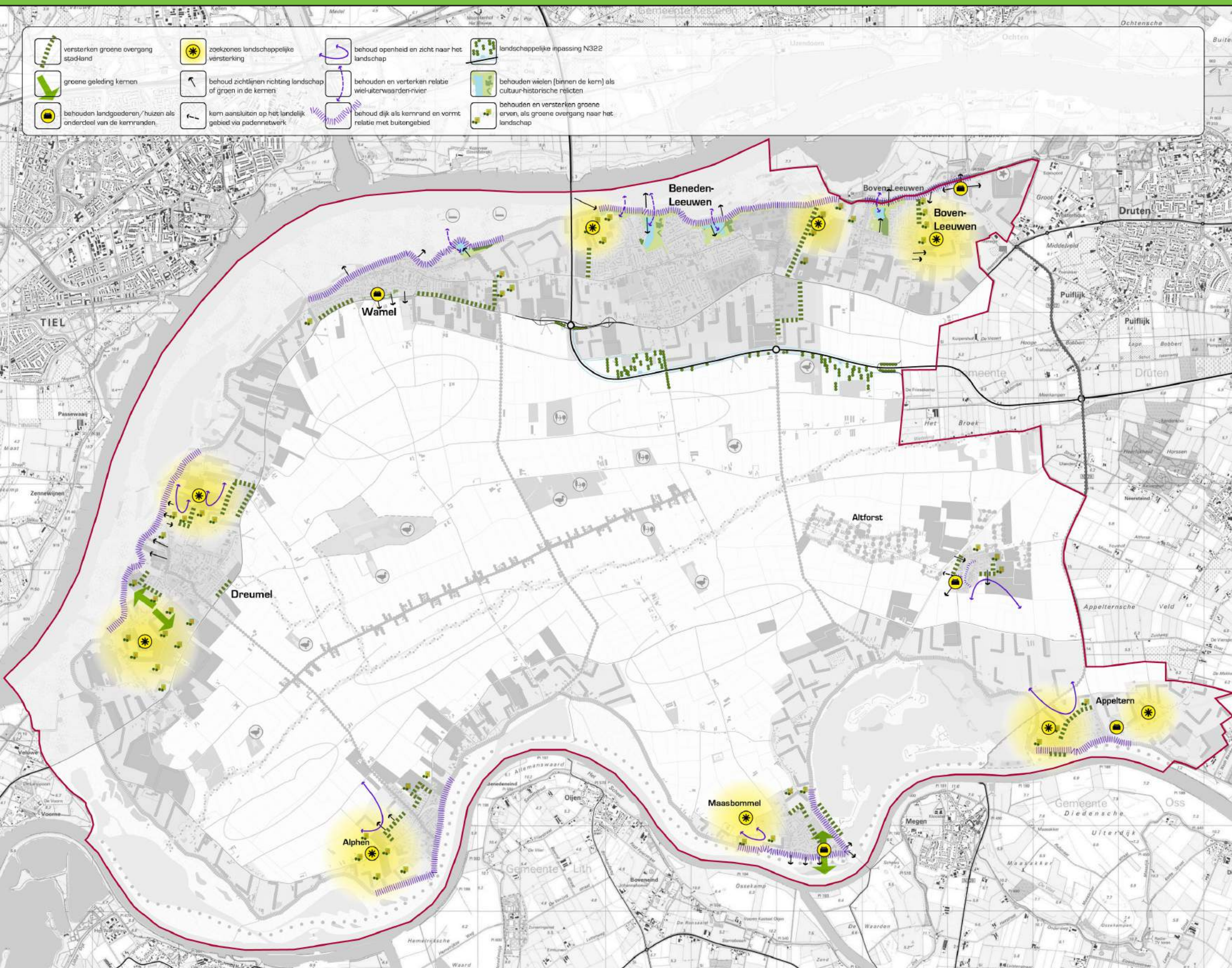

Beheertypen

- » Droog schraalgrasland
- » Kruiden en faunarijck grasland
- » Dennen-, eiken- en beukenbos

Natuurdoeltypen

Rivierduin en -strand, Zoom, mantel en droog struweel van het rivieren- en zeekeleigebied
Nat, matig voedselrijk grasland
Eiken en beukenbos van lemige zandgronden, Bos van arme zandgronden

visie LOP: handreiking zoekzones en kernranden

Zoekzones en kernranden

3.3 Zoekzones landschappelijke versterking en kernranden

Nieuwe mogelijkheden om te komen tot een versterking van landschappelijke kwaliteit betreffen de zogenaamde 'zoekzones landschappelijke versterking'. Dit betreft nieuwe mogelijkheden voor 'rode ontwikkelingen' in het landelijke gebied onder de voorwaarde dat er nadrukkelijk sprake is van een landschappelijke versterking. Primair staat de landschappelijke versterking van deze locaties voorop. In de Structuurvisie Buitengebied 2020 zijn de locaties van deze zoekzones bepaald. In het LOP wordt per locatie uitwerking gegeven aan de gewenste landschappelijke versterking. De locaties zijn allemaal gelegen in het landschapstype van de oeverwal. Dat betekent dat aangegeven wordt welke elementen, patronen en ruimtelijke karakteristieken waardevol zijn en op welke wijze het landschap versterkt kan worden. Daarbij wordt uitgegaan van de spelregels, zoals die zijn beschreven in de handreiking landschappelijke versterking. In de handreiking zoekzones landschappelijke versterking vindt echter een verdiepingsslag plaats. Te handhaven zichtlijnen, open ruimtes of boomgaarden worden bijvoorbeeld stimulerend aangegeven. Vervolgens wordt aangegeven op welke wijze het landschap versterkt kan worden, welke karakteristieke principes of patronen gehanteerd moeten worden.

Primair is de ontwikkeling van de zoekzones gericht op het actief bouwen aan het landschap. Incidenteel is er de mogelijkheid om bebouwing te realiseren in de vorm van een nieuw landgoed.

Realisering moet plaatsvinden volgens de provinciale regeling voor nieuwe landgoederen. Hier moet dan sprake zijn van een ontwikkeling van minimaal 5 hectare bos- en natuurgebied dat deels openbaar toegankelijk moet zijn. Er is dan ruimte om 2 a 3 wooneenheden te realiseren. Al deze nieuwe rode ontwikkelingen moeten direct of indirect een bijdrage leveren aan de voorgestelde landschappelijke versterking.

Voor elke locatie wordt in dit LOP uitwerking gegeven aan de landschappelijke spelregels en de wijze waarop de nieuwe rode ontwikkelingen landschappelijk moeten worden ingepast. Aan de hand van kaartbeelden, korte steekwoorden/zinnen en referentiebeelden worden de spelregels inzichtelijk gemaakt. Er worden in dit LOP geen beeldkwaliteitseisen (ten aanzien van architectuur, bebouwingsstructuur erf et cetera) opgesteld.

De overgangen van de kernen naar het landschap zijn bij sommige kernen abrupt. De kernranden zijn hard en vormen een groot contrast met het omringende landschap. De ontwikkeling van kernranden is gericht op het creëren van een goede (groene) overgang tussen stad en land. Naast verbetering in de fysieke overgang wordt ingezet op het versterken van de relatie tussen beide. Het landschapstype moet daarbij de basis vormen voor de uitstraling van de randen van de dorpskernen. Groene elementen, zichtlijnen, eventueel waterberging en nieuwe paden (ommetjes) versterken de overgang van kernranden naar het landschap.

Op de navolgende bladzijden wordt voor de op de kaart aangeduide zoekzones per locatie aangegeven op welke wijze invulling kan worden gegeven aan de landschappelijke versterking.

rechtlijnigheid boomgaard benutten

fruitbomen gebruiken bij ontwikkelingen

voorbeeld groene kernrand

haag, fruitbomen en solitair bij erf

Voorbeelduitwerking zoekzones

- versterken en ontwikkelen kleinschalige bospercelen
- waterbergingsgebied (op basis van een wiel) waarborgen open ruimte
- versterken en ontwikkelen fruitboomgaarden
- waarborgen zichtlijnen
- versterken en ontwikkelen kavelgrensbeplanting
- realiseren dorpsommetjes (route indicatief)
- versterken en ontwikkelen laan- en wegbeplanting

Beneden Leeuwen

- versterken en ontwikkelen kavelgrensbeplanting
- realiseren dorpsommetjes (route indicatief)
- versterken en ontwikkelen fruitboomgaarden
- waarborgen zichtlijnen

Boven Leeuwen

Zoekzones en kernranden

Voorbeelduitwerking zoekzones

- waterbergingsgebied rabat-structuur (aansluiten bij overzijde dijk)
- versterken en ontwikkelen fruit-boomgaarden
- waarborgen zichtlijnen
- waarborgen open ruimte
- realiseren dorpsommetjes (route indicatief)
- versterken en ontwikkelen kleinschalige bospercelen
- versterken en ontwikkelen kavelgrensbeplanting
- versterken en ontwikkelen laan- en wegbeplanting

Appeltern

Zoekzones en kernranden

Voorbeelduitwerking zoekzones

Alphen

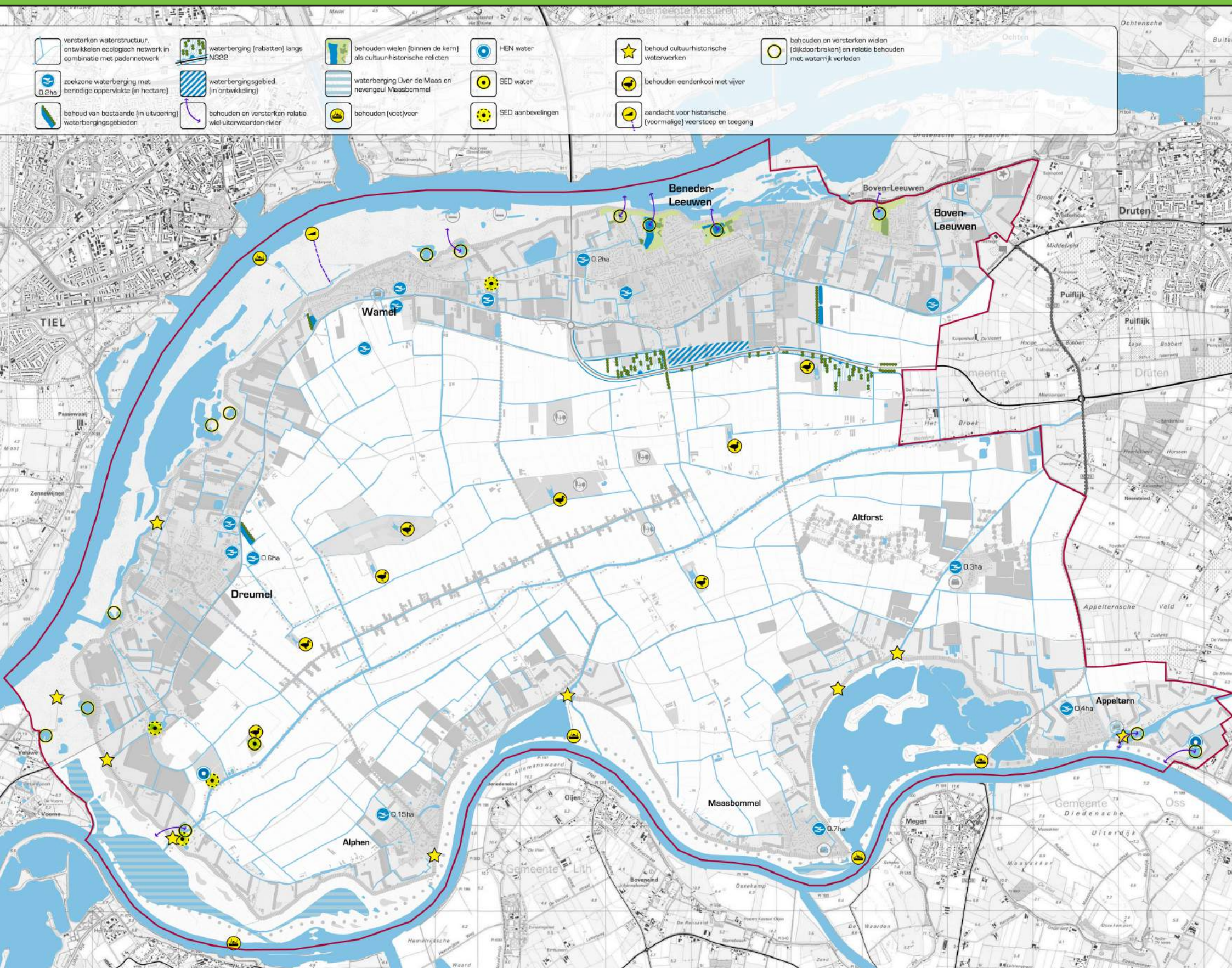

Dreumel noord

Zoekzones en kernranden

Dreumel zuid

visie LOP: handreiking waterberging

Landschappelijke inpassing waterberging

3.4 Waterberging

In de Structuurvisie Buitengebied 2020 is bepaald dat er op de randen van het komgebied en de oeverwal gezocht wordt naar mogelijkheden voor waterberging. De realisatie van waterberging biedt kansen om ook landschappelijke kwaliteiten te versterken. De mogelijkheden hiertoe worden in dit LOP verkend. In het gemeentelijke waterstructuurplan zijn locaties aangegeven voor de benodigde waterberging. Voor een aantal locaties zijn reeds plannen in ontwikkeling en deze zijn deels ook al gerealiseerd. Voor de overige zoeklocaties geeft dit LOP uitgangspunten aan over de wijze waarop de waterberging kan worden vormgegeven.

Het basisuitgangspunt bij de situering van deze gebieden is, door de ligging op de overgangszone van de kom naar de oeverwal, dat deze overgangssituatie ruimtelijk en landschappelijk wordt versterkt. Daarbij dient de vormgeving van de waterberging aan te sluiten bij de karakteristieke verkavelingspatronen van de oeverwal en de komgebieden, en niet als gebiedsvreemd element worden ontworpen. Daarnaast moet het principe van bergen, vasthouden en afvoeren zichtbaar worden gemaakt. Wanneer er dus een flinke regenbui is moet te zien zijn waar het water vandaan komt, waar het wordt vastgehouden en waar het vervolgens eventueel naar toe wordt afgevoerd. Dat betekent dat op de oeverwal sprake zal zijn van wadi's, 'droge bergingsgreppels' of gebieden waar het water ten tijde van pieken wordt geborgen, maar via bodeminfiltratie zal verdwijnen of eventueel 'overstort' naar open watergangen richting het komgebied. Bij een waterberging gelegen in het komgebied wordt juist het natte karakter verder versterkt. Het oppervlaktewater wordt uitgebreid om te kunnen voldoen aan de benodigde waterbergingscapaciteit. De waterbergingsgebieden kunnen ook een functie hebben als ijsbaan in de winter of speelweide in de zomer.

Te gebruiken beplantingssoorten zijn gerelateerd aan de soorten, zoals die benoemd zijn bij de landschappelijke versterking voor de verschillende landschapstypen. Patronen van de waterberging worden ontleend aan de karakteristieken van de oeverwal of het komgebied.

Aan de hand van principeschetsen worden de uitgangspunten en spelregels inzichtelijk gemaakt. Referentiebeelden ondersteunen de voorgestane landschappelijke inpassing.

Bij Dreumel kan aansluiting worden gezocht bij het bestaande waterbergingsgebied ten oosten van de Van Heemstraweg, ter hoogte van de Margrietstraat. Ook nieuwe of voormalige eendekooien kunnen hierbij benut worden voor waterberging. Bij Alphen en Maasbommel kan de waterbergingsopgave gecombineerd worden met de zoekzones en het creëren van een landschappelijke inpassing langs de dorpsranden.

waterberging nabij de Margrietstraat

speelweide met waterslinger

waterberging met ijsbaan in de winter

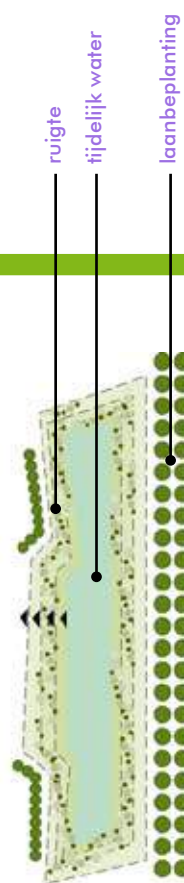

eendekooi passend in het landschap

rabbattenbos op grens oeverwal-kom

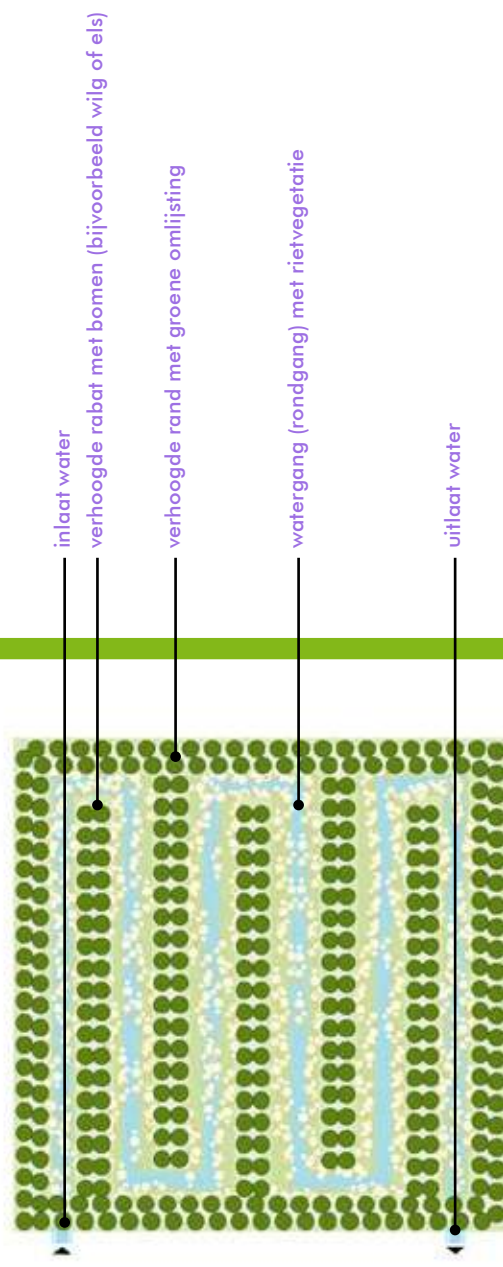
Principeschetsen voor waterberging

lijnvormige laagte/wadi kom

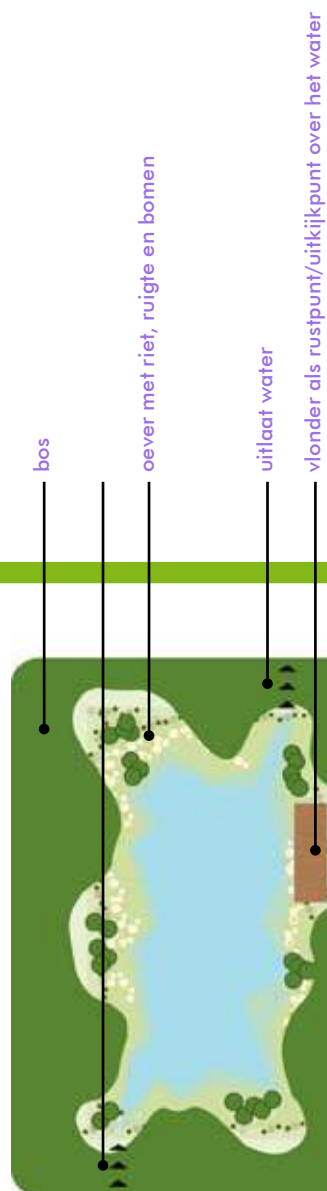
natuurlijke wadi

vlakvormige rabatten kom

rabattenbos als waterberging

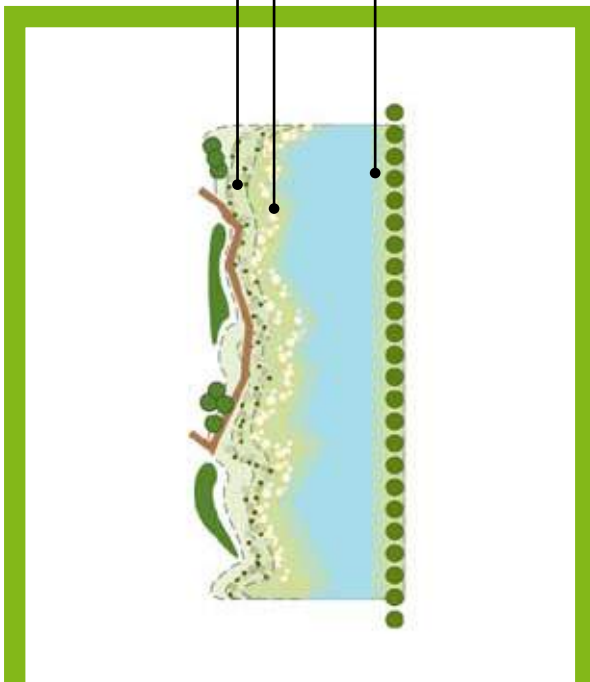
vlakvormige eendekooi kom

eendekooi als ontwerpprincipie

Landschappelijke inpassing waterberging

natuurlijke oever/flauwe oever (oeverwalzijde) met ruigte
rietvegetatie
steile oever (komzijde)

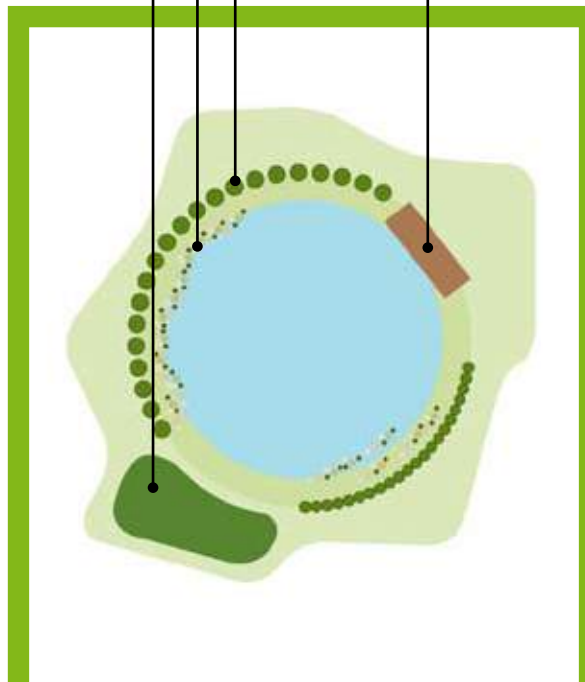

lijnvormige natuurvriendelijke oevers
oeverwal en kom (overgang)

ontwikkelen natuurvriendelijke oevers

bosje
ruigte
groene omlijsting met bijvoorbeeld knotwilgen
vlonder als rustpunt/uitkijkpunt over het water

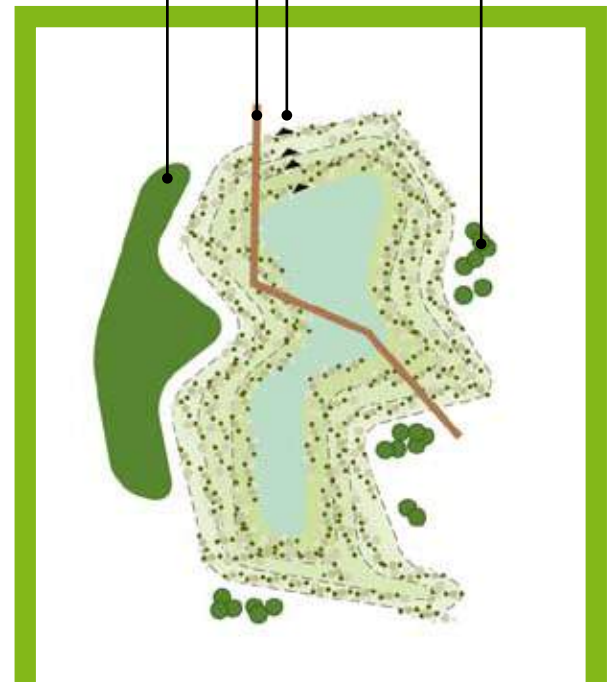

vlakvormige wiel
oeverwal

wiel als ontwerpprincipe

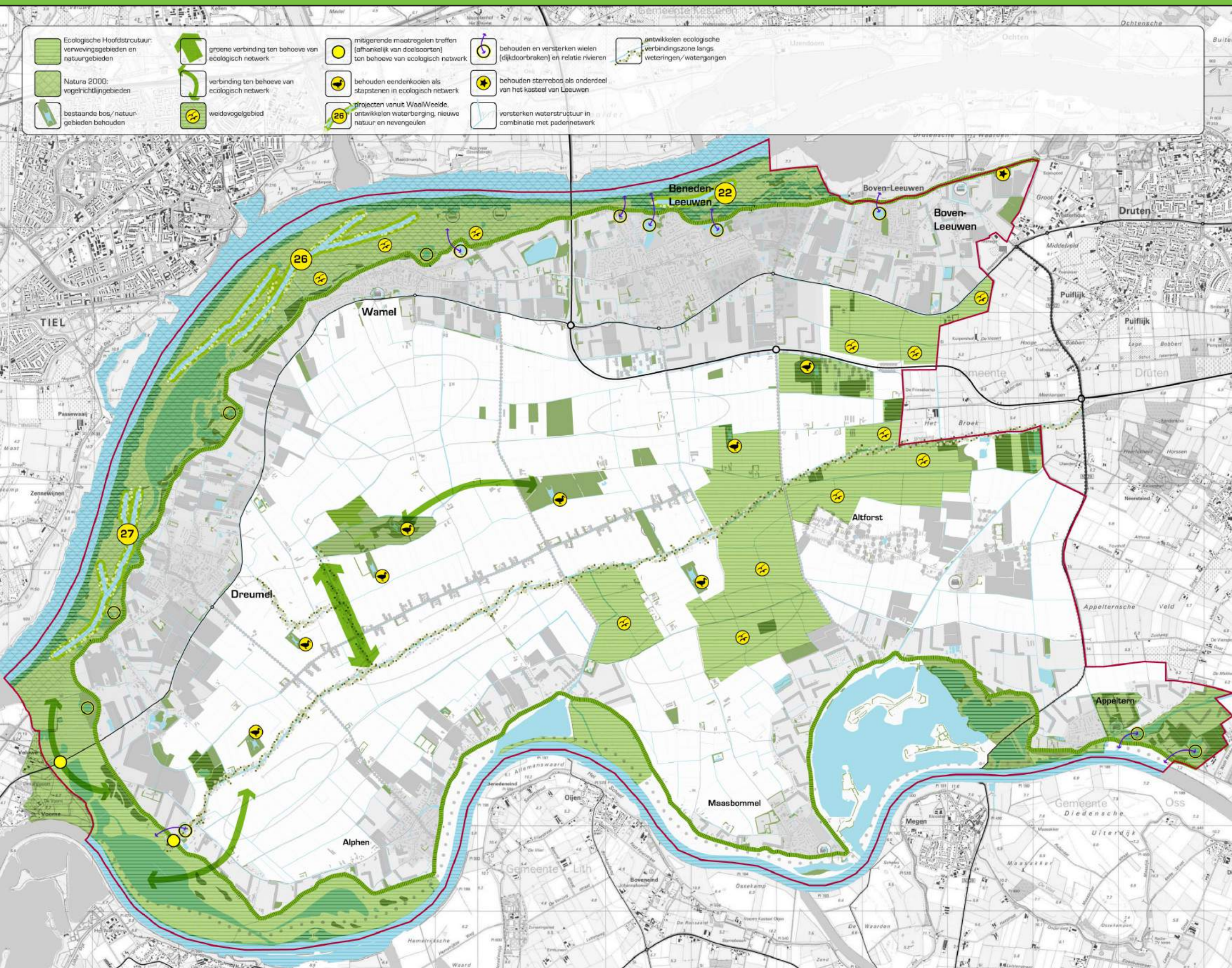
bosje/houtopstand/griend
vlonderpad/knuppelpad
wateroppervlak kan vergroten bij grotere hoeveelheden
solitaire bomen of boomgroepen

vlakvormige laagte/wadi
oeverwal

wadi in vlakvorm met vlonder/brug

Ecologische Hoofdstructuur: verwevingsgebieden en natuurgebieden	groene verbinding ten behoeve van ecologisch netwerk	mitigerende maatregelen treffen (afhankelijk van doelsorten) ten behoeve van ecologisch netwerk	behouden en versterken wielen (dijkdoorbraken) en relatie rivieren	ontwikkelen ecologische verbindingzone langs weteningen/watergangen
Natura 2000: vogelrichtinggebieden	verbinding ten behoeve van ecologisch netwerk	behouden eendenkooien als stapstenen in ecologisch netwerk	behouden sterrebos als onderdeel van het kasteel van Leeuwen	
bestaande bos/natuur-gebieden behouden	weidevogelgebied	projecten vanuit Waal/Weelde, ontwikkelen waterberging, nieuwe natuur en nevengeulen	versterken waterstructuur in combinatie met padennetwerk	

Versterken natuurwaarden

3.5 Versterken natuurwaarden

De huidige natuurwaarden van het buitengebied van West Maas en Waal zijn grotendeels gelegen in de uiterwaarden van de Waal en de Maas. Natuurontwikkeling in het kader van de EHS in de uiterwaarden is veelal gekoppeld aan maatregelen vanuit de beleidslijn ruimte voor de rivier en reeds geplande zandwinning. In het beheerplan voor 2011 van de provincie Gelderland is voor verschillende gebieden aangegeven op welke natuurdoeltypen het beheer moet worden afgestemd. Dit geldt zowel voor de uiterwaarden in hun huidige vorm als voor de gronden langs de Grote Wetering, de ecologische verbindingzone vanaf de Wetering richting het natuurgebied de Meren, de Meren (een kwetsbaar gebied met o.a. eendenkooien, een reigerkolonie en bijzondere paddenstoelen) en het weidevogelgebied aan de oostelijke zijde van het buitengebied.

Het beheer van deze, veelal in gebruik als agrarische gronden, wordt afgestemd op deze beheerdoelstelling. Daarmee zijn zowel de landschappelijke als ecologische waarden gewaarborgd.

De Grote Wetering, het natuurgebied de Meren vormen belangrijke gebieden voor amfibieën. Poelen zouden kunnen dienen als stapstenen voor de doelsoorten Poelkikker en Kamsalamder. Aanbrengen van geleidelijke oevers en rietontwikkeling zijn voor beide soorten van belang. Daarnaast is het aan te bevelen amfibieëntunnels te realiseren bij de Merenweg, Ruivertweg en Van Heemstraweg.

Het waterschap stimuleert de aanleg van de natuurvriendelijke oevers. Dit levert een bijdrage aan het vergroten van de natuurwaarden van het landschap. Daarnaast heeft het waterschap watergangen aangeduid waar het hoogste ecologische niveau van toepassing is, de zogenaamde HEN wateren en SED wateren waar specifieke ecologische doelstellingen gelden. Deze wateren zijn aangegeven op de waterkaart in de vorige paragraaf.

Ook de aanleg van erfbeplantingen en omvorming van populieren bossen dragen bij aan het vergroten van de natuurwaarden. Daarnaast is het van belang dat gebieden onderling met elkaar verbonden zijn of worden. In de weidevogelgebieden moet rekening worden gehouden met het feit dat te veel hoog opgaande bomen roofvogels aantrekken die een ongunstig effect hebben op het weidevogelbestand.

Op de oeverwallen vormen de boomgaarden een belangrijk leefgebied voor de steenuilen. Ook knotwilgen zijn van belang voor deze soort. Beheer en instandhouding van deze boomgaarden is dan ook van wezenlijk belang. Daarnaast dient de aanleg van deze landschapselementen gestimuleerd te worden.

Voor de uiterwaarden van de Waal vormt de Kwartelkoning een vogelrichtlijnsoort. Dit is een van de weinige gebieden in Nederland waar nog broedparen voorkomen van de Kwartelkoning. Voor deze soort zijn de instandhouding en ontwikkeling van hooilanden, ruigtes en plas-drassituaties van belang in de uiterwaarden.

Er wordt in de basisvisie van het LOP aangegeven volgens welke natuurmodellen de verschillende gebieden beheerd of ontwikkeld moeten worden. Het LOP benoemt de benodigde bouwstenen en refereert tevens aan de karakteristieke ruimtelijke kenmerken van de verschillende landschapstypen. De voor natuur te ontwikkelen en te beheren gebieden zullen immers ook moeten aansluiten bij de gewenste landschappelijke structuur.

knotwilgen goed voor fauna van oeverwal

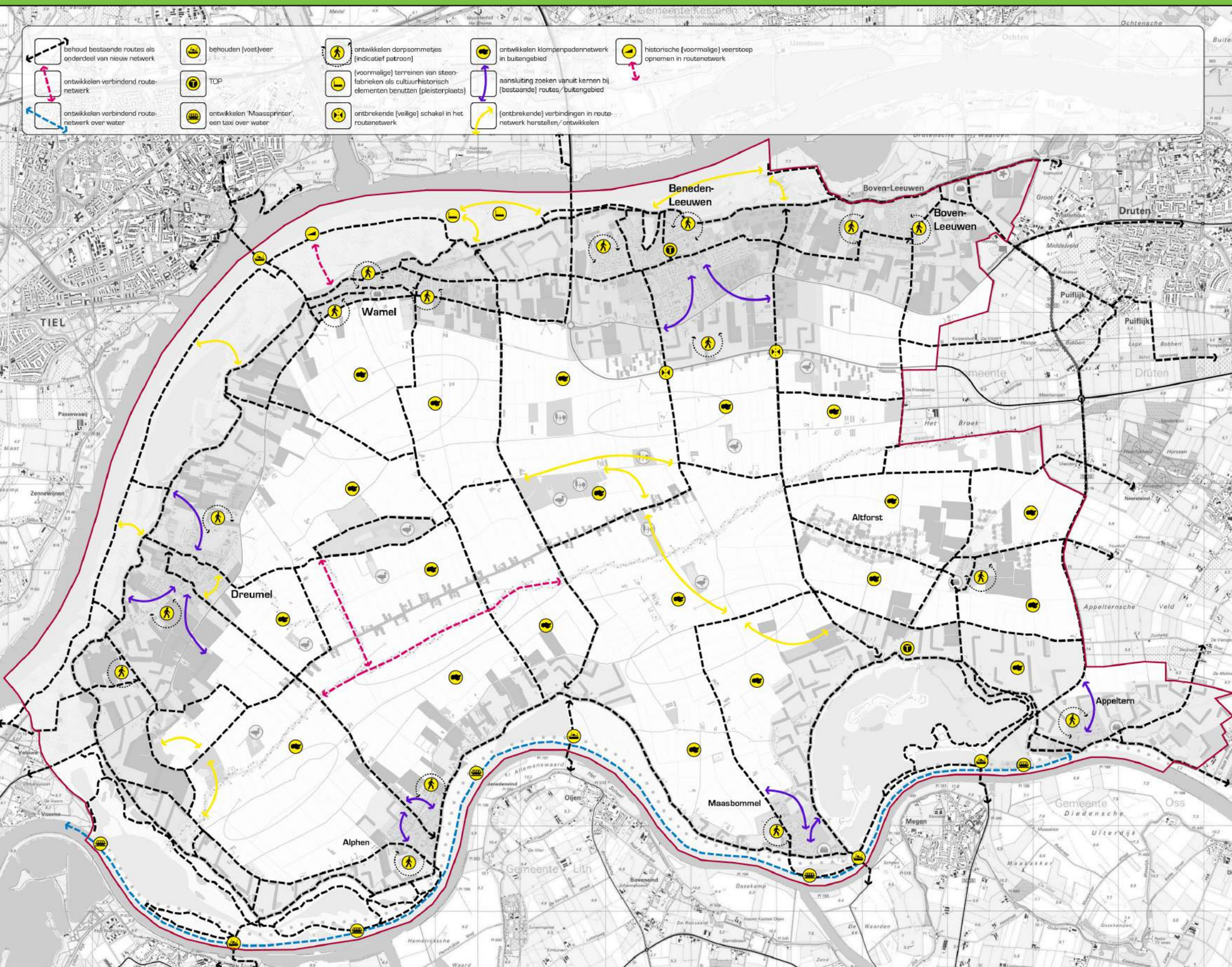
nieuwe natte natuur langs de Waal (nr. 13)

nieuwe natte natuur langs de Waal (nr. 14)

natuurontwikkeling langs wetering

visie LOP: handreiking recreatieve beleefbaarheid

Vergroten recreatieve beleefbaarheid

3.6 Vergroten recreatieve beleefbaarheid

Voor het gehele buitengebied van West Maas en Waal wordt gestreefd naar het versterken van de beleefbaarheid van het landschap. Van belang is dat er een samenhangend netwerk ontstaat van fiets- en wandelpaden. Naast de aangelegde fiets- en wandelpaden willen recreanten en toeristen, maar ook de bewoners van het gebied, graag de wat minder gebaande paden betreden, de zogenaamde struinpaden. Met name de uiterwaarden vormen hiervoor de meest geschikte gebieden. Daarnaast hebben de bewoners van de verschillende kernen behoefte aan het maken van ommetjes. Deze ommetjes kunnen vervolgens weer aansluiten op langere routes op de oeverwal, kom of uiterwaarden.

Belangrijk is dat er 'kortsluitingen' ontstaan tussen de verschillende routenetwerken. Dat betekent ook dat er goede en voldoende informatie wordt gerealiseerd over de mogelijke routes en aansluitingen. De reeds bestaande fietsknooppuntennetwerken en wandelknooppuntennetwerken spelen daarin een belangrijke rol. Door de aanleg van de N322 zijn de vanzelfsprekende verbindingen tussen de kernen en het komgebied verdwenen. Gestreefd wordt naar het realiseren van verbindingen voor het recreatieve en langzame verkeer. Informatie over het landschap, de historie en natuurwaarden in de vorm van informatiepanelen, folders et cetera kan een belangrijke bijdrage leveren aan het positief beleven van het landschap.

Historisch waardevolle plekken als de eendenkooien, historische buitens, heerlijkheden, monumentale boerderijen, de boerderijstaat vanuit de ruilverkaveling, kolken en wielen maar ook bed & breakfast, dag- en verblijfsvoorzieningen kunnen opgenomen worden in verschillende routes en beter beleefbaar gemaakt worden voor de recreant. Met name de wielen en kolken liggen veelal verscholen achter groen en zijn niet toegankelijk voor recreanten. Het opschoonen, op bepaalde plekken verwijderen van beplanting, eenduidige afrasteringen, plaatsen van zitelementen en een informatiepaneel vergroot de beleefbaarheid van deze historisch en landschappelijk waardevolle elementen. Waterkeringen en watergangen hebben naast hun functionele waarde ook een sterke beleefswaarde. Ze vormen een belangrijk deel van de landschappelijke kwaliteiten van het (landelijk) gebied. Vooral water vormt een belangrijk decor voor diverse vormen van recreatie.

Waterschappen kunnen een rol in het recreatieve aanbod vervullen.

Wandelen, fietsen en paardrijden krijgen al snel een meerwaarde in een waterrijke omgeving. Daarnaast zijn er natuurlijk verschillende vormen van waterrecreatie zoals zwemmen, varen en vissen. Veel waterschaps-eigendommen zijn prima toegankelijk voor wandelaars. Te denken valt aan waterkeringen en schouw- en onderhoudspaden.

Ook liggen er struinpaden door de uiterwaarden en zijn er plannen om het aantal uit te bereiden. Schouwen en onderhoudspaden zijn veelal niet echt geschikt voor fietsers wanneer ze niet verhard zijn.

Voor ruiters is het in het algemeen echter niet toegestaan om van wandel- en fietspaden gebruik te maken. (bron Recreatief medegebruik van waterschapseigendommen, Vastgesteld 29 oktober 2007, Waterschap Rivierenland).

Om de verschillende grootschalige recreatieve gebieden langs de Maas en de interessante recreatieve kernen en plekken langs de Maas met elkaar te verbinden zou een zogenaamde Maassprinter kunnen worden ingezet. Deze recreatieve taxi over het water vervoert de recreanten vanaf de verschillende kernen naar de recreatiegebieden en vice versa.

De locaties van de voormalige steenfabrieken zouden onderdeel kunnen vormen van een recreatieve route door de uiterwaarden. Markering door een paneel, een kunstwerk of relict behoort tot de mogelijkheden om de betekenis aan te duiden.

Dit geldt ook voor de heerlijkheden van Maasbommel en Appeltern. De heerlijkheden maken al onderdeel uit van bepaalde routes, dit kan wellicht nog verder versterkt of benut worden. De heerlijkheden kennen een lange geschiedenis en ontstonden al in de vroege middeleeuwen. In Maasbommel is de gracht van het oude huis Het Hof nog te zien als relict van de heerlijkheid. Waar nu de boerderij 't Hof staat, stond vroeger het belangrijkste huis van de stad met gracht.

In Appeltern vormt het voormalige kasteel, later omgebouwd tot boerderij, een verwijzing naar het rijke verleden. De heerlijkheid van Appeltern was vroeger een kasteel en een park met stervormige lanenstelsel en twee vijvers. Enkele paden, de laanrestanten met eikenbomen en de toegangshekken aan de Maasdijk herinneren nog aan deze oude parkaanleg.

heerlijkheid als onderdeel van routes (nr. 15)

markering route door relict (steenfabriek)

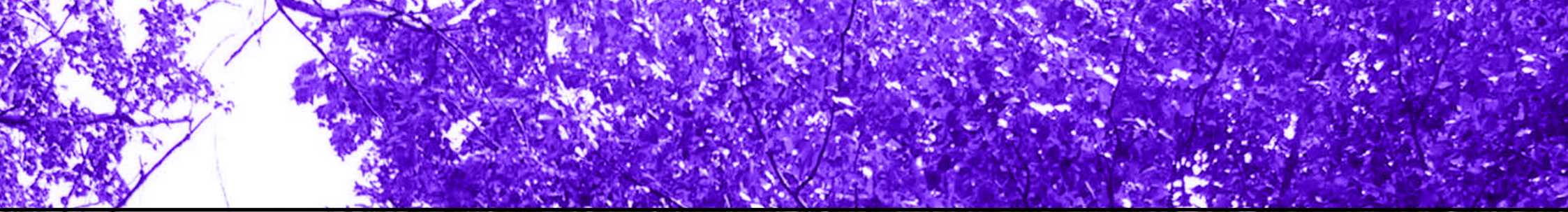

fietsroutes met GPS

watertaxi 'Maassprinter'

landschapontwikkelingsplan West Maas en Waal

LOOP

4 Uitvoering

4.1 Inleiding

In dit LOP wordt inzichtelijk gemaakt hoe de gemeente West Maas en Waal de landschappelijke ontwikkeling van haar buitengebied voor de komende 10 jaar wil vormgeven.

Dit hoofdstuk waarborgt dat de landschappelijke visie vertaald wordt naar concrete uitvoeringsprojecten en dat er daadwerkelijk een start gemaakt wordt met een gerichte uitvoering van het landschap van West Maas en Waal.

4.2 Uitvoering via samenwerking

Het LOP heeft tot doel om de landschappelijke kwaliteiten binnen West Maas en Waal te behouden en waar mogelijk te versterken. Ook is er aandacht voor het versterken van ecologische waarden door landschapselementen en waterlopen onderling te verbinden tot doorgaande netwerken. Tevens heeft het LOP ten doel om het netwerk aan recreatieve voorzieningen te versterken omdat via recreatie het landschap goed kan worden beleefd.

Het landschap wordt in belangrijke mate gevormd door het uiterlijk van de functies die er in aanwezig zijn. Te denken valt aan agrarische activiteiten met hun erven en agrarische gronden, maar ook aan woonfuncties met hun tuinen en erven en allerhande andere bedrijvigheid.

Het LOP streeft naar een gezonde ontwikkeling van deze functies, zodat zij door een goede inrichting van erven en terreinen kunnen bijdragen aan landschappelijke kwaliteit.

versterken recreatieve voorzieningen

Uitvoeringsprogramma

De uitvoering van het LOP is in eerste instantie een taak voor de gemeente West Maas en Waal. Deze taak is in de volgende paragraaf omschreven. Het gaat daarbij om bijvoorbeeld het realiseren van wandelroutes en het beschermen van waarden. Ook zoekt de gemeente samenwerking met andere overheden, zoals de provincie Gelderland en het Waterschap, die bijdragen door de realisatie van eigen projecten of door deelname in de gemeentelijke projecten. Dit geldt bijvoorbeeld voor de realisatie van natuurvriendelijke en landschapsversterkende inrichting van de waterlopen.

Tevens is het doel van het LOP om ook particulieren in het gebied te stimuleren tot investering in landschappelijke kwaliteit. Te denken valt aan de realisatie van een hoogstamfruitgaard, de aanleg van houtsingels of andere erfbeplanting of de toepassing van streek-eigen hekwerken.

De gemeente speelt een belangrijke rol bij de stimulering van een actieve landschapsontwikkeling. In feite is de gemeente de initiator en motivator gericht op uitvoering van het LOP. Hiertoe behoren de volgende taken:

- » De gemeentelijke diensten toetsen ingediende plannen voor nieuwe ontwikkelingen die niet rechtstreeks toelaatbaar zijn aan het landschapsbeleid en de gestelde randvoorwaarden vanuit landschap.
- » De gemeente heeft ook een uitvoerende taak. Diverse projecten (zie volgende hoofdstuk) worden conform het uitvoeringsplan uitgevoerd door de gemeente. De realisatie van deze projecten is niet afhankelijk van medewerking van bijvoorbeeld particulieren en derden.
- » De gemeente heeft ook een beheertaak. Een juist en duurzaam beheer van bijvoorbeeld landschapselementen (houtopstanden/wegbermen) is immers de garantie voor een duurzaam landschap.
- » De gemeente/landschapscoördinator controleert regelmatig de uitvoering en het beheer van projecten en of die in overeenstemming zijn met de doelstellingen en stuurt bij waar nodig.

- » Jaarlijks vindt een korte evaluatie van de projecten plaats (evaluatie en bijsturing).
- » De gemeente draagt zorg voor koppeling van het beleid op het gebied van ruimtelijke ordening en landschapsontwikkeling (zie hieronder).
- » De gemeente heeft ook een taak als aanjager van nieuwe projecten.
- » Handhaving van overeenkomsten tussen gemeente en derden met betrekking tot de realisatie en de instandhouding van overeengekomen landschappelijke inpassing of andere overeengekomen maatregelen.

Koppeling beleid voor ruimtelijke ordening en landschapsontwikkeling

Handhaving van bestaande landschapswaarden kan door het voeren van een goed ruimtelijk ordeningsbeleid, via de structuurvisie, het bestemmingsplan of door omgevingsvergunningen voor bouwen of het uitvoeren van werken (de vroegere bouwvergunningen en aanlegvergunningen). De realisatie van natuur- en landschapsontwikkeling (ook wel OLS genoemd, Ontwikkelingsgerichte Landschaps Strategie), recreatief medegebruik, versterken van cultuurhistorie, et cetera is onder andere mogelijk door randvoorwaarden te stellen aan bestemmingsplanwijzigingen, -onthefingen en aanlegvergunningen. Een tijdige communicatie van deze randvoorwaarden naar de aanvrager is van groot belang, bijvoorbeeld bij een functiewijziging van het bestemmingsplan of bij een omgevingsvergunning. Dit is een taak voor de betreffende beleidsmedewerker, die het eerste contact heeft met de aanvrager. Een begeleidend stimulerend beleid ten aanzien van advies met betrekking tot erfinrichting en beplanting werkt in een groot aantal gevallen positief. Een toetsing doet zich in drie verschillende vormen voor:

- » Bij functieverandering is sprake van een aanpassing van het bestemmingsplan. Bij deze ruimtelijke ingreep is een goede landschappelijke inpassing en een goede beeldkwaliteit een randvoorwaarde voor de wijziging van het bestemmingsplan.
- » Bij een afwijkingsprocedure in het bestemmingsplan, bijvoorbeeld omdat een verandering in gebruik zich voordoet of een uitbreiding van bebouwing buiten het bouwperceel, is een landschappelijke inpassing een randvoorwaarde.

- » Een uitbreiding van bebouwing binnen het bouwvlak is juridisch, volgens het bestemmingsplan, vaak toegestaan. In dit geval geeft de gemeente in een adviserende en stimulerende vorm aanbevelingen voor de landschappelijke inpassing van de bebouwing. Dit is een taak voor de landschapscoördinator.

De bouwwerken zelf in het buitengebied worden ook getoetst aan de Welstandsnota's.

4.3 Programmering projecten

Projecten op initiatief van gemeente en derden

Naast het begeleiden van ontwikkelingen door toepassing van de landschapsonwikkelingsvisie heeft het LOP tot doel om te komen tot de concrete uitvoering van projecten. Hoewel het LOP een gemeentelijk beleidsdocument is, gaat het bij de uitvoering om projecten die zowel op initiatief van de gemeente tot stand komen als om projecten die op initiatief van derden worden gerealiseerd. De gemeente West Maas en Waal heeft hierbij een stimulerende en coördinerende taak, in aanvulling op haar taak om ook zelf projecten tot uitvoer te brengen.

Dynamisch uitvoeringsprogramma

Benadrukt wordt dat het uitvoeringsprogramma een dynamisch karakter heeft. Gedurende de looptijd van het LOP van circa 10 jaar zullen er projecten worden afgerond, er zullen nieuwe projecten worden toegevoegd en er zullen projecten afvallen omdat ze wellicht niet haalbaar bleken.

Bij de aanpak van projecten zal voortdurend bezien worden of zij kunnen meeliften met andere werkzaamheden binnen de gemeente. Door het credo 'werk-met-werk-maken' toe te passen kunnen inspanningen en kosten worden bespaard.

In dit hoofdstuk zijn de projecten die op korte termijn kunnen worden opgepakt weergegeven. Voor veel projecten is eerst een verkennende fase noodzakelijk, voordat besloten wordt tot daadwerkelijke uitvoering.

Nadat de projecten in een concreet projectvoorstel zijn uitgewerkt kan de financiering worden bepaald, waarbij ook mogelijkheden van provinciale subsidie wordt meegewogen. Op dit moment zijn de mogelijkheden voor subsidie niet zeker vanwege de pauze die de provincie Gelderland met betrekking tot subsidies voor natuur en landschap heeft ingelast.

Voor de financiering van landschap en recreatie kan ook gebruikgemaakt worden van een landschapsfonds of van financiering op basis van een structuurvisie.

De financiële middelen van de gemeente West Maas en Waal en de onzekerheid ten aanzien van subsidies noodzaken tot het stellen van prioriteiten.

De gemeente kiest ervoor om in eerste instantie drie strategische projecten op korte termijn uit te voeren.

Daarnaast is er een breed pakket aan mogelijke projecten geselecteerd dat op de langere termijn tot uitvoering kan worden gebracht. In overleg met de provincie Gelderland wordt bezien voor welke projecten subsidie is te verkrijgen. De daadwerkelijke uitvoering is namelijk afhankelijk van het vinden van externe financieringsbronnen in aanvulling op gemeentelijke bijdragen.

Vanwege de onzekerheden over de financiering wordt de uitvoering van de verschillende projecten nog niet strak gepland in de tijd. Er is gekozen voor een pragmatische aanpak waarbij dat project wordt opgepakt waar zich spontaan bijzondere kansen voordoen vanwege het vrijkomen van subsidie, het beschikbaar komen van grond of het kunnen meeliften met initiatieven van derden (werk-met-werk maken). Om kansen open te laten wordt de ambitie vooraf niet ingeperkt.

Selectie van drie voorrangprojecten

Bij de vaststelling van het LOP wordt voor drie projecten gekozen om de uitvoering daadwerkelijk te starten. Hiermee wordt bevestigd dat het LOP niet beperkt blijft tot een visie maar dat er daadwerkelijk sprake is van uitvoering.

De volgende drie projecten zijn geselecteerd:

Project 1: Implementatie 'groenblauwe diensten (GBD)' en opstellen Gebiedsuitvoeringsprogramma (GUP)

Doel

Met groenblauwe diensten wordt de aanleg en het beheer van landschapselementen instrumenteel geregeld. Uitgangspunt bij GBD is dat we als overheden, namens de samenleving voor langere tijd een vergoeding betalen aan de grondeigenaren en duurzame grondgebruikers voor het beheren en ontwikkelen van landschapsdiensten (bijvoorbeeld boerenwandelpaden, knotwilgen, boomgaarden, struweelhagen en poelen.

De provincie subsidieert een gedeelte van de totale uitvoeringskosten

Om met de uitvoering van GBD te kunnen starten, is het nodig dat gemeenten:

- » Een Gebiedsuitvoeringsprogramma (GUP) opstellen;
- » Een uitvoeringsorganisatie opzetten (administratie, advisering naar en contact met grondeigenaren en subsidieregeling/-verordening);
- » Gelden reserveren (veilig stellen).

Het GUP is een cruciaal document voor de uitvoering van de GBD, want:

- » Daarin wordt de gewenste ontwikkeling van het landschap uitgewerkt naar concrete doelstellingen qua landschapselementen. Dit gebeurt door aan te geven waar het beheer van bepaalde landschapselementen wel of niet wordt ondersteund, waar welke prioriteiten daarin worden gesteld en hoeveel subsidie per element verleend gaat worden.
- » Daarin wordt inzichtelijk gemaakt met welke instrumenten die doelen gerealiseerd kunnen worden;
- » Het is de basis voor de subsidieovereenkomst met de provincie en is daarmee een voorwaarde om subsidie te ontvangen;
- » Het is mede de basis voor de uitvoering van de subsidieregeling GBD.

Het opstellen van het GUP en de implementatie van de GBD wordt in samenwerking met gemeente Beuningen, Druten, Wijchen en Heumen gedaan. Hiervoor is al een collegebesluit genomen.

Project 2: Voorlichtingsmateriaal

Doel

Om de doorwerking van het Landschapsonwikkelingsplan richting burgers van het buitengebied te bevorderen wordt een handzaam en praktische folder of boekwerkje opgesteld. Daarin worden de doelstellingen van het LOP helder gemaakt op een populaire en beeldende wijze.

Op een overzichtelijke wijze worden de uitgangspunten, spelregels en subsidiemogelijkheden per landschapstype inzichtelijk gemaakt. Er wordt informatie gegeven over de gebiedseigen karakteristieken en de mogelijkheden voor o.a. erf- en kavelgrensbeplantingen. Tevens wordt aandacht besteed aan de te nemen stappen om te komen van idee naar daadwerkelijke realisatie. Het beeldenboek in het LOP vormt de basis voor de uitwerking in handzaam en praktisch voorlichtingsmateriaal. Het materiaal is vervolgens beschikbaar bij de gemeente en via de website.

Betrokken partijen

De gemeente West Maas en Waal is trekker bij het opstellen van het voorlichtingsmateriaal. Daarnaast kunnen partijen zoals het waterschap, ZLTO, Staatsbosbeheer en natuurbeherende en beschermende organisaties gevraagd worden voor een bijdrage.

Planning

Het realiseren van voorlichtingsmateriaal is voorzien in 2012.

Project 3: Park Wamel

Doel

Park Wamel aan de zuidzijde van Wamel kan onvoldoende benut worden door de kern als uitloopgebied vanwege lokale hemelwateroverlast, omdat de paden dan slecht toegankelijk zijn. Het park vormt de overgang tussen de kern en het buitengebied. Daarnaast is in Wamel sprake van een waterbergingsstekort, dat tijdens hoog water tot overlast kan leiden. Volgens het Nationaal Bestuursakkoord Water staat er voor Wamel een waterbergingsopgave van 0,43 ha.

Het doel is om een kwaliteitsverbetering te realiseren van het Park Wamel waarbij tevens een nieuwe waterberging wordt gerealiseerd. De regie van dit project ligt bij de gemeente West Maas en Waal in samenwerking met waterschap Rivierenland en de direct belanghebbenden worden betrokken bij het ontwerpproces. Er wordt ook onderzocht of er kansen liggen in het betrekken van een school en kinderboerderij bij de inrichting van het park.

Het Park moet weer aantrekkelijk worden als centraal ontmoetingspunt met een goede landschappelijke kwaliteit. Hierdoor kan tevens een goede en herkenbare overgang ontstaan naar het buitengebied. De situering op de overgang tussen de oeverwal- en de komgronden vormt een belangrijke ontwerpaanleiding bij het op te stellen inrichtingsplan. Het zichtbaar maken van de landschappelijke verschillen, waarbij de nieuwe waterberging een belangrijke rol speelt, maakt tevens de gebruikers bewust van de verschillende landschapstypen in hun woon- en leefomgeving.

Door verbreding van de bestaande watergang met natuurvriendelijke oevers wordt voldaan aan de waterbergingsopgave van ca. 0,43 ha. De ophoging van de paden en een bollere ligging zal de lokale hemelwateroverlast van de slecht begaanbare paden verminderen. De padenstructuur sluit aan op de structuur in de kern en het buitengebied waardoor er verschillende ommetjes gemaakt kunnen worden vanuit de kern Wamel.

In het park ontstaat daardoor een meer afwisselend ruimtelijk beeld waardoor de aantrekkelijkheid vergroot wordt. Zichtlijnen vanaf de oeverwal richting het komgebied zijn daarbij belangrijk. Ook in de te gebruiken beplantingssoorten wordt ingespeeld op het landschappelijke overgang.

Indien er verder nog speelplekken worden aangelegd, dan kunnen deze inspelen op dit landschappelijke thema. Daarnaast wordt onderzocht of er behoefte is aan zit- en verblijfsplekken voor verschillende leeftijdscategorieën.

Betrokken partijen

De gemeente West Maas en Waal is trekker van het (her)inrichtingsplan en de realisatie van de watermaatregelen. Het waterschap wordt vanwege hun financiële bijdrage voor de wateropgave intensief betrokken het project. Daarnaast zullen de direct belanghebbenden betrokken worden, zoals de school de Laak, de kinderboerderij de Grote Gemeente en de aanwonenden.

Planning

De realisatie van de herinrichting zal plaats vinden in 2012.

plantdag

aanleg laanbeplanting

landschapsdag

Totaal overzicht voorgenomen uitvoeringsprojecten

In nevenstaande tabel is een lijst opgenomen van voorgenomen projecten

Projectnaam	Werkzaamheden	Trekker	Betrokkenen
Voorrangprojecten			
1. Groen- blauwe diensten	Implementatie subsidieregeling groen-, blauwe diensten en opstellen GUP.	Gemeente	SLG, provincie Gelderland
2. Voorlichtingsmateriaal over streekeigen erfbeplanting, erfinrichting en landschapselementen	Opstellen van een brochure met handreikingen per landschapstype.	Gemeente	Gemeente
3. Aanleg waterberging Park Wamel	Uitwerking projectplan en aanleg waterberging plus beplanting	Gemeente	Gemeente, waterschap
4. Landschaps- en plantdag	Organisatie landschapsdag, opstellen (erf)beplantingsplannen, levering plantmateriaal.	Gemeente	Natuur- en landschapsvereniging en, waterschap,.....
5. Aanleg laanbeplanting Veesteeg	Aanvullen en aanplanten laanbomen	Gemeente	Gemeente
6. Erfinrichting; advies en aanleg	Opstellen erfinrichtingsplan en aanleggen, aanplanten van de erfinrichting.	Particulieren	Gemeente, eigenaren
7. Aanleg waterberging Leeuwse veld	Uitwerking projectplan en aanleg waterberging plus beplanting	Gemeente	Gemeente, waterschap
8. Aanleg waterberging Beneden Leeuwen	Uitwerking projectplannen en aanleg waterberging plus beplanting	Gemeente	Gemeente, waterschap
9. Aanleg waterberging Boven Leeuwen	Uitwerking projectplannen en aanleg waterberging plus beplanting	Gemeente	Gemeente, waterschap
10. Aanleg waterberging Dreumel	Uitwerking projectplan en aanleg waterberging plus beplanting	Gemeente	Gemeente, waterschap
11. Aanleg waterberging Alphen	Uitwerking projectplannen en aanleg waterberging plus beplanting	Gemeente	Gemeente, waterschap
12. Aanleg waterberging Altforst	Uitwerking projectplan en aanleg waterberging plus beplanting	Gemeente	Gemeente, waterschap
13. Aanleg waterberging Maasbommel	Uitwerking projectplannen en aanleg waterberging plus beplanting	Gemeente	Gemeente, waterschap
14. Aanleg waterberging Appeltern	Uitwerking projectplannen en aanleg waterberging plus beplanting	Gemeente	Gemeente, waterschap
15. Ecologisch bermbeheer	Verkenning ecologisch bermbeheer, bepalen meest geschikte locaties en beheerskosten.	Gemeente	Gemeente
16. Aanleg landschappelijke beplantingen in brede bermen van de Nieuwe weg en de Putstraat	Uitwerken projectplan en aanplant beplantingen	Gemeente	Gemeente

Projectnaam	Werkzaamheden	Trekker	Betrokkenen
17. Inventarisatie huidige wandel- en fietspaden	Verkennen van huidige wandel- en fietspaden om te bepalen waar zich potenties voordoen om routes met elkaar te verbinden.	Gemeente	
18. Netwerkvorming landschapselementen	Verkenning van locaties waar zich kansen voordoen om landschapselementen te verbinden tot een doorgaand ecologisch netwerk (combineren met opstellen GUP).	Gemeente	ZLTO, particulieren
19. Versterken landschappelijk blauw netwerk	Verkenning van mogelijkheden tot vergroten van natuur- en landschapswaarden en recreatieve struinpaden langs weteringen, sloten en greppels.	Waterschap, gemeente	Waterschap, particulieren
20. Beeldkwaliteitsplan landelijk gebied	Karakteristieke bebouwing, waardevolle landschapselementen etc. vormen tezamen een kenmerkend beeld. Behoud van het karakteristieke beeld wordt bevorderd door het opstellen van een beeldkwaliteitsplan voor het landelijk gebied als aanvulling op de Welstandsnota.	Gemeente	Gemeente
21. Wegbeplanting	Verkenning van de mogelijkheden om door wegbeplanting de karakteristieke landschappelijke verschillen te accentueren.	Gemeente	Gemeente, eigenaren
22. Amfibieëntunnels	Verkenning van de noodzaak van amfibieëntunnels Van Heemstraweg, Ruivertweg, Merenweg	Gemeente, Staatsbosbeheer	Provincie Gelderland, gemeente
23. Wandelpad Grote Wetering	Realisatie wandelpad	Waterschap	Eigenaren, waterschap, gemeente,
24. Nader te bepalen projecten.....

referentiebeeld projecten, a-d: beheren en ontwikkelen landschap, actief bouwen aan het landschap

bijlage

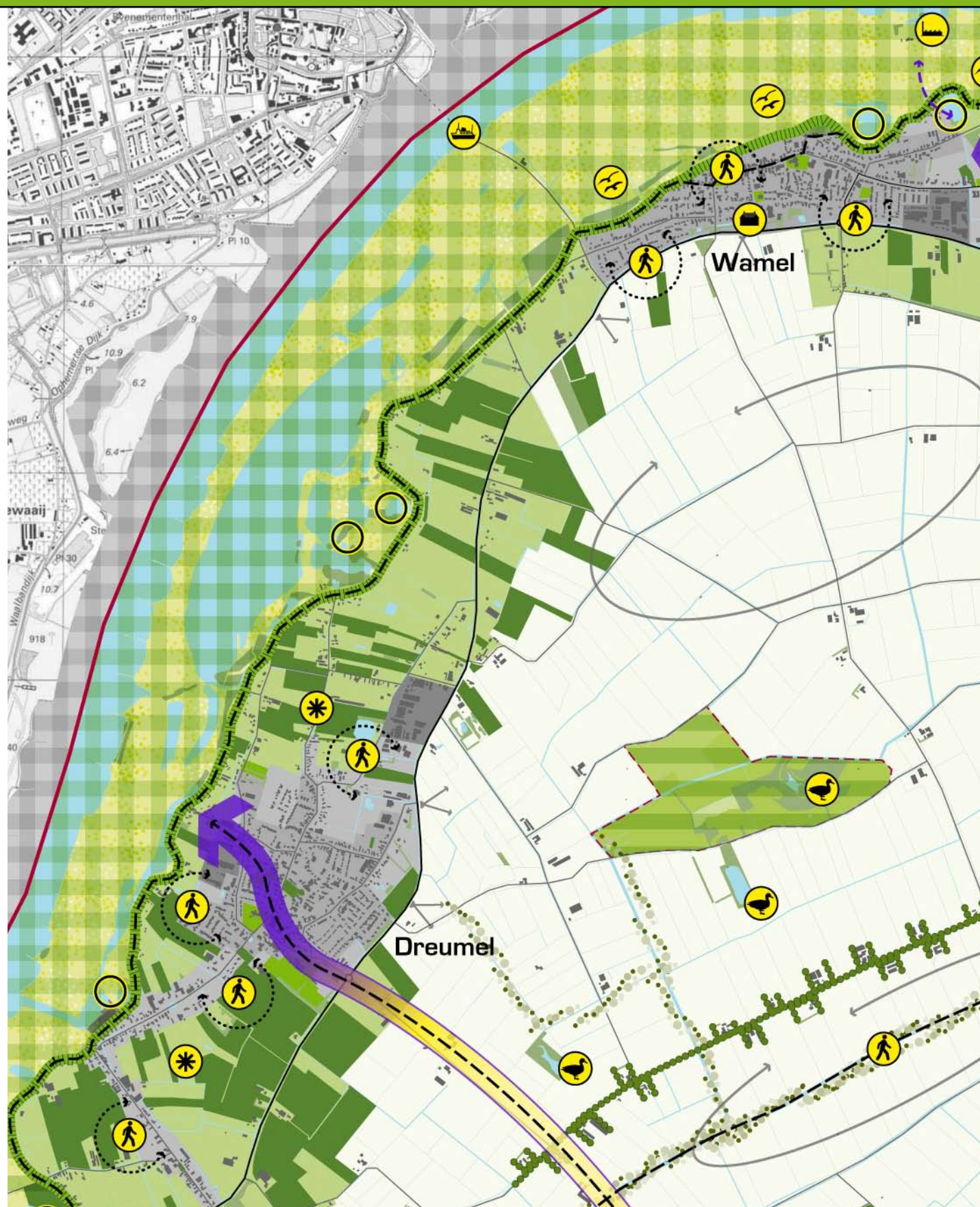
A photograph of a rural landscape. In the foreground, several tall, bare trees with intricate branch structures stand against a pale, overcast sky. Below the trees is a green grassy field enclosed by a wooden fence. Several cows are grazing in the field. In the background, there are several buildings, including a large grey barn and a red brick house. The overall scene is quiet and somewhat desolate due to the lack of leaves on the trees.

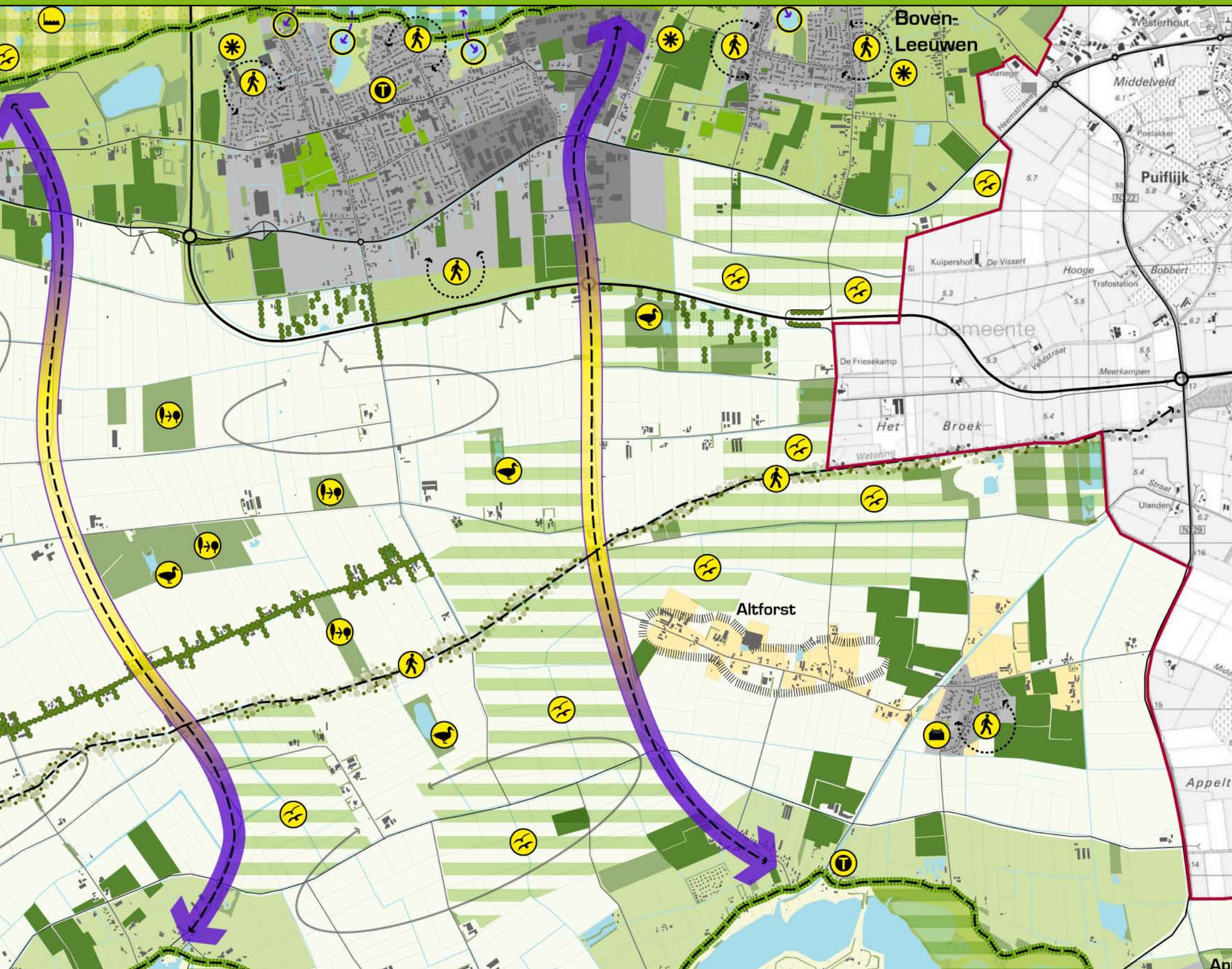
landschapsonwikkelingsplan West Maas en Waal

LOOP

Bijlage 1

Plankaart basisvisie totaal

Bijlage 2

Index Natuur en Landschap (natuurbeheertypen), Red. P. Schipper en H. Siebel

Uiterwaarden

Natuurtypen

- » N 01 Grootschalige dynamische natuur
- » N 02 Rivieren
- » N 12 Rijke graslanden en akkers

Beheertypen

- N 01.03 Rivier en moeraslandschap
- N02.01 Rivier
- N12.02 Kruiden en faunarijk grasland
- N12.03 Glanshaver hooiland
- N12.04 Zilt- en overstromingsgrasland

Programma Beheer

- 21 A/B Natuurlijke eenheid
- 22A Soortenrijke plas
- 15 (Half)natuurlijk grasland
- 29D Droog soortenrijk grasland
- 28E Nat soortenrijk grasland
- 15 (half)natuurlijk grasland

- » N 13 Vogelgraslanden
- » N14 Vochtige bossen

- N13.01 Vochtig weidevogelgrasland
- N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos

- 34/35 Soortenrijk weidevogelgrasland
- 39 Natuurbos
- 37/38/39 Omvormingsbos-Bos verhoogde natuurwaarde
- 20 Bos

Deverwal

Natuurtypen

- » N 02 Rivieren
- » N04 Stilstaande wateren
- » N 12 Rijke graslanden en akkers
- » N 14 Vochtige bossen

Beheertypen

- N02.01 Rivier
- N04.02 Zoete plas
- N12.02 Kruiden en faunarijk grasland
- N12.06 Ruigteveld
- N14.03 Haagbeuken- en essenbos

Programma Beheer

- 22A Soortenrijke plas
- 54 Poel
- 15 (Half)natuurlijk grasland
- 26 Overjarig rietland
- 20 Bos

Komgebied

Natuurtypen

- » N 05 Moerassen
- » N 10 Vochtige schraalgraslanden
- » N 12 Rijke graslanden en akkers
- » N 13 Vogelgraslanden
- » N 14 Vochtige bossen

Beheertypen

- N05.02 Gemaaid Rietland
- N10.02 Vochtig Hooiland
- N12.02 Kruiden en faunarijk grasland
- N12.06 Ruigteveld
- N13.02 Wintergastenweide
- N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos

Programma Beheer

- 55 Rietzoom en klein rietperceel
- 28D Nat Soortenrijk grasland
- 15 (Half)natuurlijk grasland
- 26 Overjarig rietland

- » N 16 Bossen met productie functie
- » N17 Cultuur historische bossen

- N14.03 Haagbeuken- en essenbos
- N16.02 Vochtig bos met productie
- N17.01 Vochtig hakhout en middenbos
- N17.04 Eendenkooi

- 39 Natuurbos
- 37/38/39 Omvormingsbos-Bos verhoogde natuurwaarde
- 20 Bos
- 20 Bos
- 20 Bos
- 40 Hakhout en griend
- 53 Eendenkooi

Rivierduin

Natuurtypen

- » N 11 Droge schraalgraslanden
- » N 12 Rijke graslanden en akkers
- » N15 Droge bossen

Beheertypen

- N11.01 Droog schraalgrasland
- N12.02 Kruiden en faunarijk grasland
- N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos

Programma Beheer

- 29A/B/C Droog soortenrijk grasland
- 15 (Half)natuurlijk grasland
- 37/38/39 Omvormingsbos-Bos verhoogde natuurwaarde
- 37/38 Omvormingsbos/Bos met verhoogde natuurwaarde
- 20 Bos

de-Natuurbos

Natuurdoeltypen

- 2.4/2.5 Laag/ Hoog dynamisch rivierenlandschap
- 3.14 Gebufferde poel en wiel
- 3.32c Nat, matig voedselrijk grasland
- 3.39b Glanshaverhooiland van het rivieren- en zeeleigebied
- 3.41 Binnendijks zilt grasland
- 3.32a Zilverschoongrasland
- 3.32c Nat, matig voedselrijk grasland
- 3.39 Bloemrijk weidevogelgrasland van het rivieren- en zeeleigebied
- 3.61 Ooibos
- 3.66 Bos van voedselrijke, vochtige gronden
- 3.53 Zoom, mantel en droog struweel van het rivieren- en zeeleigebied
- 3.67b Beekbegeleidende bossen
- 3.67a Bronbos

Natuurdoeltypen

- 3.14 Gebufferde poel en wiel
- 3.14 Gebufferde poel en wiel
- 3.32c Nat, matig voedselrijk grasland
- 4.25 Natte strooiselruigte
- 3.66 Bos van voedselrijke vochtige gronden
- 3.53a Zoom en droge ruigte van het rivieren- en zeeleigebied

de-Natuurbos

Natuurdoeltypen

- 3.24 Moeras
- 3.32b Kievitsbloem- en Pimpernelgrasland
- 3.32c Nat, matig voedselrijk grasland
- 4.25 Natte strooiselruigte
- 3.61 Ooibos
- 3.66 Bos van voedselrijke, vochtige gronden
- 3.53 Zoom, mantel en droog struweel van het rivieren- en zeeleigebied
- 3.67b Beekbegeleidende bossen
- 3.67a Bronbos
- 3.66 Bos van voedselrijke vochtige gronden
- 3.53a Zoom en droge ruigte van het rivieren- en zeeleigebied
- 4 Multifunctionele afgeleiden van vochtige bossen
- 37/38 Omvormingsbos/Bos met verhoogde natuurwaarde
- 3.57 Elzen-essenhakhout en middenbos

de-Natuurbos
arde

Natuurdoeltypen

- 3.49 Rivierduin en -strand
- 3.53 Zoom, mantel en droog struweel van het rivieren- en zeeleigebied
- 3.32c Nat, matig voedselrijk grasland
- 3.65 Eiken en beukenbos van lemige zandgronden
- 3.64 Bos van arme zandgronden

Bijlage 3

Bronvermelding

Bronvermelding beelden LOP West Maas en Waal (nr. afbeelding)

- » 1 <http://www.panoramio.com/photo/5326772>
- » 2 <http://www.panoramio.com/photo/7304475>
- » 3 <http://static.panoramio.com/photos/original/37344257.jpg>
- » 4 <http://www.panoramio.com/photo/22481175>
- » 5 <http://www.panoramio.com/photo/2585534>
- » 6 <http://www.panoramio.com/photo/20126342>
- » 7 <http://www.panoramio.com/photo/47056831>
- » 8 <http://www.panoramio.com/photo/27092698>
- » 9 <http://www.panoramio.com/photo/4058507>
- » 10 <http://www.panoramio.com/photo/37908533>
- » 11 <http://www.panoramio.com/photo/43024284>
- » 12 <http://www.panoramio.com/photo/35302553>
- » 13 <http://www.panoramio.com/photo/34844179>
- » 14 <http://www.panoramio.com/photo/26098712>
- » 15 <http://www.panoramio.com/photo/9723810>
- » www.google.com
- » www.panoramio.com
- » foto's SAB

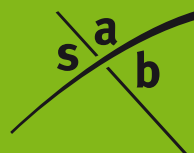
SAB Arnhem B.V.

Bezoekadres:
Frombergdwarstraat 54
6814 DZ Arnhem

Correspondentieadres:
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T » (026) 3576911
F » (026) 3576611
I » www.sab.nl
E » arnhem@sab.nl

Projectnummer:
100431

landschapsontwikkelingsplan West Maas en Waal

LOOP